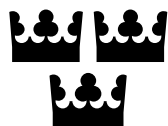

Rikets styrelse

1

Förslag till statens budget för 2017

Rikets styrelse

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	7
Diagramförteckning	9
1 Förslag till riksdagsbeslut	11
2 Lagförslag.....	13
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen.....	13
3 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	15
3.1 Omfattning.....	15
3.2 Utgiftsutveckling	15
3.3 Mål för utgiftsområdet.....	16
3.4 Resultatredovisning.....	17
3.5 Politikens inriktning	17
4 Statschefen	19
4.1 Budgetförslag.....	19
4.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	19
5 Riksdagen och Riksdagens ombudsmän	23
5.1 Utgångspunkter för Riksdagsförvaltningens verksamhet	23
5.2 Resultatredovisning 2015.....	24
5.2.1 Resultat.....	24
5.2.2 Analys och slutsatser	24
5.3 Den årliga revisionens iakttagelser.....	25
5.4 Budgetförslag.....	25
5.4.1 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.....	25
5.4.2 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	26
5.4.3 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	28
5.4.4 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO).....	32
6 Sametinget och samepolitiken	35
6.1 Omfattning.....	35
6.2 Utgiftsutveckling	35
6.3 Mål.....	36

6.4	Resultatredovisning	36
6.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	36
6.4.2	Resultat	36
6.4.3	Analys och slutsatser.....	38
6.4.4	Årlig revision	38
6.5	Politikens inriktning.....	38
6.6	Budgetförslag	39
6.6.1	3:1 Sametinget	39
7	Regeringskansliet m.m.....	41
7.1	Budgetförslag	41
7.1.1	4:1 Regeringskansliet m.m.....	41
8	Länsstyrelserna.....	47
8.1	Omfattning	47
8.2	Utgiftsutveckling.....	47
8.3	Mål.....	47
8.4	Resultatredovisning.....	47
8.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	48
8.4.2	Resultat	48
8.4.3	Analys och slutsatser.....	52
8.5	Politikens inriktning.....	53
8.6	Budgetförslag	54
8.6.1	5:1 Länsstyrelserna m.m.	54
9	Demokratipolitik och mänskliga rättigheter.....	57
9.1	Omfattning	57
9.2	Utgiftsutveckling.....	57
9.3	Mål för demokratipolitiken.....	58
9.4	Resultatredovisning för ett högt och mer jämlikt valdeltagande.....	58
9.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	58
9.4.2	Resultat	58
9.4.3	Analys och slutsatser.....	59
9.5	Resultatredovisning för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna	60
9.5.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	60
9.5.2	Resultat	60
9.5.3	Analys och slutsatser.....	61
9.6	Resultatredovisning för stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen	61
9.6.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	61
9.6.2	Resultat	62
9.6.3	Analys och slutsatser.....	64
9.7	Resultatredovisning för en ökad demokratisk medvetenhet	65
9.7.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	65
9.7.2	Resultat	65
9.7.3	Analys och slutsatser.....	67
9.8	Resultatredovisning för arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.....	67
9.8.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	68
9.8.2	Resultat	68
9.8.3	Analys och slutsatser.....	72

9.9	Resultatredovisning för arbetet med att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat	73
	9.9.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	74
	9.9.2 Resultat	74
	9.9.3 Analys och slutsatser	75
	9.9.4 Årlig revision	75
9.10	Politikens inriktning	76
9.11	Resultatredovisning för Justitiekanslern och Datainspektionen	79
	9.11.1 Mål för Justitiekanslern och Datainspektionen	79
	9.11.2 Resultat	80
	9.11.3 Analys och slutsatser	82
9.12	Mål för mänskliga rättigheter	82
9.13	Resultatredovisning	82
	9.13.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	83
	9.13.2 Resultat	83
	9.13.3 Analys och slutsatser	85
9.14	Politikens inriktning	86
9.15	Budgetförslag	87
	9.15.1 6:1 Allmänna val och demokrati	87
	9.15.2 6:2 Justitiekanslern	88
	9.15.3 6:3 Datainspektionen	89
	9.15.4 6:4 Svensk författningssamling	89
	9.15.5 6:5 Valmyndigheten	90
	9.15.6 6:6 Stöd till politiska partier	90
10	Nationella minoriteter	93
	10.1 Omfattning	93
	10.2 Utgiftsutveckling	93
	10.3 Mål	94
	10.4 Resultatredovisning	94
	10.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	94
	10.4.2 Resultat	94
	10.4.3 Analys och slutsatser	99
	10.5 Politikens inriktning	100
	10.6 Budgetförslag	101
	10.6.1 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	101
	10.6.2 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	102
11	Medier	103
	11.1 Omfattning	103
	11.2 Budgetförslag	103
	11.2.1 8:1 Presstödet	103
	11.2.2 8:2 Myndigheten för press, radio och tv	104
	11.3 Höjda stödnivåer för endagstidningar	106
12	Sieps samt EU-information	109
	12.1 Omfattning	109
	12.2 Utgiftsutveckling	109
	12.3 Resultatredovisning	109
	12.3.1 Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier	109

12.3.2	Analys och slutsatser avseende Svenska institutet för europapolitiska studier.....	110
12.3.3	Resultat avseende EU-information.....	110
12.3.4	Analys och slutsatser avseende EU-information	110
12.4	Politikens inriktning.....	110
12.5	Budgetförslag	111
12.5.1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	111

Bilagor

Bilaga 1	Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna
----------	--

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	12
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	12
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	15
Tabell 3.2	Härledning av ramnivån 2017–2020. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse...	16
Tabell 3.3	Ramnivå 2017 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	16
Tabell 4.1	Anslagsutveckling 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	19
Tabell 4.2	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten.....	22
Tabell 5.1	Intäkter, kostnader och transfereringar	24
Tabell 5.2	Anslagsutveckling 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.....	25
Tabell 5.3	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	26
Tabell 5.4	Anslagsutveckling 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	26
Tabell 5.5	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag.....	27
Tabell 5.6	Anslagsutveckling 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	28
Tabell 5.7	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:3 Riksdagens fastighetsanslag.....	29
Tabell 5.8	Investeringsplan	30
Tabell 5.9	Anslagsutveckling 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	32
Tabell 5.10	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	33
Tabell 6.1	Utgiftsutveckling inom området Sametinget och samepolitiken.....	35
Tabell 6.2	Inkomna och beslutade ansökningar till samisk kultur 2013–2015	38
Tabell 6.3	Anslagsutveckling 3:1 Sametinget.....	39
Tabell 6.4	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 3:1 Sametinget.....	39
Tabell 7.1	Anslagsutveckling 4:1 Regeringskansliet m.m.	41
Tabell 7.2	Offentlighetsrättslig verksamhet	41
Tabell 7.3	Uppdragsverksamhet	42
Tabell 7.4	Viss resultatinformation för Regeringskansliet.....	43
Tabell 7.5	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 4:1 Regeringskansliet m.m.	44
Tabell 8.1	Utgiftsutveckling inom området Länsstyrelserna.....	47
Tabell 8.2	Anslagsutveckling 5:1 Länsstyrelserna m.m.....	54
Tabell 8.3	Offentlighetsrättslig verksamhet	54
Tabell 8.4	Inkomsttitlar 2015	54
Tabell 8.5	Uppdragsverksamhet	54
Tabell 8.6	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 5:1 Länsstyrelserna m.m.....	55
Tabell 9.1	Utgiftsutveckling inom området Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	57
Tabell 9.2	Möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige och i den egna kommunen 2000–2015.....	62

Tabell 9.3	Förtroende för demokratiska institutioner 1990–2015.....	66
Tabell 9.4	Anslagsutveckling 6:1 Allmänna val och demokrati.....	87
Tabell 9.5	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:1 Allmänna val och demokrati	87
Tabell 9.6	Anslagsutveckling 6:2 Justitiekanslern.....	88
Tabell 9.7	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:2 Justitiekanslern.....	88
Tabell 9.8	Anslagsutveckling 6:3 Datainspektionen	89
Tabell 9.9	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:3 Datainspektionen	89
Tabell 9.10	Anslagsutveckling 6:4 Svensk författningssamling	89
Tabell 9.11	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:4 Svensk författningssamling.....	90
Tabell 9.12	Anslagsutveckling 6:5 Valmyndigheten.....	90
Tabell 9.13	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:5 Valmyndigheten.....	90
Tabell 9.14	Anslagsutveckling 6:6 Stöd till politiska partier	90
Tabell 9.15	Beställningsbemyndigande för anslaget 6:6 Stöd till politiska partier.....	91
Tabell 9.16	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:6 Stöd till politiska partier	91
Tabell 10.1	Utgiftsutveckling inom området Nationella minoriteter	93
Tabell 10.2	Antal anslutna kommuner och landsting till förvaltningsområde.....	95
Tabell 10.3	Anslagsutveckling 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	101
Tabell 10.4	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	102
Tabell 10.5	Anslagsutveckling 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	102
Tabell 10.6	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	102
Tabell 11.1	Anslagsutveckling 8:1 Presstöd	103
Tabell 11.2	Beställningsbemyndigande för anslaget 8:1 Presstöd.....	104
Tabell 11.3	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 8:1 Presstöd	104
Tabell 11.4	Anslagsutveckling 8:2 Myndigheten för press, radio och tv.....	104
Tabell 11.5	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 8:2 Myndigheten för press, radion och tv.....	105
Tabell 11.6	Offentligrättslig verksamhet – Avgifter för analog kommersiell radio.	105
Tabell 11.7	Offentligrättslig verksamhet – Särskild avgift och viten.....	105
Tabell 11.8	Offentligrättslig verksamhet – Avgifter för ansökan om tillstånd att sända tv och digital kommersiell radio	105
Tabell 11.9	Offentligrättslig verksamhet – Utgivningsbevis för webbsidor m.m....	106
Tabell 12.1	Utgiftsutveckling inom området Sieps samt EU-information	109
Tabell 12.2	Anslagsutveckling 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	111
Tabell 12.3	Uppdragsverksamhet.....	112
Tabell 12.4	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information.....	112

Diagramförteckning

Diagram 9.1	Hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda	74
-------------	--	----

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

---

1. godkänner de höjda stödnivåerna för endagstidningar (avsnitt 11.3),
2. för budgetåret 2017 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, när det gäller anslag som står till regeringens disposition, enligt tabell 1.1,
3. bemyndigar regeringen att under 2017 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Riksdagsstyrelsen föreslår att riksdagen

---

4. antar förslaget till lag om ändring i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen (avsnitt 2.1 och 5.4.1),
5. bemyndigar Riksdagsförvaltningen att för 2017 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor (avsnitt 5.4.2),
6. beslutar att Riksdagsförvaltningen får finansiera förvärvet av andel i fastigheten Iason 1 i dess helhet med anslag (avsnitt 5.4.3),
7. godkänner investeringsplanen som riktlinje för anslaget 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2017–2020 (avsnitt 5.4.3),
8. bemyndigar Riksdagsförvaltningen att för 2017 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 500 000 000 kronor (avsnitt 5.4.3),
9. för budgetåret 2017 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, när det gäller anslag som står till Riksdagsförvaltningens disposition, enligt tabell 1.1.

Riksdagens ombudsmän (JO) föreslår att riksdagen

10. beslutar att Riksdagens ombudsmän (JO) för 2017 får anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet (avsnitt 5.4.4),
11. för budgetåret 2017 anvisar ett ramanslag under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, som står till Riksdagens ombudsmäns (JO) disposition, enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Kungliga hov- och slottsstaten	136 996
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	880 313
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	767 892
2:3	Riksdagens fastighetsanslag	113 000
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	90 241
3:1	Sametinget	45 243
4:1	Regeringskansliet m.m.	7 379 026
5:1	Länsstyrelserna m.m.	2 736 126
6:1	Allmänna val och demokrati	87 340
6:2	Justitiekanslern	48 734
6:3	Datainspektionen	54 354
6:4	Svensk författningssamling	1 300
6:5	Valmyndigheten	19 588
6:6	Stöd till politiska partier	172 200
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	102 917
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14 500
8:1	Presstödet	567 119
8:2	Myndigheten för press, radio och tv	33 648
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	17 939
Summa		13 268 476

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag		Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
6:6	Stöd till politiska partier	172 200	2018
8:1	Presstödet	70 000	2018-2019
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		242 200	

2 Lagförslag

Riksdagsstyrelsen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen

Härigenom föreskrivs att 10 § lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §¹

Stöd är avsett att bekosta handläggarkostnader åt riksdagens ledamöter. Stödet beräknas efter normen att det ska motsvara kostnaden för en politisk sekreterare per riksdagsledamot.

Vid bestämmandet av stödets storlek ska beloppet 59 300 kr per politisk sekreterare och månad ligga till grund för beräkningen.

Vid bestämmandet av stödets storlek för 2017 ska beloppet 60 600 kr per politisk sekreterare och månad ligga till grund för beräkningen.

Denna lag träder i kraft den 31 december 2016.

---

¹ Senaste lydelse 2015:807.

3 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

3.1 Omfattning

I utgiftsområde 1 Rikets styrelse ingår avsnitten Statschefen, Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän, Sametinget och samepolitiken, Regeringskansliet m.m., Länsstyrelserna, Demokratipolitik och mänskliga rättigheter, Nationella minoriteter, Medier och Sieps samt EU-information.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Statschefen</i>							
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	127	135	134	137	140	143	146
Summa Statschefen	127	135	134	137	140	143	146
<i>Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän</i>							
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	876	867	879	880	894	911	931
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	701	715	738	768	780	796	814
2:3 Riksdagens fastighetsanslag	87	100	88	113	70	70	70
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	86	89	89	90	92	94	96
Summa Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän	1 750	1 772	1 794	1 851	1 837	1 871	1 911
<i>Sametinget och samepolitiken</i>							
3:1 Sametinget	40	41	39	45	43	44	45
Summa Sametinget och samepolitiken	40	41	39	45	43	44	45
<i>Regeringskansliet m.m.</i>							
4:1 Regeringskansliet m.m.	6 834	7 105	7 271	7 379	7 536	7 630	7 792
Summa Regeringskansliet m.m.	6 834	7 105	7 271	7 379	7 536	7 630	7 792
<i>Länsstyrelserna</i>							
5:1 Länsstyrelserna m.m.	2 543	2 638	2 623	2 736	2 786	2 841	2 905
Summa Länsstyrelserna	2 543	2 638	2 623	2 736	2 786	2 841	2 905

Demokratipolitik och mänskliga rättigheter							
6:1 Allmänna val och demokrati	53	77	64	87	87	65	60
6:2 Justitiekanslern	41	41	40	49	50	51	52
6:3 Datainspektionen	46	49	48	54	55	57	58
6:4 Svensk författningssamling	1	1	1	1	1	1	1
6:5 Valmyndigheten	18	21	21	20	20	20	21
6:6 Stöd till politiska partier	171	172	172	172	172	172	172
Summa Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	329	361	344	384	386	367	364
Nationella minoriteter							
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	101	103	101	103	103	103	103
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	16	15	14	15	15	15	2
Summa Nationella minoriteter	117	117	116	117	117	117	104
Medier							
8:1 Presstödet	487	567	536	567	567	567	567
8:2 Myndigheten för press, radio och tv	28	34	33	34	34	35	35
Summa Medier	515	601	569	601	601	602	603
Sieps samt EU-information							
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	18	18	17	18	18	19	19
Summa Sieps samt EU-information	18	18	17	18	18	19	19
Äldreanslag							
2015 8:1 Presstödsnämnden	7	0	0	0	0	0	0
Summa Äldreanslag	7	0	0	0	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 01 Rikets styrelse	12 281	12 788	12 906	13 268	13 464	13 633	13 888

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2017–2020. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

<i>Miljoner kronor</i>				
	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	12 717	12 717	12 717	12 717
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	186	407	656	929
Beslut	203	174	90	74
Överföring till/från andra utgiftsområden	96	98	101	97
Övrigt	66	68	69	71
Ny ramnivå	13 268	13 464	13 633	13 888

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Tabell 3.3 Ramnivå 2017 realekonomiskt fördelat. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

<i>Miljoner kronor</i>	
	2017
Transfereringar ¹	1 397
Verksamhetsutgifter ²	11 837
Investeringar ³	34
Summa ramnivå	13 268

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2015 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Mål för utgiftsområdet

De av riksdagen beslutade målen inom utgiftsområdet är följande:

Samepolitik

Samepolitikens övergripande mål är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2005/06:1 utg.omr 23, bet. 2005/06:MJU2, rskr. 2005/06:108).

Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati där individens möjligheter till inflytande förstärks (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:59).

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1 utg.omr 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:59).

Nationella minoriteter

Målet för politiken för nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1, utg.omr.1 bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:83).

Medier

Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

För övriga delområden inom utgiftsområdet finns inga av riksdagen bundna mål.

Mål beslutade av regeringen, eller i förekommande fall Riksdagsförvaltningen och Riksdagens ombudsmän (JO), redovisas på den underindelade nivån, se respektive avsnitt.

3.4 Resultatredovisning

Resultatredovisning lämnas på den underindelade nivån, se respektive avsnitt.

För avsnittet Medier sker resultatredovisningen samlat i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. För avsnittet Sametinget och samepolitiken sker resultatredovisningen avseende rennäring och andra näringar under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

3.5 Politikens inriktning

Politikens inriktning redovisas i förekommande fall på den underindelade nivån, se respektive avsnitt.

För avsnittet Medier redovisas politikens inriktning samlat i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

4 Statschefen

4.1 Budgetförslag

4.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tabell 4.1 Anslagsutveckling 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tusental kronor

2015	Utfall	127 384	Anslags- sparande	1 094
2016	Anslag	135 378 ¹	Utgifts- prognos	133 597
2017	Förslag	136 996		
2018	Beräknat	139 714 ²		
2019	Beräknat	142 643 ³		
2020	Beräknat	145 713 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 137 005 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 137 005 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 137 004 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att täcka utgifter för statschefens officiella funktioner inklusive utgifter för kungafamiljen samt för Kungliga hovstatens och Kungliga slottsstatens förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

Kungliga hovstaten (Hovstaten) och Kungliga slottsstaten (Slottsstaten) har som huvuduppgift att bistå statschefen och övriga medlemmar av kungafamiljen i deras officiella plikter. I uppgiften ligger även att vårda det kungliga kulturarvet och att visa detta kulturarv för allmänheten. Anslaget fördelas på Hovstaten (51 procent) och Slottsstaten (49 procent).

Anslagsmedlen som avser Hovstaten disponeras av Kammarkollegiet och betalas ut engångsvis efter rekvisition till H.M. Konungens hovförvaltning. Anslagsmedel som avser Slottsstaten får användas efter beslut av Riksmarskalksämberet.

Resultatredovisning

Verksamheten inom Hovstaten

Kungens konstitutionella, statsceremoniella och officiella uppgifter utgör kärnan i Hovstatens årliga verksamhet. I dessa uppgifter ingår bl.a. öppnande av riksmötet, ordförandeskap i utrikesnämnden och i konseljer, audienser, statsbesök, officiella besök, representation och möten med företrädare för offentlig och privat sektor samt det civila samhället. Kungen stöds i sitt uppdrag av övriga medlemmar av kungafamiljen.

Av verksamhetsberättelsen för 2015 framgår att närmare 60 audienser med utländska ambassadörer hållits. Statsbesök från Indien och Tunisien har tagits emot och statsbesök har genomförts till Finland och Litauen.

Det framgår vidare att det, liksom tidigare år, funnits ett stort intresse av kungligt deltagande i olika sammanhang. Under 2015 inkom närmare 1 800 förfrågningar, en ökning med 9 procent. Kungen har, med stöd av övriga kungafamiljen, genomfört 800 officiella programpunkter under året.

Till Hovstaten hör Riksmarskalksämberet med kansli, ekonomi och personalavdelning, Hovmarskalksämberet och Informationsavdelningen.

Verksamheten inom Slottsstaten

Slottsstatens verksamhet omfattar huvudsakligen vård och underhåll av det kungliga kulturarvet samt utställnings- och visningsverksamhet. Organisatoriskt ansvarar Ståthållarämbetet för förvaltningen av de elva kungliga slotten med tillhörande byggnader och parker. Ett flertal underhålls- och renoveringsprojekt pågår i samarbete med Statens fastighetsverk. Det mest omfattande är den pågående fasadrenoveringen av Stockholms slott.

De kulturhistoriskt värdefulla samlingarna i slotten, med omkring 250 000 föremål, förvaltas inom Slottsstaten av Kungl. Husgerådskammaren med Bernadottebiblioteket. Ett kontinuerligt konserveringsarbete bedrivs och arbete med datakatalogisering av samlingarna pågår.

En satsning på utökade öppettider under de senaste åren och effektivare marknadsföring har inneburit ett ökat intresset för att besöka och ta del av det kungliga kulturarvet. Besöken vid de kungliga besöksmålen ökade till drygt 1 446 000, en ökning med närmare 20 procent mot föregående år.

Hovstatens ekonomi

I enlighet med den överenskommelse som träffats mellan regeringen och Riksmarskalksämbedet, vars huvudsakliga innehåll återges under avsnittet Regeringens överväganden nedan, består den ekonomiska redovisningen av Hovstatens verksamhet av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter.

Redovisningen följer vedertagna principer och i tillämpliga delar de principer som sedan tidigare tillämpas för Slottsstaten.

Anslagsmedel som avser Hovstaten uppgick 2015 till 65 miljoner kronor. Medlen används för att finansiera kostnader för representation, statsbesök, resor, transporter, personal m.m. samt levnadsomkostnader som är direkt kopplade till statschefens funktion.

Anslaget till Hovstaten utgjorde 81 procent av verksamhetens intäkter. Övriga intäkter bestod framför allt av avgifter och andra ersättningar vilka uppgick till närmare 19 procent av intäkterna.

Den största kostnadsposten, 64 procent, utgjordes av personalkostnader. Övriga driftkostnader, där de största posterna avser för-

brukningskostnader och köpta tjänster, motsvarade 22,5 procent av kostnaderna.

Verksamheten inom Hovstaten resulterade 2015 i en negativ kapitalförändring om 1,2 miljoner kronor. Utfallet är en följd av en relativt omfattande verksamhet med stora arrangemang under året.

Slottsstatens ekonomi

Slottsstaten har såsom tidigare lämnat en årsredovisning enligt gängse utformning.

Slottsstatens verksamhet finansieras genom anslag, med hyres- och arrendeintäkter, intäkter från visningar av de kungliga slotten och genom intäkter från försäljning i slottsbodar. Anslagna medel till Slottsstaten uppgick 2015 till 62,5 miljoner kronor vilket motsvarar drygt 39 procent av verksamhetens intäkter. Övriga intäkter härrör främst från avgifter och andra ersättningar och uppgick till 95,6 miljoner kronor, en ökning med närmare 11 miljoner kronor jämfört med föregående år. I huvudsak är det ökade entré- och visningsintäkter som ligger bakom intäktsökningen.

Av verksamhetens kostnader utgjorde personalkostnaderna 58 procent och övriga driftkostnader 39 procent. Resterande kostnader avser främst avskrivningar.

Slottsstaten redovisar en positiv kapitalförändring för 2015 på 1,2 miljoner kronor. Den balanserade kapitalförändringen uppgår till ca 25 miljoner kronor varav närmare hälften hänförs till den s.k. Grusmedelsfonden.

Anställda inom Hov- och Slottsstaten

Omräknat till heltidstjänster motsvarar de tillsvidareanställda 208 tjänster, varav 66 är anställda inom Hovstaten och 142 inom Slottsstaten. Det innebär ingen förändring sedan föregående år. Förutom tillsvidareanställda medarbetare anlätades ett stort antal personer för tillfälliga uppdrag, bl.a. i samband med representation och i visningsverksamheten.

Revisionens iakttagelser

Den verksamhet som Hovstaten bedriver omfattas inte av Riksrevisionens granskning enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Revision utförs av en extern revisor, enligt vilkens uppfattning årsredovisningen för 2015 ger en i alla väsentliga

avseenden rättvisande bild av Hovstatens finansiella ställning, resultat och finansiering.

Slottsstatens årsredovisning granskas av Riksrevisionen. Riksrevisionens bedömning är att årsredovisningen för 2015 i alla väsentliga avseenden är upprättad enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ger en rättvisande bild av ekonomiska resultat, finansiering och finansiella ställning.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att verksamheten vid Hovstaten och Slottsstaten under 2015 har varit omfattande.

Årsredovisningen avseende Hovstaten är sedan 2013 mer utförlig än tidigare år, i enlighet med den kompletterande överenskommelse som träffats mellan regeringen och Riksmarskalksämberet, se vidare under Regeringens överväganden nedan. Av redovisningarna framgår att förbrukningen av anslaget varierar mellan åren. Under 2015 har såväl kostnader som intäkter ökat, kostnaderna mer än intäkterna, vilket resulterat i en negativ kapitalförändring. Utfallet är en följd av en relativt omfattande verksamhet med stora arrangemang under året. Årets negativa kapitalförändring kompenseras emellertid av tidigare års överskott. Kapitalförändringen över tid visar att verksamheten bedrivs på ett sätt som är förenligt med anslaget storlek.

När det gäller Slottsstaten framgår det av årsredovisningen för 2015 att intäkter från avgifter och andra ersättningar fortsatt är betydande. I likhet med tidigare år översteg dessa ersättningar intäkter av anslag.

Regeringens överväganden

Kungliga hov- och slottsstaten ska enligt överenskommelse med regeringen årligen lämna en berättelse över den samlade verksamheten (prop. 1996/97:1 utg.omr. 1 avsnitt 4). Verksamhetsberättelsen ligger till grund för regeringens bedömning av medelsbehovet. Av det totala anslaget tillförs Hovstaten 51 procent medan Slottsstaten tilldelas 49 procent. Anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten grundar sig på relationen mellan deras faktiska kostnader 1996. Kostnadsfördelningsnyckeln

ska gälla långsiktigt och inte justeras av smärre förändringar i organisationen eller verkligt kostnadsutfall. Några förändringar som gjort det motiverat att komma överens om en annan anslagsfördelning har hittills inte inträffat.

Regeringen och Riksmarskalksämberet har sedermera kommit överens om att som grund för en eventuell framtida ändring av anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten ska större organisatoriska förändringar dem emellan redovisas i verksamhetsberättelsen för det budgetår då förändringen sker. Anslaget fördelning på de olika verksamhetsområdena ska dessutom bli föremål för en kontinuerlig diskussion mellan Riksmarskalksämberet och Regeringskansliet (prop. 2005/06:1 utg.omr. 1 avsnitt 6).

Enligt tidigare överenskommelser har tyngdpunkten i verksamhetsberättelsen legat på en redovisning av hur tilldelade medel använts när det gäller Slottsstaten. Regeringen och Riksmarskalksämberet enades emellertid 2013 om att den ekonomiska redogörelsen för Hovstaten ska utgöras av en uppställning som liknar den redogörelse som tidigare lämnats för Slottsstaten. Detta innebär att uppställningen ska bestå av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter (prop. 2013/14:1 utg.omr. 1 avsnitt 4).

I förarbetena till regeringsformen framgår att hovet står utanför den statliga förvaltningsorganisationen (prop. 1973:90 s. 176). Den verksamhet som Hovstaten bedriver omfattas inte av lagen om revision av statlig verksamhet m.m. Hovstaten omfattas inte heller av anslagsförordningens (2011:223) bestämmelser, om bl.a. prövning av anslagssparande och indragning av anslag, eller andra delar av det ekonomiska regelverket för myndigheter under regeringen. Kammarkollegiet utbetalar anslagsmedlen engångsvis efter rekvisition. Överenskommelsen ändrar inte ordningen i dessa avseenden.

Regeringen föreslår att 136 996 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kungliga hov- och slottsstaten* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 139 714 000 kronor, 142 643 000 kronor respektive 145 713 000 kronor.

Tabell 4.2 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	135 378	135 378	135 378	135 378
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	1 643	4 353	7 282	10 353
Beslut	-24	-16	-17	-17
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	-1	0	0	0
Förslag/ beräknat anslag	136 996	139 714	142 643	145 713

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

5 Riksdagen och Riksdagens ombudsmän

5.1 Utgångspunkter för Riksdagsförvaltningens verksamhet

Riksdagen har som det främsta demokratiska statsorganet konstitutionellt fastställda uppgifter i det svenska statsskicket. Riksdagen med dess ledamöter har som folkets främsta företrädare också en central roll i opinionsbildningen och en skyldighet att verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Riksdagen har även uppgifter som följer av internationella åtaganden och av medlemskapet i Europeiska unionen.

Riksdagens arbete bedrivs i enlighet med bestämmelserna i regeringsformen, riksdagsordningen och särskilda riksdagsbeslut om arbetets inriktning.

Riksdagsförvaltningens uppgift

Riksdagsförvaltningen är riksdagens förvaltningsmyndighet. Förvaltningens verksamhet regleras i riksdagsordningen och i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen samt i annan lagstiftning och i föreskrifter på riksdagsområdet.

Riksdagsförvaltningen har endast en verksamhetsgren: *Stöd till den parlamentariska processen.*

Riksdagsförvaltningen har till uppgift att stödja riksdagens arbete. Förvaltningen ska se till att kammaren, utskotten, EU-nämnden, ledamöterna och övriga riksdagsorgan får det stöd och den service de behöver. Förvaltningen ska också informera allmänheten om riksdagens arbete och om EU-frågor samt handlägga

ärenden som rör riksdagens internationella kontakter. Dessutom ansvarar förvaltningen för att vårda riksdagens byggnader och samlingar samt för myndighets- och förvaltningsuppgifter.

Riksdagsstyrelsens uppdrag till förvaltningen

Riksdagsförvaltningen ska skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete genom att

- svara för väl fungerande stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- svara för väl fungerande stöd och service till ledamöter och partikanslier
- främja kunskapen om riksdagen och riksdagens arbete
- vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar
- vara en väl fungerande myndighet och arbetsgivare.

Dessa uppdrag utgör grunden för de fem uppdragsområden som Riksdagsförvaltningens verksamhet är indelad i:

- A. Stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- B. Stöd och service till ledamöter och partikanslier
- C. Kunskap om riksdagen och riksdagens arbete
- D. Vård och bevarande av byggnader och samlingar
- E. Myndighet och arbetsgivare.

5.2 Resultatredovisning 2015

5.2.1 Resultat

Sammanfattningsvis har Riksdagsförvaltningen genomfört sina uppdrag med ett tillfredsställande resultat.

För en mer utförlig redogörelse över arbetet i riksdagen hänvisas till Riksdagens årsbok för riksmötesåret 2014/15 och Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2015 (2015/16:RS1) samt utskottens egna verksamhetsberättelser.

Stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att riksdagen har kunnat fullgöra sina uppgifter enligt bestämmelserna i regeringsformen och riksdagsordningen. Arbetet i kammaren har genomförts enligt planeringen och riksdagens protokoll har kommit ut i rätt tid. Utskotten och EU-nämnden har fått ett väl fungerande stöd och bästa möjliga förutsättningar har skapats för internationella besök.

Riksdagsförvaltningen har under året avslutat projektet Rixrenovering, som stegvis har ersatt berednings- och beslutsprocessens it-stöd med moderna lösningar. Förvaltningen har också digitaliserat dokumenthanteringen i de parlamentariska församlingarna och fortsatt arbetet med att möjliggöra en tillfällig flytt av kammarens sammanträden.

Stöd och service till ledamöter och partikanslier

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att ledamöter och partikanslier har fått ett väl fungerande stöd och en god service. Enligt förvaltningens serviceundersökning är ledamöterna mycket nöjda med förvaltningen i sin helhet.

Service till ledamöterna har fortsatt att utvecklas och rätt säkerhetsnivåer har upprätthållits. Under året har förvaltningen genomfört ett arbete för att fastställa rätt säkerhetsnivåer.

Kunskapen om riksdagen och riksdagens arbete

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att allmänheten, massmedier, vidareinformatörer, skolor och speciella målgrupper getts möjligheter att få information och kunskap om riksdagens arbete. Det har blivit enklare att söka, följa och bevaka riksdagens arbete och beslut i bl.a. digitala kanaler. Intresset för skolvisningar har fortsatt att vara högt och fler klasser än

tidigare har kunnat tas emot på visningar och i Demokrativerkstaden.

Riksdagsförvaltningen har under 2015 invigt den nya Demokrativerkstaden för elever i årskurs 7–9.

Vård och bevarande av byggnader och samlingar

Riksdagsförvaltningen har utvecklat sitt arbete med att vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar på ett systematiskt sätt. Styrningen och ledningen av fastighetsverksamheten har fortsatt att utvecklas. Fastighetsprojekten och arbetet med att tillgängliggöra äldre riksdagsdokument har bedrivits enligt plan.

Förvaltningen har också avslutat projekt Mercurius del B och har börjat förbereda etableringen av en ny godsmottagning.

Myndighet och arbetsgivare

Förvaltningen bedömer att den har varit en väl fungerande och framsynt myndighet och arbetsgivare. Bedömningen baseras på att sjukfrånvaron har varit fortsatt låg, att utvecklingsinsatser för chefer i huvudsak har genomförts enligt plan, att tillgången till it-stöd har varit stabil och att Riksdagsförvaltningen har nått de detaljerade miljömålen (med reservation för osäkerheter i vissa mätningar).

Riksdagsförvaltningen har under året lanserat en vision för förvaltningen och inlett arbetet med att utveckla förvaltningens värdegrund. Förvaltningen har också påbörjat ett arbete med att uppdatera sina miljömål.

5.2.2 Analys och slutsatser

I tabellen nedan framgår Riksdagsförvaltningens intäkter, kostnader och transfereringar för verksamhetsgrenen *Stöd till den parlamentariska processen*.

Tabell 5.1 Intäkter, kostnader och transfereringar

Miljoner kronor			
	2015	2014	2013
Intäkter ¹	33	32	34
Kostnader	1 568	1 477	1 611
<i>Nettokostnad</i>	<i>1 534</i>	<i>1 445</i>	<i>1 578</i>
Transfereringar	496	490	475
Totalt²	2 030	1 935	2 053

¹ Exklusive intäkter av anslag.

² Alla belopp i tabellen redovisas i miljoner kronor. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

De högre kostnaderna för 2015 jämfört med 2014 beror främst på att avsättningen för framtida pensioner och inkomstgarantier inklusive sociala avgifter har ökat jämfört med föregående år samt på ett högre utfall för inkomstgarantier och pensioner. Utöver de nedlagda kostnaderna, 1 568 miljoner kronor, har 496 miljoner kronor betalats ut i form av stöd och bidrag. Dessa avser framför allt stöd till partigrupperna i riksdagen (289,9 miljoner kronor, varav 244 miljoner kronor för politiska sekreterare), stöd till politiska partier (171 miljoner kronor), bidrag till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer (15 miljoner kronor), bidrag till interparlamentariskt samarbete (16 miljoner kronor) och resebidrag till skolor (2,5 miljoner kronor).

Intäkterna kan främst hänföras till uthyrning av lokaler i Riksdagsförvaltningens fastigheter, överenskommelse med Riksdagens ombudsmän (JO) om vissa tjänster och försäljning av riksdagstryck.

Konstitutionsutskottet kommer under hösten 2016 att behandla Riksdagsförvaltningens årsredovisning för 2015. Vid behandlingen av årsredovisningen för 2014 (bet. 2015/16:KU1) hade utskottet inget att invända.

5.3 Den årliga revisionens iakttagelser

Enligt Riksrevisionens uppfattning ger årsredovisningen en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Riksdagsförvaltningens finansiella ställning den 31 december 2015.

5.4 Budgetförslag

5.4.1 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tabell 5.2 Anslagsutveckling 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2015	Utfall	876 043		37 983
2016	Anslag	867 133 ¹	Utgifts-prognos	878 798
2017	Förslag	880 313		
2018	Beräknat	894 373 ²		
2019	Beräknat	911 401 ³		
2020	Beräknat	931 378 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 880 314 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 880 313 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 880 313 tkr i 2017 års prisnivå.

Anslagets ändamål

Anslaget får användas för kostnader för

- ersättningar som riksdagens ledamöter enligt lag har rätt till inom ramen för sitt ledamotsuppdrag,
- stöd till riksdagsledamöternas och parti-gruppernas arbete i riksdagen,
- talmannens verksamhet, resor och representation,
- utskottens utgående besök samt utrikes och inrikes resor och utfrågningar,
- internationellt och interparlamentariskt samarbete samt bidrag till interparlamentariskt samarbete,
- bidrag till föreningar i riksdagen samt för
- språkutbildning till riksdagens ledamöter.

Förslag till ändringar av stödet för politiska sekreterare

Riksdagsstyrelsens förslag: Vid bestämmandet av stödet för 2017 till kostnader för politiska sekreterare åt riksdagens ledamöter ska beloppet 60 600 kronor per politisk sekreterare och månad ligga till grund för beräkningen. Ändringen ska träda i kraft den 31 december 2016.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: Stödet till partigrupperna i riksdagen för politiska sekreterare till riksdagens ledamöter beräknas med utgångspunkt i ett schablonbelopp per mandat i enlighet med lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen. Stödet är avsett att täcka kostnaderna för handläggarrhjälp åt riksdagens ledamöter och beräknas efter normen en politisk sekreterare per riksdagsledamot. Schablonbeloppet för stödet till politiska sekreterare föreslås räknas upp med 2,2 procent från nuvarande 59 300 kronor till 60 600 kronor fr.o.m. den 1 januari 2017. Förslaget innebär att nivån på anslaget behöver höjas med 5 444 000 kronor. Riksdagsstyrelsen beslutade i juni 2016 om en framställning till riksdagen med förslag till bl.a. en ny lag om ersättning för riksdagens ledamöter och en ny lag om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen. De nya lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Tabell 5.3 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tusental kronor				
	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	867 133	867 133	867 133	867 133
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	7 736	21 709	38 632	58 485
Beslut	5 444	5 531	5 636	5 760
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	880 313	894 373	911 401	931 378

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Med reservation för uppräknigen av stödet till politiska sekreterare på 5 444 000 kronor har Riksdagsförvaltningen gjort bedömningen att det preliminärt anvisade anslaget för 2017, inklusive beräknat anslagssparande, bör kunna rymma den ordinarie verksamheten.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 880 313 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* för 2017. För 2018,

2019 och 2020 beräknas anslaget till 894 373 000 kronor, 911 401 000 kronor respektive 931 378 000 kronor.

5.4.2 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tabell 5.4 Anslagsutveckling 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tusental kronor				
2015	Utfall	701 118	Anslags-sparande	47 442
2016	Anslag	715 382 ¹	Utgifts-prognos	738 365
2017	Förslag	767 892		
2018	Beräknat	780 117 ²		
2019	Beräknat	796 056 ³		
2020	Beräknat	813 518 ⁴		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 765 992 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 765 992 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 765 992 tkr i 2017 års prisnivå.

Anslagets ändamål

Anslaget får användas för Riksdagsförvaltningens förvaltningsutgifter, bidrag till föreningar i riksdagen och resebidrag till skolor. Anslaget får också användas för kostnader för stipendier till skolungdomar och kostnader för nämnder och riksdagsorgan enligt lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagsstyrelsen har fastställt en strategisk plan för Riksdagsförvaltningen 2015–2018 (dnr 1574-2014/15). Planen reviderades under våren 2016. Riksdagsförvaltningen ska bedriva sin verksamhet med utgångspunkt i uppdraget att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete. Ambitionen är att höja kvaliteten och effektiviteten i stödet till den parlamentariska processen genom att förbättra arbetssätten och ta tillvara digitala möjligheter.

Stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.

Förvaltningen ska skapa driftsäkra och användarvänliga it-system som stöder den parlamentariska processen och utveckla de digitala arbetssätten i kammaren, utskotten och EU-nämnden. Förvaltningen ska också stärka sin

kunskap om aktuella sakpolitiska frågor och författningsarbete samt fortsätta att utveckla EU-arbetet.

Stöd och service till ledamöter och partikanslier

Förvaltningen ska ge professionell och samlad service som är lätt tillgänglig i ett servicecenter och i digitala kanaler, samordna sitt kunskapsstöd till ledamöterna och partikanslierna, skapa förutsättningar för effektiva arbetsätt med hjälp av moderna tekniska lösningar, t.ex. samarbets- och mötestjänster, utveckla, fastställa och upprätthålla säkerhetsnivåerna för säkerhetsskyddet med hänsyn tagen till omvärldsförändringar ur ett hot- och riskperspektiv samt arbeta systematiskt med informations säkerheten utifrån ett ledningssystem.

Under 2015 vidtogs säkerhetshöjande åtgärder mot bakgrund av den höjda hotnivån. Genomförda säkerhetsåtgärder tillsammans med ytterligare planerade åtgärder medför behov av en nivåhöjande ökning av förvaltningsanslaget med 20 200 000 kronor. När det gäller det kontinuerliga säkerhetsarbetet tillkommer under 2017 även engångskostnader och mot bakgrund av det föreslås 1 900 000 kronor som en engångshöjning av anslaget för 2017. Totalt föreslås att anslaget höjs med 22 100 000 kronor för 2017. Det kan också bli aktuellt för riksdagsstyrelsen att återkomma till riksdagen om en eventuell medelförstärkning med koppling till it-säkerhet för it-system.

Vidare åtgärder för att säkerställa tillgången till övernattningsbostäder kan komma att genomföras.

Kunskap om riksdagen och riksdagens arbete

Förvaltningen ska kontinuerligt utveckla den digitala kommunikationen så att den möter nya behov och förväntningar samt utveckla det redaktionella och pedagogiska arbete som gör riksdagens arbete mer begripligt och intressant. Informationen och kommunikationen om EU till externa målgrupper och även mötesplatser för kunskap och dialog ska utvecklas.

Vård och bevarande av byggnader och samlingar

Förvaltningen ska tydliggöra servicenivåerna och förbättra kommunikationen om fastigheter och lokaler. Förvaltningen ska vidare ta fram styrdokument för fastigheter och samlingar. Väl fungerande processer ska etableras för bl.a. förvaltning av fastigheter, interiörer och konst. Äldre riksdagsdokument ska digitaliseras för att

kunna göras tillgängliga via riksdagens webbplats.

Myndighet och arbetsgivare

Förvaltningen ska etablera ett systematiskt arbete med ständiga förbättringar med utgångspunkt i bl.a. värdegrunden och visionen. Förvaltningen ska skapa förutsättningar för ett modernt och ansvarstagande ledarskap och medarbetarskap och fortsätta att utveckla den strategiska kompetensförsörjningen. Förvaltningen ska även följa principerna för klarspråk i all kommunikation, förbättra informationen om Riksdagsförvaltningen och göra uppgifter ur förvaltningens diarium tillgängliga på riksdagens webbplats.

Det pågår även en översyn av lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen (REA-lagen) i syfte att säkerställa ett relevant och tydligt regelverk. En ny lag beräknas träda i kraft den 1 januari 2017.

Anslagsförändringar

Tabell 5.5 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tusental kronor				
	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	715 382	715 382	715 382	715 382
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	8 385	21 731	36 792	53 291
Beslut	22 100	20 573	20 993	21 453
Överföring till/från andra anslag	22 025	22 431	22 889	23 392
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	767 892	780 117	796 056	813 518

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Med anledning av säkerhetshöjande åtgärder föreslås förvaltningsanslaget höjas med 22 100 000 kronor för 2017, varav 20 200 000 kronor är nivåhöjande.

Som framgår under anslag 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* föreslår riksdagsstyrelsen att kostnadsfördelningen mellan förvaltningsanslaget och fastighetsanslaget ska renodlas

ytterligare. Den föreslagna ändringen innebär att 2:2 *Riksdagens förvaltningsanslag* ökar med 22 025 000 kronor och 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* minskar med motsvarande belopp.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 767 892 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Riksdagens förvaltningsanslag* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 780 117 000 kronor, 796 056 000 kronor respektive 813 518 000 kronor.

Låneram

Riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagsförvaltningen bemyndigas att för 2017 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: För 2017 beräknas investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet uppgå till ca 54 000 000 kronor. De investeringar som är planerade för 2017 inryms inom nuvarande låneram. Det föreslås därför inte någon förändring av låneramen för 2017.

5.4.3 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tabell 5.6 Anslagsutveckling 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifter-prognos
2015	Utfall	87 311		17 649
2016	Anslag	100 000 ¹		87 710
2017	Förslag	113 000		
2018	Beräknat	70 000		
2019	Beräknat	70 000		
2020	Beräknat	70 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Anslaget ändamål

Anslaget får användas för kostnader för särskilt beslutat underhåll i Riksdagsförvaltningens egna fastigheter och bostadsrätter. Det får också användas för kostnader för renoverings- och

underhållsåtgärder, evakueringslokaler i samband med renoveringsarbeten, markskötsel och utemiljö, konst, fast inredning samt kostnader för it-system kopplade till denna verksamhet. Anslaget får även användas för att täcka kostnader för räntor och avskrivningar för ovanstående.

Anslaget får under 2017 också användas för kostnader för förvärv av andel i fastigheten Iason 1.

Förvärv av andel i fastigheten Iason 1

Riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagsförvaltningen får finansiera förvärvet av andel i fastigheten Iason 1 i dess helhet med anslag.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagsförvaltningen samäger fastigheten Iason 1 med Systembolaget. Ägarandelen är 50 procent vardera. Riksdagsstyrelsen beslutade 2015 att ge riksdagsdirektören i uppdrag att undersöka förutsättningarna för och förbereda ett eventuellt förvärv av Systembolagets del av fastigheten. Riksdagsstyrelsen beslutade i juni 2016 om ett förvärv av Systembolagets andel i fastigheten Iason 1.

Enligt REA-lagen ska anläggningstillgångar som används i verksamheten finansieras med lån medan mark ska finansieras med anslag. Riksdagen kan enligt REA-lagen besluta att finansiering ska ske på annat sätt. Riksdagsförvaltningens nuvarande andel i fastigheten Iason 1 är i sin helhet finansierad med anslag. Eftersom markvärdet utgör den större delen av kostnaden för det nu aktuella förvärvet och mark enligt REA-lagen ska anslagsfinansieras, vore det för att uppnå en enhetlig finansiering av fastigheten lämpligt om även den del av förvärvet som avser byggnad finansieras med anslag. Förvärvet föreslås därför i dess helhet finansieras med anslag. Köpeskillingen uppgår till 43 000 000 kronor och anslaget föreslås därför höjas 2017.

Anslaget ändamål föreslås också ändras så att det framgår att anslaget också får användas till kostnader med anledning av förvärvet.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagsförvaltningen arbetar vidare med den långsiktiga planeringen för att utveckla fastigheterna. Varje fastighet har nu en fastställd underhållsplan som uppdateras löpande. En arbetsgrupp är tillsatt för att omsätta inriktningen i den strategiska lokalplanen till en genomförandeplan för kommande fastighetsrenoveringar. Ledamotshuset, fastigheten Mars och Vulcanus 1, är först ut, följt av ett antal säkerhetsåtgärder vid entréerna. Samtliga fastigheter är i dåligt skick och omfattande renoveringsarbeten beräknas pågå in på 2030-talet. Detta kommer att påverka kostnaderna för avskrivningar och räntor. Som en följd av renoveringarna kommer även kostnaderna för tillfälliga evakueringslokaler att vara höga.

Uppdraget från riksdagsstyrelsen från 2013 att utreda och lämna förslag på hur tillgången till övernattningsbostäder kan säkerställas på kort och lång sikt, har resulterat i ett fortsatt arbete där förvaltningen nu ser över olika möjligheter till lösningar.

Ändring av anslagets ändamål

År 2012 infördes ett särskilt fastighetsanslag för Riksdagsförvaltningen. Som ett led i att ytterligare renodla fördelningen av kostnaderna mellan förvaltningsanslaget och fastighetsanslaget bör alla kostnader för anskaffning och underhåll av konst finansieras från fastighetsanslaget. Även andra kostnader, som exempelvis kostnader för markskötsel och utemiljö, som har en tydlig koppling till Riksdagsförvaltningens fastighetsägande bör finansieras från fastighetsanslaget. Vidare bör de hyresintäkter som Riksdagsförvaltningen har med anledning av fastighetsägandet redovisas mot fastighetsanslaget, eftersom de har en tydlig koppling till kostnaderna för fastigheterna. Som en följd av detta behöver fastighetsanslagets ändamål i viss mån förtydligas. De föreslagna ändringarna medför att fastighetsanslaget minskas med 22 025 000 kronor och förvaltningsanslaget ökas med motsvarande belopp.

Projekt ledamotshuset (kvarteret Mars och Vulcanus 1)

Förstudien om utveckling av ledamotshuset är avslutad och riksdagsstyrelsen beslutade i april 2016 att starta programarbetet. Programarbetet innebär att fastställa vad som ska åstadkommas med projektet och kommer att inledas med en

fördjupad analys kring två alternativa ambitionsnivåer. Riksdagsstyrelsen väntas fatta beslut om den närmare inriktningen på projektet under hösten 2016.

Under 2017 beräknas riksdagsstyrelsen besluta om start av projektering. Projekteringen kommer att klargöra hur det som beslutats i programarbetet ska utföras. För 2017 uppskattas investeringskostnaden för programarbete och projektering till 20 000 000 kronor. Först när projekteringen är slutförd kan projektets totala ekonomiska omfattning uppskattas. En uppskattning är att totalkostnaden kan komma att uppgå till mellan 300 miljoner kronor och 1 500 miljoner kronor och att projektet kommer att pågå fram till mellan 2020 och 2023 beroende på val av alternativ och ambitionsnivå. Investeringsplanen utgår ifrån den högsta ambitionsnivån.

Anslagsförändringar

Tabell 5.7 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	100 000	100 000	100 000	100 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	35 025	-7 975	-7 975	-7 975
Överföring till/från andra anslag	-22 025	-22 025	-22 025	-22 025
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	113 000	70 000	70 000	70 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Med anledning av förvärvet av andel i fastigheten Iason 1 på 43 000 000 kronor föreslås en anslagshöjning för 2017 samtidigt som beräkningen av anslagsnivån justeras nedåt. Nettoförändringen för denna del är 35 025 000 kronor för 2017.

Med anledning av ändringen av anslagsändamålet föreslår riksdagsstyrelsen att 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* minskar med 22 025 000 kronor och att 2:2 *Riksdagens förvaltningsanslag* ökar med motsvarande belopp.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 113 000 000 kronor anvisas under 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 70 000 000 kronor för respektive år.

Investeringsplan

Riksdagsstyrelsens förslag: Investeringsplanen för anslaget 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2017–2020 (tabell 5.8.) godkänns som riktlinje.

Tabell 5.8 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Beräknat 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
Anskaffning och utveckling av nya investeringar						
Förvärv av andel i fastigheten Iason 1			43			
Summa utgifter för anskaffning och utveckling			43			
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>			43			
Finansiering						
Anslag			43			
Summa finansiering av anskaffning och utveckling			43			
Vidmakthållande av befintliga investeringar						
Underhåll och renoveringsplan	8,2	9,3	55	30	30	30
Projekt ledamotshuset		7,5	20	50	400	500
Summa utgifter för vidmakthållande	8,2	16,8	75	80	430	530
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	8,2	16,8	75	80	430	530
Finansiering						
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	8,2	16,8	75	80	430	530
Summa finansiering av vidmakthållande	8,2	16,8	75	80	430	530

Nivån på investeringar som föreslås för perioden 2017–2020 baserar sig på nuvarande beslutade och planerade underhålls- och renoveringsåtgärder av Riksdagsförvaltningens fastigheter.

Låneram

Riksdagsstyrelsens förslag:

Riksdagsförvaltningen bemyndigas att för 2017 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 500 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: De investeringar som är planerade för 2017 inryms inom nuvarande låneram. Därför föreslås ingen förändring av låneramen för 2017.

Mål för Riksdagens ombudsmän (JO) 2017

Riksdagens ombudsmäns (JO) uppgift är att, enligt 13 kap. 6 § regeringsformen samt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen), utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. Det främsta syftet med JO:s verksamhet är att främja rättssäkerheten.

De övergripande målen för verksamheten är följande:

- Att genom tillsyn över efterlevnaden av lagar och andra författningar hos dem som utövar offentlig verksamhet främja rättssäkerheten och höja den rättsliga kvalitetsnivån i myndighetsutövningen.
- Att främja den internationella spridningen av idén om rättslig kontroll genom oberoende ombudsmannainstitutioner.
- Att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (National Preventive Mechanism, NPM) enligt det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta Nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Opcat).

Verksamheten ska bedrivas med hög kvalitet och vara effektiv. Handläggningstiderna och ärendebalansen ska hållas på en rimlig nivå.

Mer preciserade mål för verksamheten kommer att anges i JO:s verksamhetsplan för 2017.

Resultatredovisning

Resultat

De övergripande mål som sattes upp för 2015 överensstämmer med de övergripande mål som nu föreslås för 2017.

För 2015 hade i verksamhetsplanen mer preciserade mål satts upp när det gällde bl.a. handläggningstiderna för klagomålsärenden samt inspektionsverksamheten. För klagomålsprövningen var målet att minst 80 procent av avskrivningsärendena skulle vara avslutade inom två månader från det att ärendet kommit in. För de remitterade ärendena var målet att andelen ärenden med längre handläggningstid än ett år inte skulle överstiga 25 procent.

För inspektionsverksamheten var målet att tillsynsavdelningarna skulle avsluta 25 inspektioner och att Opcat-enheten (tidigare NPM-enheten) skulle avsluta 16 inspektioner.

Under 2015 hade ca 90 procent av avskrivningsärendena avslutats inom två månader. Av de remitterade ärendena hade 59 procent en handläggningstid som översteg ett år.

På tillsynsavdelningarna avslutades 29 inspektioner och på Opcat-enheten avslutades 8 inspektioner.

Under 2015 besvarades 163 remisser i lagstiftningsärenden.

JO tog under året emot 27 utländska besök för information och diskussion och deltog i 18 aktiviteter utomlands.

Under de första fyra månaderna 2016 har antalet nyinkomna ärenden ökat med drygt 250 ärenden jämfört med motsvarande period 2015.

Analys och slutsatser

Riksdagens konstitutionsutskott har betonat att klagomålsprövningen är JO:s viktigaste uppgift och den som är bäst ägnad att uppfylla syftet med JO:s verksamhet i stort. Denna verksamhet har också prioriterats.

Under 2015 registrerades 7 486 nya klagomålsärenden. En ökning med ca 250 ärenden jämfört med föregående år. Målet för handläggningstider för avskrivningsärenden har dock nåtts. Däremot har målet inte nåtts när det gäller de remitterade ärendena, där andelen ärenden med en handläggningstid längre än ett år ökat från 34 till 59 procent. Ett skäl till att andelen ökat är att ett stort antal äldre ärenden avgjorts under året.

Målet för tillsynsavdelningarnas inspektionsverksamhet har nåtts. Målet för Opcat-enhetens inspektionsverksamhet har inte nåtts. Enheten har under året analyserat tidigare iakttagelser och upprättat rapporter. Detta arbete har tagit mer tid i anspråk än vad som kunde förutses vilket medfört att inspektionsverksamheten fått stå tillbaka.

JO:s bedömning är att ärendehandläggningen hållit samma höga kvalitet som under tidigare år.

Under de första fyra månaderna 2016 har antalet nyinkomna ärenden ökat påtagligt jämfört med tidigare år. Om antalet nyinkomna ärenden fortsätter att öka på samma sätt under

resten av året kommer JO att notera det största antalet nyregistrerade ärenden någonsin.

För ytterligare resultatinformation hänvisas till JO:s ämbetsberättelse för verksamhetsåret 2014-07-01–2015-06-30 samt till årsredovisningen för 2015.

Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har för 2015 bedömt årsredovisningen som i allt väsentligt rättvisande.

5.4.4 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tabell 5.9 Anslagsutveckling 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tusental kronor

2015	Utfall	85 649	Anslags-sparande	11 555
2016	Anslag	89 041 ¹	Utgifts-prognos	89 041
2017	Förslag	90 241		
2018	Beräknat	92 039 ²		
2019	Beräknat	93 979 ³		
2020	Beräknat	96 006 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 90 241 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 90 241 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 90 241 tkr i 2017 års prisnivå.

Anslagets ändamål

Anslaget får användas för Riksdagens ombudsmäns (JO) förvaltningsutgifter och anskaffningar av anläggningstillgångar.

Anslagsfinansiering av anläggningstillgångar

Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag: Riksdagens ombudsmän (JO) får för 2017 anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet.

Skälen för Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag: JO har hittills fått använda anslagsmedel för att finansiera sina anläggningstillgångar, bl.a. med hänsyn till att dessa investeringar normalt är av ringa omfattning. Enligt 11 § lagen (2006:999) med ekonomi-

administrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen ska anläggningstillgångar finansieras med lån i Riksgäldskontoret, om inte riksdagen beslutar att finansiering ska ske på annat sätt. Under 2017 uppskattas investeringsbehovet till ca 700 000 kronor, beloppet avser investering i ett elektroniskt arkiv.

Riksdagens ombudsmäns (JO) överväganden

För att bevara elektroniska handlingar och information för framtiden behöver JO investera i ett elektroniskt arkiv. Som redovisats ovan uppskattas kostnaden för denna investering till 700 000 kronor varav licensavgiften beräknas till ca 500 000 kronor och konsultkostnader för konfiguration/installation till ca 200 000 kronor. Den löpande driftskostnaden för ett elektroniskt arkiv uppskattas till 100 000 kronor per år. JO begär ingen förstärkning av anslaget 2017 med anledning av detta.

The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) har besökt Opcat-enheten och av den rapport som lämnats till regeringen framgår att man gör en bedömning av att Opcat-verksamheten är underbemannad. JO har tagit hjälp av extern- och internrevisionen för en genomgång av styrningen och rapporteringen av Opcat-verksamheten. Revisorernas genomgång visar att styrningen och rapporteringen behöver utvecklas. För närvarande har enheten förstärkts med en tjänst och består av fem tjänster. JO begär ingen förstärkning av anslaget 2017 med anledning av detta.

Tabell 5.10 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	89 041	89 041	89 041	89 041
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	1 200	2 998	4 938	6 965
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	90 241	92 039	93 979	96 006

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Riksdagens ombudsmän föreslår att 90 241 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Riksdagens ombudsmän (JO)* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 92 039 000 kronor, 93 979 000 kronor respektive 96 006 000 kronor.

6 Sametinget och samepolitiken

6.1 Omfattning

Området omfattar främst Sametingets verksamhet i frågor som bidrar till att verka för en levande samisk kultur, som finansieras från anslag 3:1 *Sametinget*.

Samepolitiken ingår i flera utgiftsområden, bland andra utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

6.2 Utgiftsutveckling

Tabell 6.1 Utgiftsutveckling inom området Sametinget och samepolitiken

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Sametinget och samepolitiken</i>							
3:1 Sametinget	40	41	39	45	43	44	45
Summa Sametinget och samepolitiken	40	41	39	45	43	44	45

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

6.3 Mål

Det övergripande målet för samepolitiken är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologisk hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2005/06:1 utg.omr. 23, bet. 2005/06:MJU2, rskr. 2005/06:108).

6.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de åtgärder som bidragit till att verka för en levande samisk kultur. Resultaten av de åtgärder som vidtagits avseende rennäring och andra näringar redovisas under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Målet berör dock även andra politikområden. Resultaten av åtgärder inom dessa redovisas under respektive politikområde. Den del som rör samerna som nationell minoritet redovisas t.ex. under avsnittet Nationella minoriteter.

6.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- samiskt inflytande och delaktighet,
- utvecklingen av det samiska språkets användning och ställning, och
- utvecklingen av ett starkt och mångfaldigt samiskt kulturliv.

Bedömningarna utgår främst från Sametingets årsredovisning. I bedömningen vägs även in resultat från lägesrapporter och utredningar från t.ex. Sametinget.

6.4.2 Resultat

Samiskt inflytande och delaktighet

Regeringen har under 2015 fortsatt arbetet med att säkerställa det samiska folkets särskilda ställning. För att säkra detta och för att uppnå målet om en levande samisk kultur är möjligheten till inflytande och delaktighet grundläggande. Det handlar bl.a. om att det samiska folket ska involveras formaliserat i processen

inför beslut i frågor som berör samiska förhållanden. Ett uppdrag har getts för att utreda och analysera de rättsliga frågeställningar som aktualiseras vid införandet av en konsultationsordning.

Regeringen har under året intensifierat förhandlingarna om en nordisk samekonvention. Sverige har som ordförandeland kallat till tre förhandlingsmöten. Förhandlingarna är nu, under finskt ordförandeskap, inne i en slutfas och ambitionen är att slutföra förhandlingarna så snart som möjligt. Syftet med konventionen är att bekräfta och stärka det samiska folkets rättigheter så att samerna kan bevara, utöva och utveckla sin kultur och sitt samhällsliv med minsta möjliga hinder av landsgränserna. I konventionen behandlas bl.a. rätten till självbestämmande och konsultation med företrädare för det samiska folket.

En annan väg till inflytande är möjligheten att yttra sig i samband med remisser. Sametinget har under 2015 besvarat 234 remisser, vilket är en ökning från 2014 då antalet besvarade remisser uppgick till 201. Jämfört med 2013 är det mer än en fördubbling. Detta har resulterat i att Sametinget behövt lägga mer resurser på detta arbete, men också att fler frågor har belysts utifrån ett samiskt perspektiv. De flesta remisserna berör liksom föregående år undersökningstillstånd, vägar, vindkraftsetableringar och kommunernas planarbete.

Vidare har två dialogmöten genomförts mellan Sametinget och ansvarigt statsråd. Tanken är att inom denna process föra en dialog om det framtida arbetet i viktiga samepolitiska frågor.

Regeringen har också inom ramen för Samling mot rasism genomfört ett dialogmöte med företrädare för samiska partier och organisationer. Vid mötet diskuterades den rasism som riktas mot samer, de huvudsakliga utmaningarna som finns och hur dessa bäst kan mötas. Underlaget från detta möte har bl.a. legat till grund för den kommande nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Inom ramen för Sametingets arbete med jämställdhetsintegrering har myndigheten tagit fram en handlingsplan för att säkerställa att det finns likvärdiga förutsättningar för alla oavsett kön. Sametinget anser att det finns många kunskapsluckor om vilka jämställdhetsproblem som finns i det samiska samhället. Därför avser

Sametinget att arbeta med att kartlägga inom vilka områden utvecklingsbehoven är som störst.

Vidare har Sametinget enligt regeringsuppdrag (dnr S2015/03140/FS) tagit fram en kunskaps-sammanställning om samers psykosociala ohälsa. En av slutsatserna är att det finns en koppling mellan diskriminering av samer, genom historien och i dag, och psykosocial ohälsa. Sametinget lämnar också ett antal förslag om hur dessa utmaningar fortsatt ska hanteras (dnr S2016/04411/FS).

Vidare har regeringen tillsammans med samiska representanter deltagit vid FN:s permanenta forum för urfolksfrågor under 2016.

Sverige har under 2016 också stått värd för ett möte med det Nordiska ämbetsmannaoorganet för samiska frågor (NÄS). NÄS består av delegationer från Sverige, Norge och Finland och ska behandla alla samiska frågor som är gemensamma för utvecklingen av språk, kultur, näringar och samhällsliv.

Det samiska språkets användning och ställning

Enligt 2 kap. 1 § sametingslagen (1992:1433) ska Sametinget själva fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet. I Sametingets språkpolitiska handlingsprogram fastställer Sametinget mål för området. Programmet ligger även till grund för Sametingets arbete inom verksamhetsområdet språk. Målet är att Sametinget ska bidra till utvecklingen av de samiska språkens användning och ställning i samhället, framför allt i de traditionellt samiska områdena.

I den lägesrapport som Sametinget lämnat för 2015 framgår bl.a. att den nuvarande nivån och takten på språkrevitalisering av de samiska språken är långt från tillräcklig för att öka antalet språkanvändare. Lägesrapporten visar också att många samiska barn och ungdomar inte får möjlighet att lära sig samiska tillräckligt, trots flera års minoritetspolitiskt arbete (se även avsnitt 10 Nationella minoriteter).

För att bidra till utvecklingen av de samiska språkens användning och ställning i samhället bedriver Sametinget arbete via Sametingets språkavdelning och språkcentrum. Språkcentrum har under 2015 finansierats med 6 miljoner kronor från anslag 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* (se avsnitt 10). Resterande verksamhet finansieras från förvaltningsanslaget. Språkarbetet har bl.a. resulterat i metodutveckling via

mentorprogram, språkbadsläger, utarbetande av en ordboksapp, anordnande av språkkonferenser, informationsinsatser och andra åtgärder för att revitalisera de samiska språken. Vidare har Sametinget arbetat med rådgivning och terminologifrågor samt handlagt bidrag till korttidsstudier i samiska. Under 2015 har 163 000 kronor utbetalats i korttidsstudiebidrag, av det beloppet har 65 procent fördelats till kvinnor och 35 procent till män.

Det totala beviljade beloppet är en ökning med 25 procent jämfört med 2014. Antalet ansökningar har dock minskat de senaste åren. Under 2015 inkom 47 ansökningar, jämfört med 64 under 2014 och 89 under 2013. Liksom tidigare år är det fler kvinnor än män som söker och får bidrag till korttidsstudier.

Sametinget har också under 2015 fortsatt det samnordiska samarbetet Giellagáldu, som är ett kunskaps- och expertorgan avseende samisk språkvård. Samarbetet har möjliggjort språkvårds- och utvecklingsarbete över nationsgränserna. Härutöver har en rad olika insatser vidtagits under året för att stärka de nationella minoritetsspråken, däribland det samiska språket. Resultatet av dessa insatser redovisas under avsnitt 10 Nationella minoriteter.

En levande samisk kultur

Sametingets kulturpolitiska handlingsprogram ligger till grund för Sametingets arbete inom verksamhetsområdet kultur. I detta program fastställs även Sametingets mål för området. Sametinget ska bidra till utvecklingen av ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv. För att uppnå detta fördelar Sametinget framför allt bidrag till samisk kultur och organisationer. Bidraget fördelas med medel från anslag 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete*, anslagspost 5 Bidrag till samisk kultur under utgiftsområde 17 samt via medel ur Samefonden. Under 2015 tilldelades Sametinget knappt 14,4 miljoner kronor från anslaget. Från dessa medel beviljade Sametinget 102 av 147 inkomna ansökningar. Det kan jämföras med 2014 då 144 ansökningar inkom och 89 beviljades.

Tabell 6.2 Inkomna och beslutade ansökningar till samisk kultur 2013–2015

	2013	2014	2015
Antal Inkomna	132	144	147
Antal Beslutade	97	89	102

De projekt som beviljats mest bidrag finns inom kategorierna musik/jojk, media, bild/formkonst och övrigt.

Giron Sámi Teáther har under 2015 producerat fyra föreställningar, vilket är en föreställning mindre än 2014. Publikantalet har också minskat jämfört med både 2014 och 2013. Två produktioner har varit helt samiskspråkiga 2015, vilket kan jämföras med 2014 då fyra produktioner delvis var samiskspråkiga.

Antalet utlån vid Samernas bibliotek är i princip på samma nivå som 2014 och uppgick 2015 till 1032. Jämfört med 2013 är det en minskning.

6.4.3 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det arbete som genomförts avseende samiskt inflytande och delaktighet samt insatser inom språk och kultur har utgjort viktiga steg för att nå det övergripande målet. Regeringen kan dock konstatera att arbetet bör fortsätta i samma riktning och att det fortsatt behövs insatser inom flera politikområden för att uppfylla målet inom politiken för det samiska folket. För att långsiktigt säkerställa samiskt inflytande och delaktighet är enligt regeringens bedömning arbetet med att införa en konsultationsordning centralt. Arbetet med en nordisk samekonvention är ett viktigt steg för att bekräfta och stärka efterlevnaden av det samiska folkets rättigheter.

Regeringen bedömer att Sametinget fyller en viktig funktion genom att bevaka att samiska behov beaktas i samhällsplanering. Efterfrågan från olika aktörer som önskar utnyttja och ändra användningen av marken inklusive naturresurserna i Sápmi har ökat, vilket påverkar Sametingets roll i samhällsplaneringen. Vidare bedömer regeringen att Sametingets språkrevitaliserande insatser i vissa områden har vänt den negativa språkbytesprocessen. Genom att utveckla digitala språkverktyg såsom ordboksapp och möjliggöra samisktalande arenor och

mentorsprogram har intresset för att lära sig och att återta det samiska språket ökat i flera åldersgrupper. Insatserna har också lett till att fler personer intresserat sig för att lära sig samiska och visat på att de språkrevitaliserande insatserna gett effekt. Regeringens bedömning är att det krävs fortsatt arbete för att uppnå målet. Det samiska biblioteket har en viktig funktion för att synliggöra och tillgängliggöra den samiska litteraturen och därmed stärka de samiska språken.

Regeringens bedömning är att det särskilda stödet till samisk kultur är viktigt för att möjliggöra för det samiska folket att själva kunna förmedla sin historia, sitt språk och sin identitet.

6.4.4 Årlig revision

Riksrevisionen har avgivit en revisionsberättelse med modifieringar för Sametinget. Riksrevisionen har lämnat uttalanden med reservation med anledning av att årsredovisningen 2015 inte är upprättad i enlighet med gällande regelverk, inte ger en rättvisande bild av det ekonomiska resultatet, finansiering och finansiella ställningar samt att ledningen inte har efterlevt de föreskrifter som är tillämpliga för användning av anslag och inkomster. Modifieringen avser i huvudsak anslag 1:22 *Främjande av rennäringen m.m.* inom utgiftsområde 23. Regeringen avser att följa de åtgärder som Sametinget redovisat avseende dialog med bl.a. länsstyrelserna och revidering av rutiner. Regeringen avser också att återkomma med ytterligare åtgärder med anledning av iakttagelserna.

6.5 Politikens inriktning

Den särskilda ställning som det samiska folket har som Sveriges urfolk ska respekteras och efterlevnaden av deras rättigheter ska säkerställas.

Regeringen konstaterar att den strukturella rasism och diskriminering som det samiska folket genom historien utsatts för bl.a. fått till följd att det samiska språket och kulturen på många platser i Sápmi helt eller delvis försvunnit.

Den psykosociala ohälsa som finns hos vissa delar av den samiska befolkningen är också oroväckande.

Regeringen avser därför att fortsätta arbetet med en höjd ambitionsnivå för att främja det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv och stärka samernas rätt till självbestämmande. Regeringen värnar ett samiskt samhällsliv med framtidstro.

För att stärka samiskt självbestämmande och samiskt inflytande avser regeringen bl.a. att fortsätta arbetet med att införa en konsultationsordning.

Regeringen bedriver även ett arbete för att lösa den gränsöverskridande renskötseln (se vidare under utg.omr. 23).

För att bekräfta och stärka det samiska folkets rättigheter att bevara, utöva och utveckla sin kultur, sina språk och sitt samhällsliv kommer regeringen även att arbeta för att slutföra förhandlingarna om en nordisk samekonvention med möjligheten att konventionen kan ratificeras under mandatperioden.

Regeringen kommer, i enlighet med vad Sverige meddelat FN:s råd för mänskliga rättigheter, att arbeta i riktning mot en ratifikation av konventionen ILO 169. En ratifikation av konventionen ILO 169 är dock ytterst en fråga för riksdagen att besluta om.

Regeringen avser att under 2017 tillföra särskilda medel för genomförandet av val till Sametinget.

6.6 Budgetförslag

6.6.1 3:1 Sametinget

Tabell 6.3 Anslagsutveckling 3:1 Sametinget

Tusental kronor

2015	Utfall	39 731	Anslags-sparande	-1 832
2016	Anslag	40 897 ¹	Utgifts-prognos	38 997
2017	Förslag	45 243		
2018	Beräknat	42 995 ²		
2019	Beräknat	43 841 ³		
2020	Beräknat	44 815 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 42 279 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 42 277 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 42 279 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sametingets och Nationellt samiskt informationscentrums förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Samefonden.

Regeringens överväganden

Tabell 6.4 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 3:1 Sametinget

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	40 897	40 897	40 897	40 897
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	758	1 464	2 298	3 257
Beslut	3 588	634	646	661
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	45 243	42 995	43 841	44 815

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget 3:1 *Sametinget* ökas med 800 000 kronor. Medlen avses användas till förvaltningskostnader vid Sametinget. Det under

utgiftsområde 23 upptagna anslaget 1:22 *Främjande av rennäringen m.m.* minskas till följd av detta med 1 000 000 kronor. Vidare ökas anslaget 3:1 *Sametinget* tillfälligt med 3 000 000 kronor under 2017 för att genomföra val till Sametinget.

Anslaget minskas med 251 000 kronor fr.o.m. 2017 för att bidra till finansiering av en nationell digital infrastruktur. Se även avsnitt 4.5.1 under utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Regeringen föreslår att 45 243 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Sametinget* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 42 995 000 kronor, 43 841 000 kronor respektive 44 815 000 kronor.

7 Regeringskansliet m.m.

7.1 Budgetförslag

7.1.1 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tabell 7.1 Anslagsutveckling 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2015	Utfall	6 834 082		331 506
2016	Anslag	7 104 798 ¹	Utgifts- prognos	7 270 553
2017	Förslag	7 379 026		
2018	Beräknat	7 536 322 ²		
2019	Beräknat	7 629 619 ³		
2020	Beräknat	7 791 548 ⁴		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 7 400 057 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 7 341 410 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 7 335 410 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Regeringskansliets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för utrikesrepresentationen, kommittéväsendet och gemensamma ändamål (hyror, kapitalkostnader m.m.).

Mål

Regeringskansliet ska vara ett effektivt och kompetent instrument för regeringen i dess uppgift att styra riket och förverkliga sin politik.

Årlig revision

Riksrevisionen har uttalat att Regeringskansliet i alla väsentliga avseenden upprättat årsredovisningen enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, instruktion, regleringsbrev och särskilda regeringsbeslut för myndigheten. Vidare har Riksrevisionen bedömt att Regeringskansliet har gett en rättvisande bild av myndighetens ekonomiska resultat, finansiering och finansiella ställning per den 31 december 2015.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 7.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	170 402	–	–	–
Prognos 2016	160 000	–	–	–
Budget 2017	160 000	–	–	–

Inkomsterna från expeditonsavgifter och ansökningsavgifter för viseringar m.m., som redovisas på inkomsttitel, beräknas 2017 till 160 000 000 kronor. Verksamheten utförs vid utlandsmyndigheterna.

Tabell 7.3 Uppdragsverksamhet*Tusental kronor*

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	2 063	2 063	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Prognos 2016	1 800	1 800	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Budget 2017	1 800	1 800	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)

Avgifter för näringslivsfrämjande tjänster vilka går utöver en utlandsmyndighets grundläggande uppdrag beräknas 2017 till 1 800 000 kronor. Med näringslivsfrämjande tjänster avses tjänster för främjande av svensk export samt för främjande av investeringar och turism i Sverige.

Regeringens överväganden

Regeringskansliets verksamhet

I följande tabell redovisas viss resultatinformation för Regeringskansliet.

Tabell 7.4 Viss resultatinformation för Regeringskansliet

	2011	2012	2013	2014	2015
Antal tjänstgörande (inkl. politikeravtal)	4 344	4 498	4 631	4 637	4 534
<i>andel kvinnor/män</i>	<i>59/41</i>	<i>59/41</i>	<i>60/40</i>	<i>60/40</i>	<i>60/40</i>
Anställda på politikeravtalet	201	200	199	188	181
<i>andel kvinnor/män</i>	<i>49/51</i>	<i>48/52</i>	<i>47/53</i>	<i>49/51</i>	<i>53/47</i>
Andel kvinnor/män av anställda på chefsavtalet	44/56	44/56	46/54	48/52	48/52
Sjukfrånvaro andel av arbetstid	2,0	1,9	2,1	2,2	2,5
<i>bland kvinnor/män</i>	<i>2,4/1,3</i>	<i>2,3/1,3</i>	<i>2,7/1,3</i>	<i>2,8/1,4</i>	<i>3,1/1,5</i>
Antal diarieförda ärenden	100 966	91 753	96 341	89 790	83 883
Regeringsärenden	6 355	5 595	5 579	5 283	5 007
Propositioner och skrivelser	171	187	198	238	179
Författningsärenden	1 600	995	1 177	1 583	1 069
Kommitté- och tilläggsdirektiv	124	133	127	166	137
Regleringsbrev och ändringsbeslut	665	669	631	647	693
SOU-serien	86	95	87	92	110
Ds-serien	46	60	77	46	60
Interpellationssvar	453	436	503	514	804
Frågesvar till riksdagen	723	729	765	696	1 091
Brevsvar till enskilda	27 571	26 643	26 106	25 203	22 008
Arbetsdagar i EU:s rådsarbetsgrupper	2 444	2 556	2 556	2 509	1 998
Arbetsdagar i Europeiska kommissionens kommittéer och expertgrupper	1 563	1 438	1 595	1 650	1 598
Arbetsdagar i internationella organisationer utanför EU	3 890	3 991	3 883	3 710	3 717
Faktapromemorior till EU-nämnden	164	159	163	87	65
Reg. internationella handlingar	15 345	13 722	14 027	13 161	11 167
Utlandsstationerade	571	588	581	578	579
<i>andel kvinnor/män</i>	<i>54/46</i>	<i>54/46</i>	<i>56/44</i>	<i>56/44</i>	<i>56/44</i>

Regeringskansliet, kommittéerna och utlandsmyndigheterna hade i genomsnitt under 2015 tillsammans 4 534 tjänstgörande (exklusive lokalanställda vid utlandsmyndigheterna). Andelen kvinnor och män är densamma sedan 2013.

Av de tjänstgörande var ca 4 procent anställda på politikeravtalet. Andelen kvinnor anställda på politikeravtalet har ökat medan andelen på chefsavtalet ligger på samma nivå som för 2014. Sjukfrånvaron har ökat men är fortsatt låg i förhållande till staten totalt. Det gäller både bland kvinnor och bland män.

Under 2015 och 2016 har fortsatta effektiviseringar av förvaltningsstödet genomförts.

Ytterligare redovisning av Regeringskansliets arbete återfinns i Regeringskansliets årsbok 2015 och på www.regeringen.se.

Utrikesrepresentationen

Utrikesrepresentationen bestod per den 1 augusti 2016 av 104 utlandsmyndigheter, varav 89 ambassader, 8 konsulat samt 7 representationer och delegationer. Fyra ambassader¹ är under etablering. Sverige har diplomatiska förbindelser med i stort sett alla självständiga stater i världen. Vidare har Sverige drygt 350 honorärkonsulat. Från och med den 1 januari 2000 t.o.m. den 1 augusti 2016 har regeringen beslutat att öppna 25 ambassader, 5 karriärkonsulat och en delegation. För samma period

¹ Beirut, Lima, Manila och Tunis.

har regeringen beslutat att stänga 21 ambassader och 7 karriärkonsulat.

Anslagsförändringar

Tabell 7.5 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	7 098 798	7 098 798	7 098 798	7 098 798
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	122 361	255 331	405 849	571 394
Beslut	67 474	90 134	31 029	31 714
Överföring till/från andra anslag	23 993	24 435	24 935	19 112
Övrigt ³	66 400	67 624	69 008	70 530
Förslag/ beräknat anslag	7 379 026	7 536 322	7 629 619	7 791 548

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

³ Här ingår förändringar av valutakurser samt lokalkostnader i utlandet.

Sverige tar plats i FN:s säkerhetsråd 2017 och 2018. För insatser relaterade till det svenska medlemskapet i FN:s säkerhetsråd som stärker regeringens arbete med fredsdiplomati, kvinnors aktiva deltagande i fredsprocesser, folkrätt och mänskliga rättigheter, för att förebygga och hindra återfall i konflikter, föreslår regeringen att anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* tillförs 19 500 000 kronor 2017 och 39 000 000 kronor 2018.

Mot bakgrund av ökat behov av resurser för migrationsarbete föreslår regeringen att anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* tillförs 2 500 000 kronor fr.o.m. 2017 och 20 000 000 kronor som engångsbelopp för 2017 respektive 2018.

I 2016 års ekonomiska vårproposition (prop. 2015/16:100 s. 235) aviserades en flytt av utlandsplacerad verksamhet för omvärldsbvakning, analys och främjande på utbildnings-, forsknings- och innovationsområdet från Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser till Regeringskansliet. För detta ändamål förs 23 000 000 kronor till anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* Finansieringen sker genom att anslagen 1:2 *Verket för innovationssystem: forskning och utveckling*, 1:5 *Näringslivsutveckling* och 1:6 *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser* under utgifts-

område 24 *Näringsliv* minskas med 4 000 000 kronor, 2 000 000 kronor respektive 17 000 000 kronor. Regeringen föreslår även ytterligare finansiering med 12 000 000 kronor genom anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* som minskas med 8 000 000 kronor, anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* under utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård* som minskas med 2 000 000 kronor och anslaget 1:4 *Energiforskning* under utgiftsområde 21 *Energi* som minskas med 2 000 000 kronor.

Regeringen har beslutat att öppna ett antal nya utlandsmyndigheter med inriktning på främjandeverksamhet (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1 avsnitt 7.1.1). I syfte att stärka svensk export bör möjligheterna till främjandeinsatser vid dessa nya utlandsmyndigheter förstärkas. Regeringskansliet tillfördes medel i propositionen Vårändringsbudget för 2016 (prop. 2015/16:99 s. 57, bet. 2015/16:FiU21, rskr. 2015/16:310) och regeringen föreslår att medel om 6 000 000 kronor tillförs anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* även för 2017–2019. Finansieringen sker genom att anslaget 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* under utgiftsområde 24 *Näringsliv* minskas med motsvarande belopp.

För att stärka svensk kapacitet för medling, dialog och konfliktförebyggande föreslås att 6 000 000 kronor tillförs anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* för 2017–2020.

Finansieringen av polisrådgivarverksamheten vid FN-representationen i New York flyttas från Polismyndigheten till Regeringskansliet. För detta föreslås att 3 500 000 kronor förs från anslaget 1:1 *Polismyndigheten* under utgiftsområde 4 *Rättsväsendet* till anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* fr.o.m. 2017.

För att finansiera en ambassadör mot människohandel föreslår regeringen att anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* tillförs 2 000 000 kronor för 2017–2020. Finansieringen sker genom att anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* under utgiftsområde 9 *Hälsovård, sjukvård och social omsorg* minskas med motsvarande belopp.

Sammantaget innebär ovan redovisade förslag till anslagsförändringar att anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* ökar med 94 500 000 kronor 2017. Medlen avser bl.a. personella förstärkningar.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslagsnivån minskas med ca 3 030 000 kronor 2017 och med ca 1 110 000 kronor fr.o.m. 2018.

Regeringen föreslår att 7 379 026 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 7 536 322 000 kronor, 7 629 619 000 kronor respektive 7 791 548 000 kronor.

8 Länsstyrelserna

8.1 Omfattning

Området Länsstyrelserna avser den samordnade länsförvaltningen med de 21 länsstyrelserna. Området omfattar anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* Anslaget finansierar en del av länsstyrelsernas verksamhetskostnader. Resterande del av kostnaderna, drygt 36 procent, finansieras huvudsakligen med bidrag. De största bidragsgivarna 2015 var Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

8.2 Utgiftsutveckling

Under 2017 beräknas anslaget tillföras medel för att finansiera regeringens arbete med tidiga insatser för nyanlända samt för arbete med djurskydd.

Tabell 8.1 Utgiftsutveckling inom området Länsstyrelserna

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Länsstyrelserna</i>							
5:1 <i>Länsstyrelserna m.m.</i>	2 543	2 638	2 623	2 736	2 786	2 841	2 905
Summa Länsstyrelserna	2 543	2 638	2 623	2 736	2 786	2 841	2 905

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

8.3 Mål

Regeringens mål för området Länsstyrelserna är att nationella mål ska få genomslag i länen samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Målet omfattar samtliga län oavsett ansvars- och uppgiftsfördelning mellan stat och kommun.

8.4 Resultatredovisning

Länsstyrelserna har uppgifter inom ramen för nationella mål, vilka är fördelade på ett stort antal utgiftsområden med flera riksdagsbundna mål. Målen återfinns under respektive utgiftsområde. Detta innebär att beslut och insatser inom olika utgiftsområden ofta får konsekvenser för länsstyrelsernas verksamhet. Utöver den resultatredovisning som görs i detta avsnitt hänvisas till respektive utgiftsområde i denna proposition.

De 21 länsstyrelserna verkar utifrån uppgiften att vara statens regionala företrädare. Länsstyrelserna ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndigheternas ansvarsområden samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelserna har uppgifter i fråga om bl.a. livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor, regional tillväxt, infrastrukturplanering, hållbar samhällsplanering och boende, energi och klimat, kulturmiljö, skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar, naturvård, miljö- och hälsoskydd, lantbruk och landsbygd, fiske, regionaliserad rovdjursförvaltning, folkhälsa, jämställdhet och integration. Utöver dessa uppgifter har vissa länsstyrelser särskilda uppgifter, såsom bl.a. förvaltning av vattendistrikt, fjällfrågor, vissa rennärlingsfrågor, tillsyn rörande penningtvätt och frågor om tillstånd att anordna kampsportsmatcher.

För många av de offentliga åtaganden som utförs av kommuner eller andra aktörer har länsstyrelserna även uppgifter som rör samordning, tillsyn, uppföljning och utvärdering.

8.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen har sedan budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1) redovisat indikatorer för vissa av länsstyrelsens verksamheter. I regleringsbrevet för 2015 fick länsstyrelserna i uppdrag att följa upp och utvärdera dessa resultatindikatorer. Uppdraget redovisades i september 2015. Av redovisningen framgår att korrelationen mellan länsstyrelsens insatser och förändringar av indikatorn ibland är oklar. För vissa områden tycks användningen av nyckeltal vara mer ändamålsenlig. Vidare har statistiken för vissa indikatorer en fördröjning som försvårar användningen av den. Mot bakgrund av länsstyrelsernas uppföljning väljer regeringen att för verksamhetsåret 2015 inte redovisa några resultatindikatorer. Regeringen delar länsstyrelsernas bedömning att det för ett konstruktivt användande av indikatorer är av vikt att de har en legitimitet hos länsstyrelserna. Med hänsyn till att resultatindikatorer ska redovisas i samband med budgetpropositionen och att det finns ett fortsatt intresse hos länsstyrelserna avser

regeringen att återkomma kring hur arbetet med sådana indikatorer kan bedrivas och utvecklas framöver.

8.4.2 Resultat

I resultatredovisningen redogörs för ett antal av länsstyrelsernas verksamhetsområden som utgår från de uppgifter som länsstyrelserna har enligt förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion. Verksamhetsområdena har valts utifrån bl.a. deras storleksmässiga betydelse för länsstyrelsernas verksamhet. Redovisningen omfattar således inte all den verksamhet som länsstyrelserna bedriver.

Samordnings- och sektorsövergripande arbete

Länsstyrelserna har i uppgift att arbeta sektorsövergripande och utifrån ett statligt helhetsperspektiv samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Det sektorsövergripande arbetet är av stor betydelse för länsstyrelsernas uppdrag att främja länens utveckling. Länsstyrelserna samverkar med ett stort antal aktörer inom olika områden, vilket följer av den mångskiftande och breda verksamhet som länsstyrelserna ansvarar för.

Länsstyrelserna bidrar till att främja den regionala utvecklingen genom att bl.a. samordna vissa statliga insatser i länet.

Klimat, energi och miljö

Länsstyrelsernas arbete för att bidra till att nå de nationella miljö-, klimat- och energimålen samt att på regional nivå samordna arbetet med anpassning till ett förändrat klimat har under 2016 bedrivits med ett gott resultat.

Miljöarbete

Länsstyrelsernas insatser är betydelsefulla för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen ska kunna nås, bl.a. i förhållande till kommunernas och näringslivets arbete. Vid många länsstyrelser är arbetet med att verka för att miljö kvalitetsmålen nås väl integrerat i länsstyrelsens övriga verksamhet. En bred och regelbunden samverkan har skett inom länen.

Länsstyrelserna har samverkat genom RUS (Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet) och flera länsstyrelser har även deltagit

i regionala samverkansnätverk. Samtliga länsstyrelser har arbetat i någon form med regionala åtgärdsprogram i samverkan med länets aktörer.

Regionalt klimat- och energiarbete samt klimat-anpassning

Länsstyrelserna har uppnått ett bra resultat i arbetet med de regionala klimat- och energi-strategierna (M2016/00861/Ee). Med tydlig koppling till detta arbete har länsstyrelserna bistått Naturvårdsverket i hanteringen av ansökningar om stöd från det lokala investeringsstödet Klimatklivet. Länsstyrelserna har samverkat sinsemellan genom LEKS (länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning).

Länsstyrelserna har genomfört en rad insatser för arbetet med klimatanpassning med de regionala handlingsplanerna som grund. Det har handlat om bl.a. samordning och samverkan, information, kunskapsuppbyggnad och integrering av klimatanpassning i andra planer och program.

Avseende arbetet med handlingsplaner för grön infrastruktur har varierande initiativ tagits av länen i form av samråd med kommuner, framtagande av projektplaner, regional förankring samt undersökning av arter och biotoper.

Hållbar samhällsplanering

Länsstyrelserna har ett viktigt uppdrag i arbetet med att främja en hållbar samhällsplanering. Som statens företrädare i planprocessen och kontaktpunkt mot kommunerna medverkar länsstyrelserna till att den fysiska planeringen bidrar till en hållbar utveckling och nationella miljömål. Inom ramen för länsstyrelsens verksamhet för hållbar samhällsplanering ryms flera olika uppdrag. Länsstyrelserna arbetar utifrån plan- och bygglagen (2010:900) och ger kommunerna råd och stöd samt kan överpröva vissa av kommunens beslut gällande fysisk planering. Genom att bidra till framtagande av kunskapsunderlag inom ramen för sina ansvarsområden främjas även möjligheten att tillvarata olika typer av värden i planprocessen.

När det gäller bostadsförsörjning har länsstyrelserna i uppgift att stödja kommunerna och yttra sig över deras arbete samt att göra regionala bostadsmarknadsanalyser och följa bostadsmarknaden i länet. Länsstyrelserna har fått fortsatt uppdrag att stödja kommuner och andra aktörer i arbetet med att underlätta inträde på bostadsmarknaden. Ett pågående arbete hos läns-

styrelserna är att minska handläggningstiderna för bl.a. överklagande av detaljplaner och av bygglov inklusive förhandsbesked. Några av länsstyrelserna har ännu inte uppnått målen, se vidare utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (avsnitt 3.5).

Krisberedskap

Länsstyrelserna är som geografiskt områdesansvariga på regional nivå centrala aktörer i det svenska krisberedskapssystemet.

Riksrevisionen granskade under 2015 länsstyrelsernas arbete med samhällets krisberedskap (RiR 2015:18). Riksrevisionens övergripande slutsats var att länsstyrelsernas krisberedskapsarbete bör förbättras i flera avseenden för att alla län ska kunna leva upp till statsmakternas mål och krav. Regeringen delar denna bedömning. Riksrevisionen har funnit brister inom exempelvis länsstyrelsernas uppföljning av kommunernas krisberedskapsarbete, i tillsynsverksamheten, i utbildning och övning samt i utvecklingen av det civila försvaret. Länsstyrelserna har lagt ner stora resurser på deltagande i hanteringen av flyktingsituationen under 2015. Vissa länsstyrelser indikerar att hanteringen av flyktingsituationen på olika sätt förstärkt krishanteringsförmågan vilket är positivt. Utvecklingen av samverkan både inom län, mellan län och med grannländerna har under 2015 gått i positiv riktning. Denna utveckling bedöms skapa förbättrade förutsättningar för en länsgemensam planering samt bidra till en ökad förmåga att hantera olyckor och kriser.

Civilt försvar

Det förändrade omvärldsläget har lett till att arbetet med samhällets förmåga vid krigsfara och krig (höjd beredskap) har återupptagits. Under 2015 beslutade regeringen om planeringsanvisningar för det civila försvaret till bl.a. länsstyrelserna. Arbetet redovisades i juni 2016 och bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

Många länsstyrelser har under 2015 fortsatt att formera arbetet med civilt försvar, där samverkan huvudsakligen sker med Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Vidare har ett flertal länsstyrelser inom ramen för arbetet med civilt försvar fördjupat samarbetet med frivilligorganisationer genom dialoger och nya avtal.

Landsbygd och lantbruk

Länsstyrelserna har under 2015 bl.a. informerat om det nya Landsbygdsprogrammet 2014–2020 och upprättat nya åtagandeplaner. Arbetet med landsbygdsprogrammet har också samordnats med andra relevanta utvecklingsprocesser i länet.

Jämställdhet

Samtliga länsstyrelser har tagit fram strategier för jämställdhetsintegrering inom respektive län för perioden 2014–2016. Länsstyrelserna arbetar strategiskt med jämställdhetsintegrering och alla länsstyrelser har redovisat exempel på jämställdhetsintegrerade processer, exempelvis gällande integration, kulturmiljö och offentliga miljöer. Flertalet länsstyrelser har även ett brett regionalt samarbete med andra aktörer, exempelvis myndigheter och kommuner.

Länsstyrelserna har under de senaste åren arbetat med att stärka samordningen av insatser mellan berörda myndigheter och organisationer för att motverka mäns våld mot kvinnor. Detta bedöms ha lett till en förbättrad samverkan till stöd för våldsutsatta kvinnor, barn som bevittnat våld, inklusive utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

ANDT-arbetet

Länsstyrelserna har även ansvar för samordning och att stödja genomförandet av den nationella alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT). ANDT-samordningen har under året fortsatt utveckla gemensamma riktlinjer och underlag för att höja den gemensamma kvaliteten i arbetet och kunna erbjuda likvärdiga insatser i hela landet.

Länsstyrelsernas alkohol- och tobakstillsyn utgör en bärande del i det alkohol- och tobaksförebyggande arbetet. Länsstyrelsernas ANDT-samordningsfunktion och tillsynshandläggare samverkar i allt högre utsträckning, för att främja en helhetssyn i det ANDT-förebyggande arbetet.

Tillsyn, skydd och kontroll*Miljöskydd*

Länsstyrelsernas miljötillsyn är en viktig del i arbetet med att nå de svenska miljömålen. Länsstyrelserna har fortsatt bedrivit tillsyn och tillsynsvägledning med gott resultat, exempelvis när det gäller att initiera åtgärder för efter-

behandling av förorenade områden, genomföra tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter samt genom tillsynsvägledning avseende enskilda avlopp.

Nästan alla länsstyrelser har arbetat för att utveckla arbetsmetoder och handläggning för att förbättra sin tillståndsprövning och tillsyn. Det är dock angeläget att denna utveckling fortsätter så att genomförd tillsyn sker i sådan utsträckning att den kan möta de behov som identifieras i länen. Det finns en medvetenhet bland länsstyrelserna om behovet av att utveckla tillsynen samt att höja ambitionsnivån.

De flesta länsstyrelser deltar i Miljösamverkan Sverige som är en viktig arena för att utveckla samsyn och praktiska handläggningsrutiner inom de olika tillsynsområdena.

Naturvård

Skydd av områden och arter samt förvaltning och skötsel av skyddade områden är det mest omfattande verksamhetsområdet för länsstyrelserna. Under 2015 ökade insatserna för förvaltning och skötsel av skyddade områden. Genom de ökade satsningarna har en stor insats kunnat göras för att avhjälpa tidigare brister i de skyddade områdena. Regeringen bedömer dock att takten i skyddsarbetet på länsstyrelserna är för låg inom alla områden. I länsstyrelsernas uppdrag om skydd och förvaltning av värdefulla områden ingår därför att slutföra ärenden och fatta beslut om naturreservat i syfte att minska ärendebalanser (dnr Fi2016/01354/SFÖ).

Lantbruk och landsbygd, livsmedelskontroll samt djurskydd

När det gäller länsstyrelsens landsbygds- och lantbruksverksamhet har den påverkats negativt av att handläggnings- och kontrollsystemet av de nya stöden har varit försenat.

Länsstyrelsernas revisioner av kommunernas livsmedelskontroll sker i en omfattning som motsvarar plan. För kontrollen av primärproduktionen av livsmedel är det samlade resultatet positivt och både det totala antalet kontroller och andelen riskbaserade kontroller ökar i flera län. Det egna arbetet med att utveckla samverkan mellan länsstyrelser inom kontrollen av primärproduktionen och länsstyrelsernas arbete för ökad kommunal samverkan inom övrig livsmedelskontroll har påbörjats på flera håll och förväntas utvecklas under de kommande åren i enlighet med pågående uppdrag.

När det gäller djurskyddskontrollen har antalet kontroller sjunkit något jämfört med tidigare år. Under året genomförde länsstyrelserna knappt 12 000 kontroller och hanterade en ungefär lika stor mängd inkomna anmälningsärenden. Av de utförda kontrollerna var 39 procent riskbaserade, vilket också är en något lägre andel än föregående år. Antalet beslut och ärenden som har hanterats, t.ex. förelägganden, djurförbud och åtalsanmälningar har dock ökat något. Den genomsnittliga tiden som länsstyrelserna som kollektiv lägger på olika typer av djurskyddskontroller och beslut har minskat, vilket tyder på en ökad effektivitet i länsstyrelsernas arbete.

De tidigare av Jordbruksverket och länsstyrelserna redovisade uppdragen om resursanvändningen inom djurskyddskontrollen (dnr N2015/01386/DL, N2015/00696/DL) visade på att förutsättningarna och effektiviteten i djurskyddskontrollarbetet skiljer sig relativt kraftigt åt mellan olika län. Mot denna bakgrund har Rådet för djurskyddskontroll beslutat att ta upp skillnader i effektivitet som ett nytt fokusområde för rådets arbete.

Rådet för djurskyddskontroll har fortsatt att på ett konstruktivt och framåtblickande sätt arbeta för att utveckla djurskyddskontrollen.

Skydd mot olyckor

Länsstyrelsernas arbete med stöd till och tillsyn av kommunernas arbete med skydd mot olyckor (LSO) har fortsatt under 2015. Av länsstyrelsernas årsredovisningar framkommer det att de flesta länsstyrelser bedömer att kommunerna uppfyller lagens intentioner men att det finns vissa brister. När det gällde länsstyrelsernas tillsynsarbete visade Riksrevisionens granskning att tillsynens omfattning är för begränsad. Riksrevisionen rekommenderade därför länsstyrelserna att utveckla arbetet för att uppnå Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) kriterier för tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor (RiR 2015:18). Regeringen delar denna rekommendation (skr. 2015/16:88).

Ärendehandläggning

Ärendevolyt

Under 2015 inkom ca 236 000 ärenden till länsstyrelserna, vilket är en halvering jämfört med

2014. Halveringen beror på att under 2015 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbruksstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets nya it-system.

Antalet öppna ärenden vid årets slut uppgick till ca 69 602 stycken, varav drygt 6 000 var äldre än två år, vilket är en minskning jämfört med 2014. Den totala andelen ärenden som överklagades under 2015 i relation till hur många som beslutades, uppgick till 2,6 procent. Det är en ökning jämfört med 2014 års nivå på 1,6 procent.

Handläggningstider

Sedan 2010 ska länsstyrelserna i sina verksamhetsplaner ange mål för handläggningstider för ett urval av ärendeslag. Länsstyrelsernas mål för handläggningstider är formulerade som antal dagar från ankomst till beslut, utifrån hur många dagar merparten (minst 90 procent) av ärendena ska beslutas inom. Den genomsnittliga måluppfyllelsen för ärendegrupperna med gemensamma mål var 81 procent, vilket är en ökning jämfört med 2014.

Migration och integration

Länsstyrelsernas deltagande i hanteringen av flyktingsituationen har tagit stora resurser i anspråk under 2015. Utifrån olika förutsättningar har länsstyrelserna genomfört omfattande insatser i syfte att främja och skapa beredskap och kapacitet för mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn i kommunerna, och även för att stärka det civila samhällets roll inom etablering och integration.

Mottagande av vissa nyanlända

Under 2015 har länsstyrelserna disponerat 60 miljoner kronor i bidrag till kommuner enligt 37 § och 51 miljoner kronor i bidrag till kommuner enligt 37a § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Länsstyrelserna har beviljat bidrag i enlighet med gällande prioriteringar och bidragen bedöms ha använts som ett ändamålsenligt verktyg i integrationsarbetet. Identifierade utmaningar i kommunernas såväl som den egna verksamheten har överlag hanterats konstruktivt.

Länsstyrelsernas arbete med ordinarie uppdrag präglades under hösten i hög grad av hantering av akuta frågor, exempelvis framtagande av evakueringsplatser. Utöver detta på-

verkades även arbetet med överenskommelser om mottagande av nyanlända av förestående förändringar av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen). Även om både det faktiska mottagandet och de överenskomna platserna ökade 2015 jämfört med 2014 var uppnådda resultat i relation till länstalen förhållandevis lågt. Sammantaget tecknades överenskommelser om 10 806 anvisningsbara platser att jämföra med länstalet om 23 098 platser.

Beredskap och kapacitet att ta emot ensamkommande barn

Länsstyrelsernas arbete med att skapa beredskap och kapacitet för mottagande av ensamkommande barn i kommunerna har under 2015 präglats av tvära kast. I april 2015 visade Migrationsverkets prognos ett betydligt lägre behov av platser än tidigare beräkningar. Denna prognos aviserades till länsstyrelserna med information om ett eventuellt behov av att säga upp överenskommelser om platser. Länsstyrelserna påbörjade en diskussion med kommunerna om neddragning men fick avbryta den redan i maj då antalet asylsökande ensamkommande barn började öka. I slutet av året var antalet asylsökande ensamkommande barn så stort att det påverkade kommunerna och hela mottagningsystemet på ett genomgripande sätt.

År 2015 var första året som Sveriges samtliga 290 kommuner hade tecknat överenskommelser om mottagande av asylsökande ensamkommande barn. Vid årets slut uppgick det totala antalet överenskomna platser till 4 551, jämfört med 2 016 platser 2014. Den stora ökningen av platser kan delvis förklaras av länsstyrelsens insatser och delvis av Migrationsverkets möjlighet att göra utvidgade anvisningar av ensamkommande barn till kommuner. Det totala antalet överenskomna platser ska också ses mot bakgrund av att antalet asylsökande ensamkommande barn redan i juli översteg det årligt framtagna platsbehovet och därefter skedde anvisningar av ensamkommande barn i princip såsom anknytning och utvidgad anvisning. Totalt ansökte 35 669 ensamkommande barn om asyl under 2015, varav andelen flickor var 8 procent och andelen pojkar var 92 procent. Länsstyrelserna bedöms ha haft ett väl fungerande samarbete med Migrationsverket och bedöms också ha arbetat aktivt i den viktiga

nationella samverkan med övriga ansvariga aktörer.

8.4.3 Analys och slutsatser

Den genomförda resultatbedömningen av länsstyrelsernas verksamhet 2015 visar att de flesta verksamheter har kunnat genomföras på ett likvärdigt eller förbättrat sätt jämfört med 2014. Sammantaget bedöms länsstyrelsernas verksamheter ha bedrivits på ett tillfredsställande sätt. Det finns dock, liksom tidigare år, skillnader mellan de olika länsstyrelsernas resultat.

Exempel på områden med förbättrade resultat är miljö, energi och klimat samt landsbygd. Exempel på områden där arbete bedöms återstå är, liksom tidigare år, nationella minoriteter samt mänskliga rättigheter och diskriminering.

Förutom att utföra de myndighetsuppgifter som vilar på länsstyrelserna krävs också ett strategiskt utvecklingsarbete för olika sakfrågor där intern samordning mellan länsstyrelsernas olika ansvarsområden liksom samverkan med aktörer utanför myndigheten bör prioriteras.

Miljöområdet är länsstyrelsernas största verksamhetsområde totalt. Inom området finns både förbättrade och försämrade resultat. När det gäller miljötillsyn kan konstateras att flertalet länsstyrelser, trots en positiv utveckling, anger att de har svårt att genomföra tillsynen utifrån de behov som finns. Denna fråga kommer delvis att ingå i Miljötillsynsutredningen (dir. 2016:32).

Den samlade bedömningen är att länsstyrelsernas verksamhet avseende allmänna veterinära frågor har uppnått ett bra resultat. Antalet kontroller inom foder i primärproduktionen bedöms ha ökat och fler uppgifter har lämnats angående 2015 års kontroller än för föregående år.

Den samlade bedömningen är också att länsstyrelserna har uppnått ett bra resultat i sitt arbete med migration och integration. Länsstyrelserna har under året gjort stora insatser i och för mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn, inte minst under höstens omfattande asylmottagande. De förändrade förutsättningarna för verksamheten har inneburit att länsstyrelserna har behövt omprioritera mellan verksamhetsområden.

8.5 Politikens inriktning

Länsstyrelsernas roll i en sammanhållen offentlig förvaltning

Länsstyrelserna har en viktig roll i att upprätthålla en väl fungerande offentlig förvaltning och en hållbar utveckling i hela landet. Länsstyrelsernas arbete med regional samordning och samverkan mellan stat och kommun och mellan offentlig sektor och privat sektor bidrar till att skapa goda förutsättningar för att nationella mål ska få genomslag i länen. Detta gäller exempelvis länsstyrelsernas arbete med att integrera klimat och miljö i det regionala utvecklingsarbetet.

Fördelning av det regionala utvecklingsansvaret

Landstingen i Uppsala, Västmanlands, Väster- norrlands och Norrbottens län har ansökt om att ta över det regionala utvecklingsansvaret. Till följd av detta har regeringen föreslagit att lagen om regionalt utvecklingsansvar utvidgas till att omfatta även dessa län fr.o.m. den 1 januari 2017 (prop. 2015/16:176).

Ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun regleras genom lagar och förordningar inom flera olika sektorer. Detta innebär att det regionala utvecklingsansvaret fördelas olika mellan länsstyrelser, landsting och kommuner i olika delar av landet.

Indelningskommittén

Indelningskommittén (dir. 2015:77) har i sitt delbetänkande lämnat förslag som innebär en sammanläggning av vissa län och landsting samt nya länsstyrelser för de nya länen. Kommittén föreslår att förändringarna när det gäller länen och länsstyrelserna ska träda i kraft den 1 januari 2018 och för landstingen den 1 januari 2019 (SOU 2016:48). Regeringen kommer att ta ställning till kommitténs förslag efter att ha inhämtat remissinstansernas synpunkter.

Länsstyrelsernas finansiering

En stor del av länsstyrelsernas verksamhetskostnader finansieras genom bidrag från andra myndigheter. Att stora delar av länsstyrelsernas

verksamhet inte är direktfinansierad innebär onödig administration och detaljstyrning.

För att väsentligen förbättra länsstyrelsernas förutsättningar att bedriva en effektiv, ändamåls- enlig och kostnadseffektiv verksamhet avser regeringen att pröva möjligheten att i ökad utsträckning ge länsstyrelserna dispositionsrätt över medel på sakanslag som i dag betalas ut till länsstyrelserna som bidrag från andra myndigheter.

Mottagande av nyanlända och tidiga insatser för asylsökande

Det stora antalet asylsökande under hösten 2015 innebar en hård belastning på det svenska mottagningsystemet. Den kraftiga ökningen av antalet ensamkommande barn medför fortsatta utmaningar när det gäller långsiktig kapacitet och hållbarhet i kommunernas mottagande.

För att möjliggöra för så många asylsökande som möjligt att nå av tidiga insatser föreslog regeringen i vårpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:100 s. 34) en mer ändamålsenlig ansvarsfördelning av verksamheten. Enligt förslaget ska Migrationsverket fr.o.m. 2017 inte längre ansvara för svenskundervisning eller andra etableringsförberedande åtgärder. Regeringen föreslår i stället att länsstyrelserna får ansvaret för att samordna och organisera tidiga etableringsinsatser för asylsökande. Inom ramen för detta ansvar ska länsstyrelserna bl.a. utlysa medel till framför allt civilsamhällets organisationer för att genomföra tidiga insatser.

Länsstyrelserna har också en viktig roll i genomförandet av den nya lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning som trädde i kraft den 1 mars 2016.

Regeringen tillför därför medel för länsstyrelsernas arbete med dessa frågor.

Regionalt brottsförebyggande arbete

Samhällets brottsförebyggande insatser behöver utvecklas. I syfte att skapa likvärdiga förutsättningar för att bedriva ett kunskapsbaserat och effektivt brottsförebyggande arbete över hela landet har regeringen tagit initiativ till en ny nationell brottsförebyggande satsning. Inom denna satsning avser regeringen att inrätta regionala brottsförebyggande samordnare vid

länsstyrelserna. Länsstyrelserna kommer att få i uppdrag att vara den aktör på regional nivå som kan bidra till lokal samverkan, kunskaps-spridning och expertstöd främst till kommunerna, men även andra aktörer. Regeringen anser att denna åtgärd är avgörande för att höja den kommunala förmågan att arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande, inte minst på lokal nivå, och ökar förutsättningarna för ett mer effektivt och långsiktigt brottsförebyggande arbete.

Medel för dessa åtgärder tillförs under utgiftsområde 4 Rättsväsendet (avsnitt 2.7).

Miljötillsyn

Regeringen avser förstärka länsstyrelsernas arbete med tillsyn av förorenade områden. Medel för detta tillförs under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (avsnitt 3.11).

8.6 Budgetförslag

8.6.1 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tabell 8.2 Anslagsutveckling 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor				
År	Utfall	2 542 873	Anslags-sparande	26 045
2015	Utfall	2 542 873		
2016	Anslag	2 638 348 ¹	Utgifts-prognos	2 622 550
2017	Förslag	2 736 126		
2018	Beräknat	2 786 166 ²		
2019	Beräknat	2 841 146 ³		
2020	Beräknat	2 904 577 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 2 731 602 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 726 800 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 2 726 806 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för de 21 länsstyrelsernas förvaltningsutgifter samt för ersättningar till samverkansorgan och landsting för de uppgifter som dessa övertagit från länsstyrelserna enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen och lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län. Anslaget får användas för regeringens behov av vissa mindre utvecklingsinsatser och visst europeiskt samarbete. Anslaget får även

användas för utgifter för den svenska offentliga medfinansieringen av tekniskt stöd i de territoriella programmen Nord, Sverige-Norge, Botnia-Atlantica, Norra Periferin samt del-finansiering av förvaltningsorganisationen för Laponiatjuottjudus enligt Laponiaförordningen (2011:840).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 8.3 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor				
Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	177 074	-	-	-2 200
Prognos 2016	200 018	18 100	22 400	-4 300
Budget 2017	184 116	18 400	22 100	-3 700

De avgifter som får disponeras utgörs bl.a. av avgifter inom djur- och lantbruksområdet, avgifter för utbildningar inom miljöbalkens område samt registreringsavgifter för jaktområden.

Tabell 8.4 Inkomstitlar 2015

Tusental kronor		
Inkomstitel	Rubricering	Belopp
2537	Miljöskyddsavgift	118 773
2511	Expeditions- och ansökningsavgifter	25 123
2552	Övriga offentligrättsliga avgifter	15 773
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	11 232
2714	Sanktionsavgifter m.m.	10 232
	Övriga inkomster mot inkomstitel	-4 057
Summa		177 076

Sammanlagt redovisades under 2015 inkomster på 12 inkomstitlar. I tabell 8.4 redovisas de volymmässigt största inkomstitlarna.

Tabell 8.5 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	-	-	-4 600
Prognos 2016	349 600	355 600	-6 000
Budget 2017	357 800	362 600	-4 800

Uppdragsverksamhet avser till största delen resurssamordning med anledning av den läns-

styrelsegemensamma it-enhet som är placerad i Västra Götalands län.

Regeringens överväganden

Tabell 8.6 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	2 595 248	2 595 248	2 595 248	2 595 248
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	40 146	92 791	150 655	211 958
Beslut	28 733	24 697	20 229	20 680
Överföring till/från andra anslag	72 000	73 438	75 019	76 694
Övrigt	-1	-9	-2	-2
Förslag/ beräknat anslag	2 736 126	2 786 166	2 841 146	2 904 577

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

I den ekonomiska vårpropositionen för 2016 (2015/16:100 s. 232) aviserade regeringen att anslaget ska ökas med 72 000 000 kronor fr.o.m. 2017 för länsstyrelsernas uppgift avseende tidiga insatser för asylsökande.

Nu aviserade och föreslagna anslagsförändringar innebär att länsstyrelsernas anslag ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2017 för sin roll i genomförandet av den nya lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Anslagsförändringens konsekvenser är svåra att bedöma.

Anslaget minskas med 1 900 000 kronor per år fr.o.m. 2017 för att finansiera Ekonomistyrningsverkets arbete kopplat till ansvaret för viss EU-revision, vilket Ekonomistyrningsverket övertog från länsstyrelserna 2009. Anslaget 1:8 *Ekonomistyrningsverket* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp.

Genom propositionen Vårändringsbudget för 2016 (prop. 2015/16:99 s. 58, bet. 2015/16:FiU21, rskr. 2015/16:310) ökades anslaget engångsvis med 25 000 000 kronor för djurskyddskontrollverksamhet. För att bibehålla nivån på djurskyddskontrollverksamheten ökas anslaget med 25 000 000 kronor.

Mot bakgrund av situationen med ett starkt ökat bostadsbyggande avser regeringen att fortsätta tillföra resurser till länsstyrelserna för handläggning och rådgivning rörande plan- och bygglovsärenden (PBL), för att upprätthålla korta handläggningstider för överklagade PBL-ärenden och för att hantera den större ärendemängden för länsstyrelserna. Anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* ökas därför med 30 000 000 kronor 2017 och 2018. Från och med 2019 ökas anslaget med 25 000 000 kronor årligen.

Anslaget minskas med 867 000 kronor fr.o.m. 2017 för att bidra till finansiering av reformen nationell digital infrastruktur. Se även avsnitt 4.5.1 under utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslagsnivån minskas med 33 500 000 kronor 2017 och 38 110 000 kronor fr.o.m. 2018.

Regeringen föreslår att 2 736 126 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 2 786 166 000 kronor, 2 841 146 000 kronor respektive 2 904 577 000 kronor.

9 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

9.1 Omfattning

Politikområdet omfattar Valmyndighetens, Justitiekanslerns och Datainspektionens verksamhet. Politikområdet omfattar också inom demokratipolitiken arbetet för ett högt och mer jämlikt valdeltagande, ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna, stärkta möjligheter till inflytande,

insyn och delaktighet mellan valen, en ökad demokratisk medvetenhet, värna demokratin mot våldsbejakande extremism samt att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat. Politikområdet omfattar därutöver samordning och utveckling av frågor om mänskliga rättigheter på nationell nivå, liksom statligt stöd till politiska partier och utgifter för Svensk författningssamling (SFS).

9.2 Utgiftsutveckling

Tabell 9.1 Utgiftsutveckling inom området Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Demokratipolitik och mänskliga rättigheter</i>							
6:1 Allmänna val och demokrati	53	77	64	87	87	65	60
6:2 Justitiekanslern	41	41	40	49	50	51	52
6:3 Datainspektionen	46	49	48	54	55	57	58
6:4 Svensk författningssamling	1	1	1	1	1	1	1
6:5 Valmyndigheten	18	21	21	20	20	20	21
6:6 Stöd till politiska partier	171	172	172	172	172	172	172
Summa Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	329	361	344	384	386	367	364

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

9.3 Mål för demokratipolitiken

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati där individens möjligheter till inflytande förstärks (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:59).

För det fortsatta arbetet med att förverkliga målet för demokratipolitiken angavs i skrivelsen En politik för en levande demokrati (skr. 2013/14:61) fem inriktningar, vilka alljämt gäller:

- ett högt och mer jämlikt valdeltagande,
- ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna,
- stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen,
- en ökad demokratisk medvetenhet, och
- att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Därutöver omfattar demokratipolitiken även inriktningen:

- att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat.

9.4 Resultatredovisning för ett högt och mer jämlikt valdeltagande

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som syftar till att uppnå ett högt och mer jämlikt valdeltagande (skr. 2013/14:61) samt det arbete som bedrivits av Valmyndigheten under 2015.

9.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med ett högt och mer jämlikt valdeltagande bedöms utifrån:

- analyser av utvecklingen av 2014 års valdeltagande vilket inbegriper ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män,
- insatser för att främja ett högt och mer jämlikt valdeltagande, och

- insatser som syftar till att säkerställa att allmänna val genomförs på ett tillförlitligt och effektivt sätt.

9.4.2 Resultat

Valdeltagandet ökade i såväl de nationella allmänna valen som i det svenska Europaparlamentsvalet 2014. Som redovisades i budgetpropositionen för 2016 (utg.omr. 1 avsnitt 9.5.3) är därmed den övergripande bilden att valdeltagandet är högt och stigande. Samtidigt visar Statistiska centralbyråns studier (2015) att det fortfarande finns stora skillnader i valdeltagande mellan olika befolkningsgrupper. I det valdistrikt som hade lägst valdeltagande i riksdagsvalet 2014 röstade endast 48 procent medan 95 procent av de röstberättigade röstade i det valdistrikt som hade högst deltagande. I Europaparlamentsvalet 2014 fanns 92 distrikt där andelen röstande understeg 30 procent. Samtidigt fanns det ett distrikt som hade över 80 procent valdeltagande. Det finns ett visst samband mellan valdistriktens valdeltagande och hur de är befolkningsmässigt sammansatta. Valdistrikt med lägst deltagande kännetecknas av låga medelinkomster, låg utbildningsnivå och en hög andel utrikes födda bland de röstberättigade.

Historiskt sett har män röstat i högre grad än kvinnor, men sedan några årtionden röstar kvinnor i något högre grad än män. I 2014 års Europaparlamentsval fanns visserligen inte någon skillnad, men i riksdagsvalet 2014 var andelen röstande bland kvinnor en procentenhet större än bland män.

Regeringen har under mellanvalsåret 2015 fortsatt att verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Insatser har genomförts som en del av ett långsiktigt arbete för att öka tilliten till och förtroendet för det demokratiska systemet och politiska processer, vilket i sin tur kan bidra till viljan att rösta hos olika målgrupper i kommande allmänna val.

Valmyndigheten har följt upp valen 2014

Valmyndighetens arbete under 2015 har varit inriktat främst på uppföljning av valen 2014, omval till kommunfullmäktige i Båstad, arbete till följd av ändringar av vallagen och andra författningar, arbete till följd av upphandling av it-

konsulter för drift och förvaltning av valdata-systemet samt planering av den organisationsförändring som innebär att Valmyndigheten fr.o.m. den 1 april 2016 har Skatteverket som värmyndighet.

För att skapa förutsättningar för effektivitets- och kvalitetsförbättringar i Valmyndighetens verksamhet och därmed minska myndighetens sårbarhet fick Valmyndigheten i november 2015 i uppdrag att förbereda överföring av administrativa och handläggande uppgifter till Skatteverket per den 1 april 2016 (dnr Ku2015/02646/D). I uppdraget ingick bl.a. att förbereda överföring av förvaltningen, driften och utvecklingen av it-systemet för valadministrationen till Skatteverket. Uppdraget redovisades den 29 april 2016 (dnr Ku2016/01095/D).

Vidare beslutade regeringen i februari 2016 om en ändring i förordningen (2007:977) med instruktion för Valmyndigheten, vilket innebär att Valmyndigheten fr.o.m. den 1 april 2016 har Skatteverket som värmyndighet. Valmyndigheten kvarstår som nämndmyndighet men har inget eget arbetsgivaransvar. Detta nya sätt att organisera Valmyndigheten på påverkar inte oberoendet i beslutsfattandet som central valmyndighet.

Nyhets- och valinformation till alla samhällsgrupper

I december 2014 fick Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) i uppdrag att fortsätta driva webbplatsen ”Alla väljare” med lättläst nyhetsinformation (dnr Ju2014/06942/D). Under perioden januari–oktober 2015 hade webbplatsen 5,3 miljoner sidvisningar och 3 000–9 000 besökare per dag.

Myndigheten för tillgängliga medier fick i december 2015 i uppdrag att fortsätta driva webbplatsen (dnr Ku2015/02785/D). Webbplatsen riktar sig även fortsättningsvis särskilt till befolkningsgrupper med i tidigare allmänna val lägre valdeltagande än övriga röstberättigade, såsom unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättningar. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet i november 2016.

Länderjämförande studie har genomförs om valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2014

I december 2014 gavs Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) i uppdrag att genomföra en länderjämförande studie om valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2014 i EU:s medlemsländer (dnr Ju2013/08433/D, SB2014/08455/FCK). Uppdraget redovisades i maj 2016 (dnr Ku2016/01337/D). Av studien framgår att viktiga förklaringsfaktorer till högre valdeltagande i Europaparlamentsval är bl.a. om det hålls parallella val till nationella församlingar samt förekomst av obligatorisk röstning.

Snabbare omval och skärpta krav kring valedlar utreds

Regeringen beslutade i oktober 2015 om direktiv (dir. 2015:104) till en särskild utredare att överväga och lämna förslag på hur omval ska kunna genomföras snabbare än i dag. Utredaren ska också överväga och föreslå ändringar i fråga om hur valedlar tillhandahålls i anslutning till röstmottagningsställen för att säkerställa valhemligheten. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2016.

9.4.3 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de genomförda insatserna kan bidra till ett högt och mer jämlikt valdeltagande. En rad faktorer påverkar individens benägenhet att rösta. Den effekt som insatser inom regeringens demokratipolitik har på valdeltagandet är svåra att mäta och avgränsa från andra faktorer som påverkar valdeltagandet. Sammantaget är regeringens bedömning att de insatser som har genomförts för att öka valdeltagandet har aktualiserat valens och rösträttens betydelse vilket kan medföra ett ökat intresse för valen och bidra till viljan hos olika målgrupper att rösta i kommande allmänna val.

Mot bakgrund av SCB:s analyser om valdeltagandets utveckling bedömer regeringen att det finns ett behov av ytterligare insatser för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Trots att valdeltagandet ökat i de tre senaste nationella allmänna valen liksom i de två senaste Europaparlamentsvalen är det fortfarande alltför stora skillnader i valdeltagande mellan olika valdistrikt

och befolkningsgrupper. Det är särskilt angeläget att fortsätta genomföra insatser som kan bidra till att valdeltagandet ökar i socioekonomiskt svaga stadsdelar där valdeltagandet är lågt.

Valmyndighetens arbete under 2015 har präglats av den kommande organisationsförändringen samt av att det har varit ett mellanvalsår.

Organisationsförändringen som trädde i kraft den 1 april 2016 innebär att det på sikt skapas goda förutsättningar för effektivitets- och kvalitetsförbättringar i Valmyndighetens verksamhet och att myndighetens sårbarhet därmed minskar. Regeringen bedömer att med omorganiseringen säkerställs att Valmyndigheten får ökad möjlighet att koncentrera sig på sin kärnverksamhet, dvs. att planera och genomföra allmänna val och landsomfattande folkomröstningar. Med Skatteverket som värmyndighet underlättas också arbetet med ett nytt valdatasystem inför framtida val.

Regeringen bedömer att Myndigheten för tillgängliga mediers drift av webbplatsen ”Alla väljare” har möjliggjort för personer med läsvårigheter att tillgodogöra sig information och ta del av den politiska debatten under mellanvalsperioden. Det är viktigt att fortsätta detta arbete.

Den länderjämförande studien om valdeltagandet i Europaparlamentsval utgör ett värdefullt kunskapsunderlag för det fortsatta arbetet gällande valdeltagande i Europaparlamentsvalet.

9.5 Resultatredovisning för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som syftar till ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna. Arbetet med att förebygga hot och våld mot förtroendevalda redovisas i avsnitt 9.9.

9.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med ett breddat och mer jämlikt deltagande i de politiska församlingarna bedöms utifrån:

- representationen av olika delar av befolkningen inom de folkvalda församlingarna, vilket inbegriper ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män.

9.5.2 Resultat

Ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna

2014 års demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande har bl.a. haft i uppdrag att se över frågor om de politiskt förtroendevaldas villkor och föreslå åtgärder för att fler ska engagera sig som politiskt förtroendevalda, särskilt när det gäller underrepresenterade grupper. Utredningens förslag behandlas närmare i avsnitt 9.6.2.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har i uppdrag att 2014–2017 genomföra insatser i syfte att fler unga kvinnor och unga män ska ta på sig uppdrag som politiskt förtroendevalda och för att motverka att unga politiker väljer att lämna sina uppdrag i förtid (dnr U2014/03352/UC). Uppdraget delredovisades i februari 2016 (dnr U2016/00966/UF), se utg.omr. 17 avsnitt 3.2.3.

Vissa samhällsgrupper är underrepresenterade i de folkvalda församlingarna

I september 2014 fick Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att undersöka vilka som blivit nominerade och valda vid Europaparlamentsvalet och valen till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige 2014 (dnr Ju2014/05631/D). Uppdraget delredovisades i april 2015 (dnr Ku2015/01452/D) och slutredovisades i mars 2016 (dnr Ku2016/00823/D).

Kvinnor är underrepresenterade

SCB:s analyser visar att kvinnor är underrepresenterade bland dem som väljs in på alla politiska nivåer. Mest jämställda efter valen 2014 blev landets landstingsfullmäktigförsamlingar med 48

procent kvinnor och 52 procent män. Av dem som valdes in i riksdagen och kommunfullmäktige 2014 var 44 procent kvinnor och 56 procent män. Jämfört med 2010 års val innebär det en minskning av andelen kvinnor i riksdagen med en procentenhet och en ökning av andelen kvinnor i kommunfullmäktige med en procentenhet. Över tid har representativiteten gentemot den röstberättigade befolkningen avseende kön ökat successivt för alla nivåer.

Andel folkvalda i åldern 18–29 ökar

Ålderssammansättningen skiljer sig åt mellan de olika politiska nivåerna. Andelen folkvalda i åldern 18–29 år har ökat mellan 1991 och 2014 på alla politiska nivåer, men framför allt bland riksdagens ledamöter. Under denna period har andelen riksdagsledamöter i åldern 18–29 år ökat från en procent 1991 till elva procent i valet 2014. Motsvarande ökning för kommunfullmäktigeledamöterna är mindre markant, från fem procent 1991 till åtta procent i valen år 2014. Trots ökningarna är unga underrepresenterade bland de valda på alla politiska nivåer jämfört med den röstberättigade befolkningen där de utgör 19 procent.

Utrikes födda är underrepresenterade

Utrikes födda är underrepresenterade i de folkvalda församlingarna. Efter valen 2014 var andelen utrikes födda bland de valda omkring åtta procent på alla politiska nivåer, vilket inte innebar någon förändring jämfört med valen 2010. Trots att andelen utrikes födda har ökat bland de folkvalda sett över en längre tidsperiod har andelen utrikes födda ökat i snabbare takt i den röstberättigade befolkningen. Det har lett till att utrikes födda var underrepresenterade i högre grad vid valen 2014 jämfört med valen 2002. Detta gäller framförallt landstings- och kommunfullmäktigevalen.

Funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade i kommunfullmäktige. Av de folkvalda i kommunfullmäktige 2014 har 20 procent en funktionsnedsättning. Andelen kan jämföras med andelen i befolkningen 16–64 år med en funktionsnedsättning, som 2012 var omkring 26 procent.

9.5.3 Analys och slutsatser

Regeringen anser att SCB:s analyser utgör ett viktigt kunskapsunderlag om förtroendevaldas representativitet i politiska beslutande församlingar. Kvinnor, unga och utrikes födda är underrepresenterade jämfört med den röstberättigade befolkningen i såväl riksdag som kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige. Även personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade.

Trots utvecklingen mot en i flera avseenden förbättrad social representativitet sett över tid anser regeringen att utvecklingen sammantaget visar på ett behov av ytterligare åtgärder för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna. Det huvudsakliga ansvaret för att förbättra den sociala representativiteten ligger hos de politiska partierna eftersom de ansvarar för nominerings- och rekryteringsprocesserna inför allmänna val.

9.6 Resultatredovisning för stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som syftar till att stärka och utveckla individens möjligheter att delta i och påverka offentliga beslutsprocesser som utformar samhället och berör den egna vardagen.

9.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med att stärka möjligheterna till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen bedöms utifrån:

- omfattningen av medborgerligt engagemang i demokratiska processer och intresset för att engagera sig i och påverka samhällets utveckling, och
- tillämpningen av formella inflytandeformer, såsom medborgarförslag, folkinitiativ och medborgardialog.

9.6.2 Resultat

Medborgarnas engagemang, delaktighet och deltagande i demokratin och i demokratiska processer påverkas av olika faktorer och händelser i omvärlden. Deltagande och engagemang är till exempel högre under valår än i perioderna mellan valen. Tydliga partipolitiska motsättningar och särskilda sakfrågor som får stor uppmärksamhet bidrar till att mobilisera deltagande och politisk aktivitet. Vid sidan av regeringens insatser på området utförs ett viktigt arbete av organisationer i det civila samhället och av myndigheter på olika nivåer. Regeringens insatser är betydelsefulla men behöver ses i ett större sammanhang och utgör endast en av flera faktorer som påverkar medborgarnas deltagande och delaktighet i demokratin.

Befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin följs upp

För att öka kunskapen och förbättra uppföljningen av demokratipolitiken gav regeringen den 12 november 2015 Göteborgs universitet i uppdrag att ta fram indikatorer om befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin mellan valen (dnr Ku2015/02716/D). Uppdraget genomfördes av SOM-institutet vid Göteborgs universitet och indikatorerna grundar sig på frågor som institutet under flera decennier årligen har ställt i intervjuundersökningar till svenska folket. Uppdraget redovisades den 30 maj 2016 (dnr Ku2016/01409/D).

I rapporten redovisas uppgifter från 2015 som visar att 63 procent av den vuxna befolkningen är mycket eller ganska intresserade av politik. Det politiska intresset i Sverige ligger således kvar på samma höga nivå som under 2014, de högsta nivåerna sedan mätningarna påbörjades 1986. En större andel män än kvinnor uppger att de är intresserad av politik, 69 procent jämfört med 58 procent. Intresset för politik är också större i storstäderna jämfört med på landsbygden och i mindre tätorter, 69 procent jämfört med 57 procent.

Rapporten visar att 37 procent av befolkningen under 2015 diskuterade politik minst en gång i veckan. Även detta ligger på en jämförelsevis hög nivå, den högsta sedan mitten av 1990-talet och skillnaderna mellan kvinnor och män är små. Enligt rapporten anser 25 procent av den vuxna befolkningen att de har goda eller mycket goda möjligheter att påverka beslut på kommunal nivå och 20 procent på nationell nivå. Andelen som upplever att de kan påverka politiska beslut uppvisar en stadig ökning sedan millennieskiftet även om en svag tendens till minskning kan urskiljas mellan 2014 och 2015. Det är endast fem procent som anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut som fattas på EU-nivå. Det råder inga betydande skillnader mellan män och kvinnor när det gäller den bedömda möjligheten att kunna påverka politiska beslut. Andelen som anser att de har möjlighet att påverka politiska beslut på nationell nivå är större bland personer bosatta i storstadsområdena jämfört med personer bosatta i övriga landet.

Tabell 9.2 Möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige och i den egna kommunen 2000–2015

Andel i befolkningen (procent), 16–85 år, som svarar att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut

		2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Goda möjligheter påverka beslut i EU	Kvinnor	1	3	5	3	5	5	6	5
	Män	3	2	3	3	3	3	6	4

	Totalt	2	3	4	3	4	4	6	5
Goda möjligheter påverka beslut i Sverige	Kvinnor	6	14	17	16	21	19	24	19
	Män	10	10	14	15	18	18	23	20
	Totalt	8	12	16	16	20	19	24	20
Goda möjligheter påverka beslut i den egna kommunen	Kvinnor	14	20	23	22	26	25	30	26
	Män	18	15	22	22	24	23	27	25
	Totalt	16	17	22	22	25	24	28	25

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet 2016.

2014 års demokratiutredning – delaktighet och jämlikt inflytande

2014 års demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande lämnade i januari 2016 betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5). Utredningen konstaterar sammanfattningsvis att demokratin i dag står stark, men att det politiska inflytandet inte är jämnt fördelat. Utredningen föreslår bl.a. en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Utredningen föreslår också att en s.k. folkmotion införs till kommun- och landstingsfullmäktige som ersätter de nuvarande bestämmelserna om medborgarförslag. Andra bedömningar rör bl.a. ökad insyn i kommunala beslutsprocesser, stärkt medborgardialog, ett öppnare remissförfarande, medborgerlig förslagsrätt till riksdagen och stärkta möjligheter för personer med funktionsnedsättning att delta i demokratin.

Betänkandet har remitterats och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Lokala resurscenter stärker individers demokratiska delaktighet

I många socioekonomiskt utsatta stadsdelar och bostadsområden finns problem med att delar av befolkningen inte deltar i eller känner sig delaktiga i demokratin. Regeringen beslutade därför den 17 juli 2015 om en satsning på lokala resurscenter för demokratisk delaktighet i socioekonomiskt utsatta bostadsområden (dnr Ku2015/01964/D). Efterfrågan på medel från föreningslivet för att starta lokala resurscenter har varit stor och verksamhet har påbörjats eller är på väg att byggas upp i åtta av landets mest socioekonomiskt utsatta områden. Det är ännu för tidigt att på individnivå mäta effekten på den demokratiska delaktigheten.

Delaktighet bland personer med psykisk ohälsa

Kunskapen om hur deltagandet och delaktigheten i demokratin mellan valen ser ut för personer med psykisk funktionsnedsättning och psykisk ohälsa är begränsad. Regeringen beslutade därför den 26 november 2015 att ge Myndigheten för delaktighet i uppdrag att genomföra en undersökning av den demokratiska delaktigheten mellan valen bland personer med psykisk funktionsnedsättning. Undersökningen ska redovisas den 18 oktober 2016 (dnr Ku2015/02854/D).

Medborgare kan påverka beslut i fullmäktige

Sedan 2001 har det funnits en möjlighet för boende i kommuner och landsting att genom medborgarförslag väcka ärenden i fullmäktige. Över tid har det skett en successiv ökning av antalet kommuner och landsting som valt att införa medborgarförslag. 2015 hade tre av fyra kommuner och landsting infört denna förslagsrätt. Under 2014 lämnades det in totalt runt 3 000 medborgarförslag. De flesta besvarades men enbart 14 procent beviljades (SOU 2016:5).

Ett annat sätt för medborgare att påverka offentligt beslutsfattande mellan valen är genom att väcka frågan om folkomröstning. Det förstärkta folkinitiativet infördes 2011 och innebär att en rådgivande folkomröstning ska hållas i en fråga om minst tio procent av de röstberättigade begär det och under förutsättning att inte två tredjedelar av närvarande ledamöter i fullmäktige motsätter sig det.

Sedan det förstärkta folkinitiativet infördes 2011 har antalet folkomröstningar ökat. Under de fyra första åren, mellan 2011 och 2015, har ca 70 initiativ till folkomröstningar lämnats in till kommun- och landstingsfullmäktige. Av dessa har 57 procent bedömts uppfylla kraven som ställs för namninsamlingar. Totalt har 20

folkinitiativ lett till att folkomröstningar genomförts på kommun- eller landstingsnivå. Detta kan jämföras med de 12 folkinitiativ som ledde till folkomröstningar under åren 1994 till 2011 (SOU 2016:5).

En undersökning genomförd av demokratiutredningen visar att 83 procent av landets kommuner och landsting genomför någon form av medborgardialog och användandet har ökat över tid.

2014 års demokratiutredning pekar på att även om användandet av formella inflytandeformer som medborgarförslag, folkinitiativ och medborgardialog har ökat och bidrar till demokratin kan de också skapa problem. Hanteringen av medborgarförslag är t.ex. ofta administrativt tung för kommunerna. Det förekommer också medborgardialoger som skapar falska förhoppningar om inflytande och som kan påverka demokratins legitimitet negativt.

Inga nya europeiska medborgarinitiativ 2015

Sedan 2012 har EU-medborgare möjlighet att genom att lämna in ett medborgarinitiativ som stöds av minst en miljon EU-medborgare uppmana Europeiska kommissionen att, inom ramen för dess befogenheter, lägga fram ett lagförslag. I minst sju av EU:s medlemsstater ska stödförklaringarna uppgå till ett visst antal, i Sveriges fall 15 000.

Under 2015 har inte något initiativ inkommit till Valmyndigheten, som är behörig myndighet för kontroll och intygande av stödförklaringar från personer med svenskt personnummer. Däremot pågår tre namnsamlingar som kan komma att lämnas in under 2016.

Europeiska kommissionen har inlett ett arbete för att förbättra instrumentets användbarhet och öka antalet godkända initiativ.

Förslag om större delaktighet i frågor som beslutas på EU-nivån

Den 1 februari 2016 överlämnade utredningen om delaktighet i EU sitt betänkande EU på hemmaplan (SOU 2016:10). Utredningen konstaterar att individer och intresseorganisationer har väsentligt sämre möjligheter till insyn och inflytande i de politiska frågor som beslutas på EU-nivån jämfört med i de frågor

som inte har EU-koppling. Det svenska politiska systemet har inte sedan medlemskapet inleddes förändrats på ett sätt som fullt ut möjliggör för medborgaren att tillvarata existerande kanaler för inflytande. Som orsaker framför utredningen dels kunskapsbrist om det svenska demokratiska systemets relation till EU, dels maktförskjutningar och förändrade roller för de politiska institutionerna samt frånvaro av ett kontinuerligt offentligt samtal om EU-relaterade frågor.

Utredningen föreslår ett antal åtgärder, bl.a. i syfte att förbättra informationen om och delaktigheten i beslutsfattande på EU-nivån. Betänkandet har remitterats under våren 2016 och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

9.6.3 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de genomförda insatserna bidrar till att stärka befolkningens möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen.

Övergripande finns ett stort engagemang och intresse för politik och samhällsfrågor hos den svenska befolkningen. Samtidigt är det oroande att vissa grupper står utanför och varken deltar eller känner sig delaktiga i demokratin. En del av de demokratiska klyftorna har en geografisk koppling. Andelen som står utanför demokratin är större i socioekonomiskt utsatta bostadsområden. Det finns också en klyfta mellan stad och land, där en lägre andel av befolkningen på landsbygden än i storstadsregionerna anser att de har möjlighet att påverka politiska beslut på nationell nivå.

Satsningen på lokala resurscenter för demokratisk delaktighet i landets socioekonomiskt mest utsatta bostadsområden förväntas bli av stor betydelse för att möta samhällsutmaningen med ökande demokratiska klyftor.

Det är positivt att tillämpningen av formella inflytandeformer som medborgarförslag, folkinitiativ och medborgardialog fortsätter att öka i landets kommuner och landsting. Samtidigt uppstår ibland problem vid genomförandet. Exempelvis kan medborgardialoger skapa falska förhoppningar om inflytande som påverkar demokratins legitimitet negativt.

Uppdraget om den demokratiska delaktigheten bland personer med psykisk funktions-

nedsättning förväntas ge ett värdefullt kunskapsunderlag för det fortsatta arbetet.

Det låga antalet europeiska medborgarinitiativ understryker behovet av den Europeiska kommissionens pågående arbete med att förbättra instrumentets användbarhet.

2014 års demokratiutredning utgör ett viktigt underlag för att utveckla demokratipolitiken. Inom ramen för det fortsatta arbetet ingår att överväga vilka åtgärder som ska genomföras. Likaså utgör betänkandet från Utredningen om delaktighet i EU ett viktigt underlag.

Sammanfattningsvis är det angeläget att allmänheten och övriga aktörer ges goda förutsättningar att tillvarata möjligheterna till inflytande, insyn och delaktighet, oavsett beslutsnivå.

9.7 Resultatredovisning för en ökad demokratisk medvetenhet

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som syftar till att stärka medvetenheten om och stödet för demokratins grundläggande principer. Insatser som rör en ökad demokratisk medvetenhet genom samverkan med trossamfundet redovisas i utgiftsområde 17 avsnitt 12.4.2.

9.7.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Att öka den demokratiska medvetenheten handlar om ett arbete för att på olika arenor stärka demokratins fundament i form av befolkningens stöd för och kunskap om styrelseskicket, de demokratiska värderingarna samt demokratins beslutsformer. Insatser för att stärka den demokratiska medvetenheten kan bidra till en ökad demokratisk delaktighet bland medborgarna, till ett stärkt demokratisk samtal, till att förebygga polarisering mellan olika grupper i samhället samt till att motverka rasism, radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande extremism.

Arbetet med ökad demokratisk medvetenhet bedöms utifrån:

- befolkningens stöd för och kunskap om demokratin som styrelseskick samt dess grundläggande värderingar,
- befolkningens bedömning av demokratins sätt att fungera, och

- förtroendet för demokratin i allmänhet och för demokratins institutioner, såsom regering, riksdag och EU:s institutioner.

9.7.2 Resultat

Demokratiska värderingar liksom kunskap om det demokratiska styrelseskicket och förtroende för demokratins institutioner påverkas av en rad faktorer och inte minst av händelser i omvärlden, såväl nationellt som internationellt. Kriser och skandaler av olika slag kan exempelvis minska förtroende för demokratin och dess institutioner samtidigt som hot mot säkerheten såsom terrorism kan bidra till att öka uppslutningen kring demokratin och dess institutioner. Vid sidan av regeringens insatser utförs även arbete för att öka den demokratiska medvetenheten av organisationer i det civila samhället och av myndigheter på olika nivåer. Regeringens insatser på området är betydelsefulla men behöver ses i ett större sammanhang och utgör endast en av flera faktorer som påverkar den demokratiska medvetenheten i befolkningen.

Den demokratiska medvetenheten följs upp

För att öka kunskapen och förbättra uppföljningen av demokratipolitiken gav regeringen hösten 2015 Göteborgs universitet i uppdrag att ta fram och redovisa indikatorer som belyser hur demokratins tillstånd i Sverige utvecklas över tid. Uppdraget genomfördes av SOM-institutet. Mer om uppdraget redovisas i avsnitt 9.6.2.

Redovisningen visar att en majoritet av befolkningen är ganska eller mycket nöjd med hur demokratin fungerar i Sverige. Andelen nöjda har dock minskat från 77 procent till 69 procent mellan 2014 och 2015. Detta innebär ett brott i kurvan och den lägsta andelen nöjda sedan 2005. Rapporten visar att män är mindre nöjda med hur demokratin fungerar än kvinnor, att lågutbildade är mindre nöjda än högutbildade och att personer bosatta på landsbygden är mindre nöjda än personer bosatta i andra typer av regioner.

Andelen av befolkningen som har ett mycket eller ganska stort förtroende för riksdagen har minskat från 40 procent 2014 till 28 procent 2015 samtidigt som förtroendet för regeringen har minskat från 47 procent till 32 procent och

förtroendet för kommunstyrelserna har minskat från 27 till 20 procent. Förtroendet för riksdag och regering har legat på en högre nivå under perioden 2009–2014 men har i mätningen 2015 sjunkit till en nivå som motsvarar den som gällde före 2009. Förtroendet för riksdag, regering och kommunstyrelser har mellan 2014 och 2015 minskat mer bland män än bland kvinnor. Även förtroendet för politiska partier och för svenska politiker i allmänhet har minskat tydligt mellan 2014 och 2015. Minskningen skiljer sig där inte tydligt mellan män och kvinnor.

När det gäller synen på hur demokratin fungerar i EU visar Göteborgs universitets redovisning att andelen av befolkningen som är mycket eller ganska nöjd har minskat från 48 procent 2014 till 42 procent 2015. Sedan millennieskiftet har andelen som svarar att de är nöjda med demokratin i EU dock ökat från en nivå på 22 procent. Andelen som är nöjda med hur demokratin i EU fungerar är något större bland män än kvinnor. Andelen i befolkningen som har mycket eller ganska stort förtroende för EU-kommissionen respektive Europaparlamentet är i båda fallen 17 procent.

Tabell 9.3 Förtroende för demokratiska institutioner 1990–2015

Andel i befolkningen (procent), 16–85 år, som svarar att de har mycket eller ganska stort förtroende

Förtroende för:	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Riksdagen	25	28	28	23	44	39	38	35	40	28
Regeringen	20	26	27	21	52	46	44	40	47	32
Kommunstyrelserna	x	x	19	17	26	22	24	19	27	20
De politiska partierna	x	x	11	10	25	21	20	18	23	16
Europaparlamentet	x	x	8	10	19	16	15	17	22	17
EU-kommissionen	x	x	7	10	21	16	15	17	22	17

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet 2015, x = uppgift saknas

Utbildningsinsats motverkar rasism och främjar den demokratiska medvetenheten

För att öka den demokratiska medvetenheten bland skolelever har Forum för levande historia fått i uppdrag att genomföra en utbildningsinsats. Insatsen ska pågå under perioden 2015–2017 och bidra till att skapa ett jämlikt samhälle präglad av respekt för alla människors lika värde och rättigheter och till att främja demokratin (dnr Ku2015/00219/KA). Myndigheten har under 2015 inom ramen för uppdraget genomfört kunskaphöjande insatser bl.a. i form av regionala konferenser. En utvärdering visar att 90 procent av de som har deltagit anser att lärdomar från konferenserna är tillämpbara i deras professionella yrkesroll.

Kunskap om medier ökar den demokratiska medvetenheten

Ett kritiskt och medvetet förhållningssätt till medier och tillgänglig information är en allt viktigare förutsättning för individers demokratiska deltagande och för ett fungerande demokratiskt samtal. Statens medieråd har ett pågående arbete för att öka medie- och

informationskunnighet bland barn och unga som även syftar till att stärka dem mot antidemokratiska och våldsbejakande budskap på internet och i sociala medier (dnr Ju2013/03289/D, Ju2014/04192/D). Statens medieråd har fått ett särskilt uppdrag att under 2016 stärka detta arbete genom att utveckla, översätta och sprida utbildningsmaterialet MIK för mig, respektive delar av det material som ingår i No Hate Speech Movement (dnr Ku2016/01622/LS).

Elevresor till Förintelsens minnesplatser ökar medvetenheten

Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA) beviljades i maj 2014 ett bidrag om 5 miljoner kronor för elevresor till Förintelsens minnesplatser i Polen i syfte att belysa behovet av demokratiskt samarbete i Europa (dnr Ju2014/03127/D, Ku2015/01449/D). I projektet, som slutredovisades i februari 2016, har 408 elever och 81 lärare från 84 skolor på 31 orter deltagit (dnr Ku2016/00413/D). SKMA bedömer sammantaget att de medverkande eleverna har tagit stort intryck av besöken på Förintelsens platser och fått fördjupade kun-

skaper på en rad områden. Flertalet har också blivit mer aktiva för att motverka fördomar och rasism i sin vardag. I en enkät svarar många deltagare att de bättre förstår värdet av ett demokratiskt samhälle där alla behandlas lika samt att de efter resan i högre grad ser värdet av ett kritiskt förhållningssätt till budskap exempelvis på internet (dnr Ju2014/03127/D, Ku2015/01449/D, Ku2016/00413/D).

Demokratisk medvetenhet bland EU:s medborgare främjas

EU:s stödprogram Ett Europa för medborgarna 2014–2020 syftar bl.a. till att främja kunskap och medvetenhet om Europas historia och utvecklingen mot demokrati. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor fungerar som svensk kontaktpunkt för programmet som även ska bidra till att stimulera till demokratisk delaktighet och belysa den mångfald som finns inom EU. Europeiska kommissionen mottog under 2015 totalt 17 ansökningar om medel från programmet med svenskt huvudmannaskap, varav fem beviljades (dnr Ku2016/00575/D).

9.7.3 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de genomförda insatserna i de fall där data finns tillgängliga bidrar till att skapa en ökad demokratisk medvetenhet i form av ett stärkt stöd för och ökad kunskap om demokratin och dess grundläggande principer.

Sammanfattningsvis är de flesta människor i Sverige nöjda med hur demokratin fungerar. Det är dock oroande att andelen som är nöjda har minskat mellan 2014 och 2015. Även förtroendet för de politiska institutionerna (riksdag, regering och kommunstyrelser) har minskat mellan de två åren. Regeringens uppföljning visar att det är en mindre andel män än kvinnor som är nöjda med demokratin och som har förtroende för de politiska institutionerna. Även personer med lägre utbildning och personer som är bosatta på landsbygden är i genomsnitt mindre nöjda med demokratin och har lägre förtroende för de politiska institutionerna än personer med högre utbildning och personer som är bosatta i andra typer av regioner. En del av den negativa utvecklingen har troligtvis sin förklaring i det parlamentariska läget.

Resor till Förintelsens minnesplatser har varit ändamålsenliga och har ökat den demokratiska medvetenheten bland de grupper av skolelever som deltagit i verksamheten och i deras omgivning. Likaså har EU:s stödprogram Ett Europa för medborgarna varit ändamålsenligt.

9.8 Resultatredovisning för arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som regeringen har vidtagit i syfte att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Åtgärderna har redovisats till riksdagen i skrivelsen Åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism (skr. 2014/15:144–).

Den våldsbejakande extremismen i Sverige består i huvudsak av tre miljöer: högerextremism, vänsterextremism och islamistisk extremism. Det finns också ensamagerande extremister som kan motiveras till våldshandlingar av olika ideologier, men som inte tillhör etablerade grupper eller nätverk.

Enbart generella demokratistärkande åtgärder är inte tillräckligt för att förebygga våldsbejakande extremism. Erfarenheter från andra länder och från regeringens tidigare insatser visar att frågor om våldsbejakande extremism måste inkluderas i insatser som syftar till att öka demokratisk medvetenhet och respekten för alla människors lika värde och rättigheter. Utöver det behövs specifika åtgärder som särskilt syftar till att utveckla arbetet med individer i riskzonen och för att individer ska lämna våldsbejakande extremistiska rörelser.

Åtgärder för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism utgör en viktig del av arbetet mot terrorism. Insatserna mot terrorism omfattar utöver det förebyggande arbetet åtgärder för att förhindra och försvåra terrorism. Regeringens arbete mot terrorism beskrivs inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

9.8.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism bedöms utifrån fem bedömningsgrunder:

- stärka den nationella samordningen för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism,
- stärka arbetet som riktas till ungdomar i syfte att förebygga radikaliserings,
- stärka arbetet med att identifiera riskfaktorer och stödja individer i riskzonen,
- stärka arbetet med individer för att de ska lämna våldsbejakande extremistiska rörelser, och
- utveckla nordiskt och internationellt kunskaps- och erfarenhetsutbyte med syfte att förbättra det svenska förebyggande arbetet.

Målsättningen med regeringens åtgärder inom detta område är att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism. I samordnarens kartläggning över Sveriges kommuners arbete mot våldsbejakande extremism som togs fram våren 2016 anger en fjärdedel av kommunerna att det existerar någon form av våldsbejakande extremism i kommunen (Den nationella samordnaren 2016). I dessa kommuner är högerextremism mest förekommande, ca 50 procent. Näst mest förekommande är islamistisk extremism, 36 procent. Cirka 14 procent av kommunerna anger att det finns vänsterextremism.

För att uppnå målet bedömer regeringen att kunskapen om våldsbejakande extremism måste öka hos myndigheter, kommuner och det civila samhällets organisationer och att dessa olika aktörer i sin tur behöver utveckla förebyggande insatser och metoder. Det är utifrån denna inriktning av arbetet som resultaten redovisas.

9.8.2 Resultat

Stärka den nationella samordningen för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism

Nationell samordning krävs för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism, eftersom många olika aktörer måste vara aktiva i arbetet.

Nationell samordning är också nödvändigt för att stödja kommunerna i att utveckla sitt förebyggande arbete.

Den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism

Regeringen beslutade den 26 juni 2014 om att tillsätta en nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (dir. 2014:103). Samordnaren har fått tilläggsdirektiv (dir. 2015:27, dir. 2015:86 och dir. 2016:43). Den huvudsakliga målgruppen för arbetet är Sveriges 290 kommuner. Den nationella samordnarens arbete har bl.a. resulterat i att varje kommun har utsett en kontaktperson för arbetet. Med stöd av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har den nationella samordnaren tagit fram en virtuell plattform för samverkan som används som ett nätverk och stöd i arbetet kommuner emellan. Kontaktpersonerna har också varit ett stöd för samordnaren då de bl.a. har kunnat bidra till att skapa en lägesbild över det arbete som bedrivs i Sverige. Fyra kommuner – Borlänge, Göteborg, Stockholm och Örebro – ingår i ett pilotprojekt med s.k. Kunskapshus som är en beteckning för lokal samverkan mellan olika kommunala verksamheter som ska utgöra en modell för hur kommuner och landsting kan optimera sina resurser för att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande miljöer. Pilotprojektet syftar till att samla den kommunala expertisen och samordningsansvaret för att på ett mer effektivt sätt möta utmaningarna i arbetet mot våldsbejakande extremism. Detta möjliggör ett brett underlag om hur olika typer av kommuner med varierande lokala kontexter arbetar förebyggande mot våldsbejakande extremism, vilket också på sikt kommer att generera specifik kunskap om olika arbetssätt och metoder.

Referensgrupp av nationella myndigheter m.fl.

Under 2014 inrättade den nationella samordnaren en referensgrupp av 15 nationella myndigheter samt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Referensgruppen har bidragit till en starkare samordning av arbetet. Arbetet har gått från att initialt handla om kunskaps- och erfarenhetsutbyte till att skapa och diskutera konkreta insatser mot våldsbejakande extremism. Referensgruppen har träffats sammanlagt sju gånger under perioden hösten 2014 till våren 2016.

Nationellt nätverk av experter

Under 2015 fick den nationella samordnaren i uppdrag att inrätta ett expertnätverk vars kunskap och kontakter kan gynna utvecklingen av det förebyggande arbetet på nationell, regional och lokal nivå (dir. 2015:27). Samordnaren har inrättat två olika forum för experter, ett nätverk av forskare och ett nätverk av praktiker. Inom ramen för forskarnätverket har den nationella samordnaren initierat olika forskningsprojekt för att öka kunskapen om våldsbejakande extremism.

Stärka arbetet som riktas till ungdomar i syfte att värna demokratin och alla människors lika värde och rättigheter

Forum för levande historia genomför regelbundet en undersökning av ungdomars tolerans och attityder till utsatta grupper i samhället. Undersökningen omfattar ungdomar i årskurs 9 i grundskolan och årskurs 1–3 i gymnasieskolan. Resultaten från den senast genomförda undersökningen från 2013 visar att 12 procent av ungdomarna är mycket oroliga för terrorism, 18 procent mycket oroliga för ökad främlingsfientlighet och att 16 procent är mycket oroliga för ökad invandring (Forum för levande historia 2014). Av studien framgår att var fjärde skolelev tydligt upplever att nynazism är ett problem i Sverige i dag och att var tredje upplever att rasism är det. Studien visar också att 18 procent av de skolelever som är utrikes födda har blivit retade för sitt ursprung i skolan minst en gång under det senaste året och att en lika stor andel har blivit retade även utanför skolan på grund av detta. Av inrikes födda med båda föräldrarna födda i Sverige är motsvarande andel 3 procent.

Ett arbete som syftar till att värna demokratin och alla människors lika värde och rättigheter och som riktas till barn och ungdomar bör både förebygga de omständigheter som kan bidra till radikaliserings, t.ex. rasism, diskriminering, hot och hat, och förebygga de ideologiska och antidemokratiska, politiska och religiösa föreställningar som legitimerar våld som en politisk metod för att förändra samhället. I syfte att utveckla det förebyggande arbetet behöver därför olika personalgrupper som arbetar med verksamheter för barn och ungdomar kunskap och vägledning. De behöver också kunna bemöta

och diskutera barns och ungdomars oro för terrorism och nynazism.

Grundläggande och fördjupade utbildningsinsatser riktade till yrkesgrupper på lokal nivå

Regeringen har gett i uppdrag till den nationella samordnaren att genomföra grundläggande och fördjupade utbildningsinsatser riktade till yrkesgrupper på lokal nivå (dir 2014:103). Enligt den nationella samordnarens erfarenhetsberättelse har de sedan 2014 genomfört ca 200 utbildningstillfällen med sammanlagt 20 000 deltagare (dnr Ku2016/01650/D). Av samordnarens kartläggning av kommunernas arbete framgår att 90 procent har besökt samordnarens webbplats och anger också att den har varit till stor hjälp i deras arbete. Kommuner anger även att de har haft stor användning av det digitala utbildningsmaterialet Samtalskompassen som finns tillgängligt på samordnarens webbplats sedan det lanserades under 2015.

Förlängning och utveckling av den nationella kampanjen No Hate Speech Movement

Regeringen gav under 2015 Statens medieråd i uppdrag att utveckla kampanjen No Hate Speech Movement till att också omfatta insatser för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (dnr Ku2015/01869/D). Genom detta uppdrag förlängdes också kampanjen i sin helhet t.o.m. 2016.

Enligt den delrapport som Statens medieråd har lämnat om uppdraget är kampanjen No Hate Speech Movement på väg att bli en etablerad kanal för att nå ut med information om näthat (dnr Ku2016/01042/D).

Stöd till verksamhet som motverkar antidemokratiskt beteende och radikaliserings

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har sedan 2012 fördelat medel till det civila samhällets organisationer för att göra förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism enligt förordningen (2011:1508) om statsbidrag för verksamhet som värnar demokratin. Även kommuner kan söka statsbidrag för denna typ av verksamhet om de samarbetar med minst en organisation. Under 2015 mottog MUCF 41 ansökningar och beviljade totalt 15 organisationer och en kommun statsbidrag med sammanlagt 5 099 300 kronor. En utvärdering som genomförts av de organisationer som har fått stöd under 2015 visar att 9 av de 16 projekt som beviljats bidrag 2015 arbetar mot vålds-

bejakande extremism i termer av radikal islamism och förebyggandet av ungas anslutning och rekrytering till religiöst krig i konfliktzoner. Projektens huvudsakliga målgrupper är ungdomar och inriktar sig på olika former av demokratiserande arbete eller arbete mot antidemokratiska beteenden. Statsbidraget är av central vikt för att organisationerna ska kunna arbeta med förebyggande insatser. Det är enligt utvärderingen ännu för tidigt att uttala sig om andra effekter (Värna demokratin mot våldsbejakande extremism – utvärdering av projekt som har beviljats bidrag under 2015 av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF 2016).

I december 2015 beslutade regeringen att MUCF skulle fördela 8 miljoner kronor under 2016 utifrån förordningen. Fram t.o.m. mars 2016 hade myndigheten mottagit 35 ansökningar. Antalet som söker statsbidrag visar att intresset för att utveckla förebyggande verksamheter är stort. I propositionen Vårändringsbudget för 2016 (prop. 2015/16:99 s. 58) tillförde regeringen ytterligare 8 miljoner kronor för att möta detta intresse.

Stärka arbetet med att identifiera riskfaktorer och stödja individer i riskzonen

Säkerhetspolisen bedömer att ett hundratal individer inom de vänsterextremistiska respektive högerextremistiska miljöerna har avsikt eller förmåga att begå politiskt motiverade brott. I samband med demonstrationer och ordningsstörningar kan dock fler personer mobiliseras som traditionellt inte ingår i miljöerna, dvs. inte kan knytas till ideologiskt motiverade brott. Sedan 2012 har ca 300 personer, varav ett fyrtiotal kvinnor, rest från Sverige till konfliktområdena i terrorismsyfte, framförallt till Syrien och Irak.

Regeringen har identifierat att olika yrkesgrupper har bristande kunskap om vilka insatser som kan riktas till individer som riskerar att involveras i eller redan är involverade i våldsbejakande extremistiska grupper eller miljöer. Utöver att dessa individer behöver insatser är föräldrar, syskon och andra anhöriga identifierade som viktiga i ett förebyggande arbete.

Förbättrat stöd till anhöriga

Regeringen gav i mars 2015 den nationella samordnaren i uppdrag att förbättra stödet till anhöriga genom att aktivt bistå med rådgivning och utbildning till myndigheter, kommuner, organisationer och trossamfund (dir. 2015:27). Samordnaren har t.ex. startat ett pilotprojekt för stöd till mammor och familjer vars barn är involverade i våldsbejakande extremism. Projektet prövas nu i ett antal kommuner.

Pilotverksamhet med en nationell stödtelefon

Den nationella samordnaren fick i augusti 2015 i uppdrag att genomföra en pilotverksamhet med en nationell stödtelefon dit anhöriga, kommuner och organisationer kan vända sig för att få information, rådgivning och stöd (dir. 2015:86). Stödtelefonen lanserades den 16 november 2015 och Röda Korset är ansvarigt för att genomföra verksamheten med stöd från den nationella samordnaren. Material om stödtelefonen har producerats på åtta olika språk (svenska, engelska, arabiska, kurdiska, turkiska, somaliska, serbokroatiska och persiska) och går att beställa gratis på Röda Korsets webbplats.

Stöd för socialtjänsten i ärenden som rör våldsbejakande extremism har utvecklats

Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen utarbetat en vägledning för socialtjänstens arbete mot våldsbejakande extremism: Våldsbejakande extremism – stöd för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna (dnr Ku2016/01320/D). I den enkätundersökning som myndigheten genomförde som grund för vägledningen framkommer att 11 procent av kommunerna under det senaste året hade varit i kontakt med barn under 18 år som var involverade – eller misstänkts riskera att involveras – i våldsbejakande extremism. Av kommunerna hade också 11 procent varit i kontakt med unga vuxna i åldern 18–25 år med denna problematik. Framförallt gäller socialtjänstens kontakter våldsbejakande islamistisk extremism. Av undersökningen framkommer att det är ovanligt att socialtjänsten ger insatser till barn och unga vuxna på grund av våldsbejakande extremism, trots att flera olika verksamheter inom socialtjänsten kommer i kontakt med problemet. Det material som Socialstyrelsen har tagit fram ska utgöra ett stöd för socialtjänsten att utveckla sitt arbete inom ramen för sina ordinarie insatser.

Utveckla trossamfundens stöd till föräldrar, ungdomar och anhöriga

Nämnden för statligt stöd till trossamfund har på uppdrag av regeringen och i dialog med de samfund som vill utveckla sitt arbete med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism stimulerat dessa samfunds stöd till ungdomar, föräldrar och anhöriga (dnr Ku2016/00645/D). Inom ramen för uppdraget har myndigheten bl.a. bistått kommuner och trossamfund i att utveckla sitt samarbete.

Utveckla och sprida kunskap och metoder

Regeringen gav i augusti 2015 Göteborgs universitet ett uppdrag att utveckla och sprida kunskap och metoder för att minska rekryteringen av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer (dnr U2015/01523/UH). Som ett led i detta uppdrag inrättade Göteborgs universitet Segerstedtinstitutet som ett nytt nationellt resurscentrum mot våldsbejakande ideologier och rörelser. Segerstedtinstitutet har bl.a. vidareutvecklat en kurs för lärare, socialarbetare och ungdomsarbetare om 15 högskolepoäng. Cirka 60 personer deltog under 2015. Institutet har även genomfört fortbildningsdagar för relevanta yrkesprofessioner samt gett handledning till ett trettio-tal kommuner t.ex. när det gäller lokala handlingsplaner mot våldsbejakande extremism, att utveckla lokala behovsanalyser och ta fram preventionsprogram.

Arbetet med individer för att de ska lämna våldsbejakande extremistiska rörelser

För att kunna förebygga extremism och terrorism behövs insatser för att individer ska lämna våldsbejakande extremistiska rörelser. Sådana insatser behöver också genomföras för de individer som lagförs för brott relaterade till extremism eller terrorism.

Det finns inga uppgifter om hur många individer som faktiskt lämnar de våldsbejakande extremistiska miljöerna eftersom det saknas uppföljningar.

Lokala insatser för individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser har utvecklats

Regeringen gav i mars 2015 den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism i uppdrag att stötta rele-

vanta aktörer i att utveckla arbetet med de individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser och de individer som återvänder och som misstänks ha deltagit i väpnade strider i andra länder (dir. 2015:27). I syfte att utveckla arbetet har den nationella samordnaren initierat en kunskapsöversikt över studier som har undersökt individers utträden ur olika slutna miljöer (dnr Ku2016/01651/D). Kunskapsöversikten visar bl.a. att de som lämnat högerextrema miljöer upplever större svårigheter att bygga upp ett nytt liv utanför gruppen än de som lämnat vänsterextrema miljöer. Allra svårast är det för dem som lämnar våldsbejakande islamistiska miljöer. Utträdesprocessen realiserar ofta av sociala och praktiska faktorer. Interventioner som syftar till att stödja individers utträden bör därför fokusera på dessa faktorer. Utifrån kunskapsöversikten lämnar samordnaren förslag på nio riktlinjer för utformandet av interventioner som syftar till att få individer att lämna våldsbejakande extremism. Dessa riktlinjer kommer att användas i samordnarens fortsatta arbete.

Stöd till verksamheter som stöder individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser

Regeringen gav i december 2014 MUCF i uppdrag att fortsätta fördela stöd till verksamheter som stödjer individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser under perioden 2015–2018 enligt förordningen (2011:1508) om statsbidrag för verksamhet som värnar demokratin. Av de 16 projekt som har fått stöd under 2015 arbetar minst ett med insatser för att utveckla verksamhet till individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser.

Metoder och arbetssätt för att förebygga våldsbejakande extremism inom de särskilda ungdomshemmen har kartlagts

Statens institutionsstyrelse (SiS) har på uppdrag av regeringen gjort en kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas i arbetet för att förebygga våldsbejakande extremism inom myndighetens särskilda ungdomshem (dnr Ku2016/01401/D). Myndigheten redogör för olika metoder och arbetssätt som kan användas i slutna miljöer. Det handlar bl.a. om risk- och screeninginstrument, behandlingsmetoder, strukturerade insatser och vårdens organisering. SiS bedömer att det förebyggande arbetet inom de särskilda ungdomshemmen behöver för-

stärkas inom några områden, t.ex. att utbilda personalen om våldsbejakande extremism, testa ett screeninginstrument för att identifiera ungdomar med våldsbejakande extremistisk problematik och förstärka arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter inom ramen för SiS skolverksamhet. Myndigheten kommer att ta fram en handlingsplan för det fortsatta arbetet.

Metoder och arbetsätt för att förebygga våldsbejakande extremism inom Kriminalvården har kartlagts

Kriminalvården har på uppdrag av regeringen gjort en kartläggning av metoder och arbetsätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism hos klienter i häkte, anstalt eller frivård samt i arbetet med de klienter som redan är anslutna, eller på annat sätt har koppling, till våldsbejakande extremistiska grupper (dnr Ju2016/04230/KRIM). Kartläggningen visar att Kriminalvården har goda förutsättningar att arbeta effektivt mot våldsbejakande extremism, myndigheten arbetar redan idag med flera av de metoder och arbetsätt som identifierats som betydelsefulla. Den genomförda kartläggningen påvisar ett antal områden där existerande strukturer kan kompletteras för att bättre svara mot behoven. För att stärka Kriminalvårdens arbete mot våldsbejakande extremism kommer bl.a. våldsbejakande extremism att vara ett fokusområde i myndighetens strategi för forsknings- och utvärderingsarbetet under 2016–2020 och vara ett strategiskt område för Kriminalvårdens behandlingsinsatser fr.o.m. 2017. Myndigheten ser också behov av att utveckla och implementera utbildningsinsatser i fort- och vidareutbildning samt i grundutbildningen för personal.

Utveckla internationellt kunskaps- och erfarenhetsutbyte med syfte att förbättra det svenska förebyggande arbetet

Målsättningen med det internationella kunskaps- och erfarenhetsutbytet är att det ska bidra till att utveckla samtliga delar av det förebyggande arbetet i Sverige.

Nordiskt kunskaps- och erfarenhetsutbyte

Sverige har under 2015 varit drivande i att de nordiska länderna gemensamt har utvecklat sitt samarbete för att förebygga våldsbejakande

extremism, inom ramen för den avsiktsförklaring som undertecknades av ansvariga ministrar i januari 2015 (dnr Ku2015/00352/D).

Samarbetsområdena består av konkreta initiativ som framför allt syftar till att intensifiera arbetet på lokal nivå och öka kunskapen om drivkrafterna bakom radikaliserings till våldsbejakande extremism. Det nordiska samarbetet förstärker och bygger ut regeringens åtgärder mot våldsbejakande extremism.

Internationellt kunskaps- och erfarenhetsutbyte

Sverige deltar i Policy Planners' Network on Countering Polarisation and Radicalisation (PPN) för erfarenhetsutbyte mellan tjänstemän från Storbritannien, Belgien, Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Spanien, Finland, Norge, Danmark och Kanada. Nätverket har under perioden september 2015 till augusti 2016 träffats under tre tillfällen för att diskutera och fördjupa sig i hur man kan stödja anhöriga, hur man kan upptäcka och förebygga ensamagerande extremister och terrorister samt hur migrations-situationen hösten 2015 bidrog till mobilisering av högerextrema grupperingar och nätverk.

9.8.3 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de genomförda och pågående åtgärderna har utvecklat det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Samtidigt är utvecklingen av våldsbejakande extremism och terrorism i världen illavarslande. Under 2015 och 2016 har fruktansvärda terrordåd utförts i många städer i världen, antingen genomförda av Daesh eller av grupper eller av individer som delar denna eller andra islamistiska terroristorganisationers värderingar. Högerextremistiska grupper och nätverk har mobiliserat genom demonstrationer men också genom att aktivt sprida rasistisk propaganda och konspirationsteorier. Många kommuner är på väg att utveckla sitt förebyggande arbete, vilket regeringen välkomnar. Regeringen gör bedömningen att arbetet för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism måste gå hand i hand med skärpt lagstiftning och säkerhetshöjande åtgärder. Arbetet måste fortsätta och utvecklas ytterligare.

Den nationella samordnarens arbete har gjort Sverige bättre rustat

Regeringen bedömer att det arbete som den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism utfört har bidragit till att Sverige i dag är bättre rustat än tidigare för de utmaningar som finns med våldsbejakande extremism på nationell och lokal nivå. I den nationella samordnarens lägesbild av kommunernas förebyggande arbete framkommer att totalt 61 procent av kommunerna har påbörjat ett sådant arbete. De har antingen tagit fram en handlingsplan eller är på väg att skaffa en handlingsplan, alternativt har de tagit fram riktlinjer för arbetet och inkluderat dem i andra handlingsplaner. Mycket arbete återstår dock och de insatser som gjorts behöver utvecklas och konkretiseras ytterligare, bl.a. behöver fler kommuner genomföra utbildningsinsatser. Även myndigheters och kommuners personal behöver utbildningar om våldsbejakande extremism.

Myndigheters arbete behöver fortsätta och utvecklas

Regeringen bedömer att uppdragen till de olika myndigheterna, inom ramen för området värna demokratin mot våldsbejakande extremism, kommer att ge dem bättre förutsättningar i sitt förebyggande arbete. Viktiga personalgrupper, som t.ex. arbetar inom socialtjänsten, de särskilda ungdomshemmen och inom Kriminalvården, kommer med hjälp av kunskapsunderlag att kunna få bättre vägledning i frågor som rör våldsbejakande extremism.

Genom Sveriges deltagande i det europeiska samarbetet om strategisk kommunikation mot våldsbejakande extremism och terrorism under 2015 och 2016 har det visat sig vara viktigt att Sverige tar fram ny och fördjupad kunskap om omfattningen av och innehållet i den våldsbejakande propaganda som förekommer på internet och i sociala medier. Vilken roll den digitala miljön har för radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande extremism och terrorism behöver också analyseras. Riksdagen har tillkännagivit för regeringen att det är viktigt att i digitala miljöer där det förekommer våldsförhållande budskap sprida positiva motbudskap om demokrati och våra grundläggande värden (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, mom. 7 Förhindra radikaliserings och rekrytering i digitala miljöer). För att effektivt och långsiktigt kunna förebygga och bemöta våldsbejakande

budskap på nätet behöver propagandan först kartläggas till form och innehåll.

Statsbidrag till det civila samhällets organisationer och kommuner viktigt

Antalet inkomna ansökningar avseende det statsbidrag för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism som fördelas av MUCF visar att intresset för att utveckla förebyggande verksamhet är stort. Den nationella samordnaren har sannolikt bidragit till att fler aktörer har blivit medvetna om behovet att utveckla förebyggande insatser.

Internationellt kunskaps- och erfarenhetsutbyte utvecklar nya insatser i Sverige och andra länder

Den internationella samverkan och kunskapsutbytet som Sverige deltar i när det gäller att utveckla insatser för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism är betydelsefullt. Det har bidragit till att utveckla det nationella arbetet, t.ex. när det gäller att kartlägga och analysera våldsbejakande budskap och propaganda som sprids via internet och sociala medier och till att utveckla ett nätverk av nordiska städer, Nordic Safe Cities. Olika länders arbete och även de forskningsinsatser som görs är viktiga källor till kunskap om det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism. Det gäller särskilt de pågående forskningsinsatserna som bl.a. genomförs av FN för att skapa ökad kunskap om grundorsaker till radikaliserings och rekrytering till strider i utlandet för terroristorganisationer.

9.9 Resultatredovisning för arbetet med att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som regeringen har vidtagit i syfte att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat. I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, utg.omr. 1 avsnitt 9) aviserades en handlingsplan för att förebygga hot mot det demokratiska samtalet. I propositionen Vårändringsbudget för 2016 (prop. 2015/16:99, s. 58) tillfördes 3 miljoner kronor till kunskapsinhämtning om växande hot och hat i samhället. Syftet med den kommande handlingsplanen är att förebygga utsatthet hos centrala aktörer som deltar i det offentliga samtalet och att förebygga före-

komsten av hot och hat i det offentliga rummet. Områden som berörs av åtgärder för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat är

- insatser för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de politiska församlingarna (avsnitt 9.5),
- insatser för stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen (avsnitt 9.6) och en ökad demokratisk medvetenhet (avsnitt 9.7),
- insatser för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (avsnitt 9.8), insatser mot rasism och andra former av fientlighet (utg.omr. 13) och hatbrott (utg.omr. 13 och utg.omr. 4),
- brottsförebyggande arbete (utg.omr. 4), och
- insatser för kulturskaparnas villkor (utg.omr. 17).

9.9.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat bedöms utifrån:

- omfattningen och konsekvenserna av hot, våld och trakasserier mot aktörer som är centrala deltagare i det offentliga samtalet som t.ex. förtroendevalda, journalister och kulturskapare, och
- omfattningen och konsekvenserna av hot och hat mot människor som deltar i samtal i det offentliga rummet.

9.9.2 Resultat

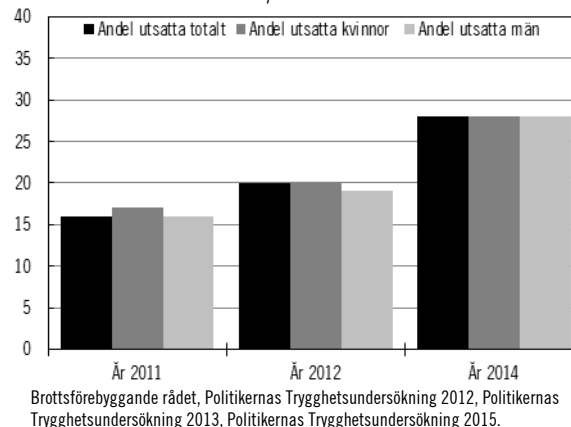
Högre utsatthet för hot och hat bland förtroendevalda vid valår

Hot och hat som riktas mot förtroendevalda i samband med deras politiska uppdrag är ett hot mot det demokratiska samtalet och i förlängningen ett hot mot demokratin. I september 2014 fick Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att genomföra en tredje kartläggning av förtroendevaldas utsatthet för hot, våld och trakasserier (dnr Ju2014/05282/D). Kartläggningen redovisades i rapporten Politikernas trygghetsundersökning (PTU) 2015 i december

2015. Nästan tre av tio förtroendevalda uppger att de har utsatts för hot, våld eller trakasserier i samband med sitt politiska uppdrag under valåret 2014. Mellanvalsåret 2012 var motsvarande andel två av tio förtroendevalda. Utsattheten utgörs främst av hot och trakasserier och är högre oavsett ålder, kön eller partitillhörighet jämfört med mellanvalsåret 2012. Det finns ingen skillnad i andel utsatta kvinnor och män. Däremot är förtroendevalda kvinnor som innehar ordförandeposter och kvinnor som är kända hos allmänheten, aktiva eller exponerade på internet eller i sociala medier i högre grad utsatta än män i samma position.

Diagram 9.1 Hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda

Andel utsatta förtroendevalda i procent

Hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda får konsekvenser. Totalt har en av fem av samtliga förtroendevalda påverkats av utsatthet eller oro för att utsättas. Påverkan har t.ex. lett till att förtroendevalda har lämnat uppdrag, fattat ett annat beslut än vad som ursprungligen var tänkt, undvikit att engagera sig eller uttala sig i en fråga eller tvekat inför en åtgärd. Politikernas trygghetsundersökning 2015 visar även att det finns behov av stöd till förtroendevalda och att förtroendevalda har kännedom om det stödet. Endast 40 procent av dem som har uttryckt ett mycket eller ganska stort behov av stöd har fått det stöd som de har behövt. 31 procent har inte fått stöd eller hjälp överhuvudtaget. Vidare har nästan fyra av tio förtroendevalda i riksdag, landsting och kommun inte kännedom om huruvida det finns en handlingsplan för att förebygga och hantera hot, våld och trakasserier. Drygt tre av tio förtroendevalda har inte kännedom om huruvida det finns en säkerhetsansvarig.

Enligt Brå måste anmälningsbenägenheten öka för att stärka det förebyggande arbetet och för att utsattheten inte ska normaliseras. Även under valåret 2014 är andelen händelser som polisanmäls låg. Det främsta skälet som anges är att man inte trodde att en anmälan skulle leda till något. Var femte förtroendevald polisanmälde inte eftersom man ser händelsen som en del i uppdraget. Brå fick i juni 2016 i uppdrag av regeringen att genomföra en fjärde kartläggning av förtroendevaldas utsatthet för hot, våld och trakasserier som avser mellanvalsåret 2016 (dnr Ku2016/01675/D). Uppdraget ska redovisas senast den 9 november 2017.

Mer kunskap om journalisters och kulturskarpes utsatthet

Ett arbete för att identifiera omfattningen och konsekvenserna av utsattheten för hot och hat hos aktörer som är centrala deltagare i det offentliga samtalet pågår. Enligt den kunskapsöversikt som Brå på uppdrag av regeringen redovisade i april 2015 om hot, våld och trakasserier mot personer med uppdrag eller anställningar av särskild betydelse för det demokratiska samhället (dnr Ju2014/05640/D) liknar politiker och journalister varandra i utsattheten för hot, våld och trakasserier. De är särskilt utsatta för hot och trakasserier, få polisanmäler, många har inte fått det stöd som de hade behövt, påverkan är vanligt, och det förebyggande arbetet rapporteras vara bristfälligt. I den senaste undersökningen från den s.k. Journalistpanelen från Göteborgs universitet, uppger en tredjedel av journalisterna att de har utsatts för hot de senaste tolv månaderna (Göteborgs universitet, 2013). Skillnaden i andel utsatta kvinnor och män är liten. Det är något vanligare att manliga journalister har utsatts för hot och våld. Dock utsätts långt fler kvinnliga journalister för hot om sexuellt våld och sexistiska kommentarer. I juni 2016 gav regeringen Göteborgs universitet i uppdrag att kartlägga utsattheten för hot, våld och trakasserier hos journalister i syfte att uppdatera och systematisera kunskapen om journalisters utsatthet (dnr Ku2016/01674/D). Uppdraget ska redovisas senast den 15 september 2017.

Myndigheten för kulturanalys publicerade i april 2016 rapporten Hotad kultur? En undersökning om hot, trakasserier och våld mot

konstnärer och författare i Sverige (Myndigheten för kulturanalys, 2016:3). Undersökningen visar att var sjätte konstnär och författare har utsatts för hot, trakasserier, stöld, våld eller skadegörelse som har varit kopplad till deras yrkesutövning under de senaste tolv månaderna. Skillnaden i andel utsatta kvinnor och män är liten. Däremot är antalet drabbade kvinnliga konstnärer nästan tre gånger så stort som antalet drabbade manliga konstnärer. Rapporten är den första i sitt slag och myndigheten avser att presentera en slutrapport med bl.a. fördjupade analyser i höst.

9.9.3 Analys och slutsatser

Allt fler upplever ett hårdare samhällsklimat och en hårdare samtalston i Sverige. Rapporterna som redogjorts för ovan från Brottsförebyggande rådet, Göteborgs universitet och Myndigheten för kulturanalys möjliggör på sikt jämförelser över tid och mellan olika aktörer som är centrala för det demokratiska samtalet. Kartläggningarna utgör ett viktigt kunskapsunderlag för regeringen och lägger grunden för ett effektivt förebyggande arbete. I dag finns dock för lite kunskap om hur omfattningen och konsekvenserna av hot och hat i det offentliga rummet och mot olika aktörer som deltar i det offentliga samtalet har utvecklats. I det fortsatta arbetet är även breda åtgärder som förebygger näthat och verkar samtalsstärkande genom att t.ex. utrusta barn och unga med medie- och informationskunnighet av stor vikt.

9.9.4 Årlig revision

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med uttalande med reservation för Valmyndighetens årsredovisning för första kvartalet 2016 (Ku2016/01721/D, Ku2016/01416/D). Grunden för uttalande med reservation är att resultatposten Övriga driftskostnader är för lågt redovisad med 1 024 000 kronor. En korrekt redovisning skulle ha medfört ett överskridande av anslagsposten med 64 000 kronor. Valmyndigheten har redovisat för regeringen att inga åtgärder med anledning av den felaktiga periodiseringen vidtas eftersom Skatteverket fr.o.m. den 1 april 2016 har tagit över Val-

myndighetens tillgångar och skulder och att Valmyndigheten inte ska lämna någon ytterligare årsredovisning. (Ku2016/01721/D). Regeringen instämmer i denna bedömning.

9.10 Politikens inriktning

Svensk demokrati är stark. Samtidigt finns utmaningar. För att säkerställa en öppen och levande demokrati i framtiden behöver demokratin både stärkas och värnas.

Det är mycket angeläget att stärka demokratin, inte minst i socialt utsatta områden. Åtgärder för ett högt och jämlikt valdeltagande och åtgärder för att öka delaktigheten mellan valen behövs. Alla, oavsett bakgrund och bostadsort, ska få möjlighet att göra sin röst hörd.

Det är likaledes angeläget att värna demokratin. Kraftfulla insatser för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism pågår. Detta arbete förstärks. Samtalstenen i Sverige hårdnar. Regeringen kommer därför att ta krafttag för att motverka hot och hat mot det demokratiska samtalet.

Demokratin i Sverige utvecklas åt två håll. Samtidigt som intresset för politik och deltagandet i allmänna val ökar finns tecken på vidgade demokratiska klyftor där delar av befolkningen varken deltar eller känner sig delaktiga. En stor utmaning är den ökande polariseringen mellan olika grupper. Polariseringsen har sin grund i segregation och klyftor i samhället som gör att kontakt och kommunikation mellan grupper i befolkningen minskar. Utan möten och samtal där åsikter och perspektiv kan brytas mot varandra undergrävs demokratins fundament. Polariseringsen tar sig bl.a. uttryck i ett hårdnat offentligt diskussionsklimat, hot och hat mot olika typer av opinionsbildare, rasism och rekrytering till våldsbejakande extremistiska miljöer.

För att motverka polarisering och skapa förutsättningar för ett öppet, solidariskt och sammanhållet Sverige lämnar regeringen förslag till satsningar för ett Sverige som håller ihop inom flera utgiftsområden i denna proposition (se även utg.omr. 13 avsnitt 4.6 och utg.omr. 17 avsnitt 3.6.1). Inom utgiftsområdet genomför regeringen två viktiga satsningar i Ett Sverige som håller ihop, dels förstärkt arbete mot vålds-

bejakande extremism, dels åtgärder inom ramen för handlingsplanen för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat.

Insatser för valdeltagande och möjlighet till inflytande mellan valen

Regeringen avser att under 2017 påbörja arbetet med valdeltagandesatsningar inför de allmänna valen 2018 och Europaparlamentsvalet 2019, med fokus på socioekonomiskt svaga områden och befolkningsgrupper som röstar i mindre utsträckning. Regeringen kommer också att fortsätta utveckla arbetet med att stärka möjligheterna att delta i och påverka politiska beslutsprocesser mellan valen.

Värna demokratin mot våldsbejakande extremism
Våldsbejakande extremism är en av vår tids största utmaningar. Att utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism har fortsatt mycket hög prioritet.

Den viktigaste förebyggande insatsen är det arbete som har påbörjats av den nationella samordnaren. Det finns genom en bred politisk överenskommelse kring åtgärder mot terrorism en enighet om att detta arbete är viktigt.

Riksdagen har gett regeringen tillkänna att det arbete som bedrivs av den nationella samordnaren bör tas tillvara och att det finns behov av att kontinuerligt utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, mom. 2 Nationell samordnare). Regeringen delar riksdagens bedömning att det finns ett behov av att vidareutveckla och fördjupa det kunskapsbaserade förebyggande arbetet och har därför förlängt uppdraget till den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism till den 12 januari 2018 (dir. 2016:43) samt även utsett en ny samordnare för det fortsatta uppdraget. Den nationella samordnaren överlämnade den 29 juni 2016 en Nationell strategi mot våldsbejakande extremism som kommer vara vägledande för samordnarens fortsatta arbete (dnr Ku2016/01651/D). Strategin ligger i linje med regeringens förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och terrorism.

Behovet av en nationell samordning för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism är långsiktigt. I samordnarens uppdrag ingår därför att analysera och föreslå hur det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism nationellt bör samordnas och organiseras inom ramen för befintlig myndighetsstruktur

fr.o.m. januari 2018. Den nationella samordnaren har även fått i uppdrag att analysera vilket ansvar kommunerna har för, och vilket arbete de bedriver med, att förebygga radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande grupper. Utifrån denna analys ska den nationella samordnaren utreda olika alternativ till hur kommunernas ansvar bör utformas samt föreslå vilka åtgärder som skulle kunna vidtas mot kommuner som inte lever upp till sitt ansvar. Med dessa åtgärder anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om en Nationell samordnare är tillgodosett. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

Riksdagen har vidare tillkännagivit för regeringen att det finns behov av att sprida kunskap om våldsbejakande islamistiska organisationers övergrepp och ideologi samt att uppgiften att genomföra detta förslagsvis kan tillföras Forum för levande historia (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, mom. 3 Kunskapshöjande åtgärder). Att genomföra en sådan kunskaps-höjande uppgift är den nationella samordnaren, som sedan 2014 har ett huvudansvar för att genomföra sådana utbildningsinsatser, bäst lämpad för (dir. 2014:103). Regeringen delar riksdagens uppfattning om att det finns ytterligare behov av att sprida kunskap. Vidare finns behov av ytterligare kunskapsinhämtning och analys. Därför avsätter regeringen medel till sådana åtgärder t.o.m. 2020. De kunskaps-höjande och kunskapsinhämtande åtgärder som vidtas bör omfatta alla former av våldsbejakande extremism, men samtidigt anpassas och skraddarsys efter myndigheters och kommuners behov av kunskap.

Regeringen delar vidare riksdagens synpunkter om att medarbetare t.ex. inom skolan måste vara uppmärksamma på tendenser till radikaliserings. Statens skolverk har påbörjat ett sådant arbete. Myndigheten har bl.a. deltagit i Europarådets projekt Teaching controversial issues som syftar till att utveckla vidareutbildningar och stödmaterial för lärare och pedagoger om hur de kan undervisa i kontroversiella ämnen, t.ex. om extremism och terrorism. I enlighet med vad som anges i propositionen Vårändringsbudget för 2016 (prop. 2015/16:99 s. 58) tillförde regeringen även ytterligare medel till det förebyggande arbetet inom detta område. Göteborgs universitet, som redan har i uppdrag att utveckla och sprida kunskap och metoder för att minska rekryteringen till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska

organisationer, har fått uppdraget att genomföra ytterligare insatser (dnr Ku2016/01622/LS). En särskilt viktig del av detta uppdrag är det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i skolorna, inklusive stöd till lärare, fritidspersonal och socialarbetare. Arbetet med att stärka respekten för alla människors lika värde och rättigheter och med demokratins idéer måste vara långsiktigt och spridas. Regeringen förlänger därför Göteborgs universitets uppdrag om det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i skolorna t.o.m. 2018. Med dessa åtgärder anser regeringen att riksdagens tillkännagivanden om kunskapshöjande åtgärder är tillgodosett. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

Riksdagen har vidare tillkännagivit för regeringen att det finns anledning att se över behovet av ett förtydligt ansvar för skolhuvudmän och andra som arbetar med barn och unga för att motverka radikaliserings, liksom formerna för ett sådant ansvar (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, mom. 4 Ansvar för skolhuvudmän m.fl.). I Socialstyrelsens stödmaterial till socialtjänsten Våldsbejakande extremism – stöd för socialtjänstens arbete med barn och unga (Socialstyrelsen, 2016) lyfter myndigheten fram att våldsbejakade extremism bland barn och ungdomar är en riskfaktor och utgör skäl för orosanmälan enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Myndigheter som arbetar med barn och unga är enligt lag skyldiga att anmäla om barn och ungdomar far illa. Den gäller också personal som arbetar med barn och unga i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet eller i annan sådan verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller socialtjänstens område. Regeringen anser att ytterligare förtydliganden för skolhuvudmän inte behöver göras, utan att befintlig lagstiftning ska tillämpas i dessa fall. Det finns dock behov att utveckla det lokala samarbetet mellan skola, socialtjänst och polis inom befintliga samverkansforum, t.ex. för brottsförebyggande arbete. I den nationella samordnarens tilläggsdirektiv ingår att bistå kommunerna i att utveckla sitt kunskapsbaserade arbete och att ge kunskap och stöd till olika personalgrupper i frågor om våldsbejakande extremism (dir. 2016:43). Med dessa åtgärder anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om förtydligt ansvar för skolhuvudmän m.fl. är tillgodosett. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

Framgångsfaktorer i det förebyggande arbetet är att utveckla lokal samverkan mellan kommuner och organisationer. Riksdagen har tillkännagivit för regeringen att det bör utvecklas metoder och redskap för att identifiera organisationer och samfund som vill motverka radikaliserings och att dessa organisationer och samfund bör stärkas och stödjas (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, mom. 6 Stärka och stödja samfund och organisationer som vill motverka radikaliserings). Riksdagen har även tillkännagivit för regeringen att det bör utvecklas metoder och redskap för kommuner för att identifiera samfund och organisationer som inte bör få stöd från det allmänna eftersom de inte lever upp till grundläggande demokrativärderingar (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, mom. 5 Identifiera samfund och organisationer som inte bör få stöd från det allmänna). I den nationella samordnarens tilläggsdirektiv (dir. 2016:43) har regeringen förtydligat att samordnaren ska stödja kommunerna i att identifiera och utveckla samarbete med organisationer och trossamfund som vill förebygga antidemokratiska beteenden, radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande extremism. För att ytterligare bistå kommunerna i detta arbete har regeringen gett MUCF i uppdrag att ta fram och sprida en vägledning för samverkan mellan kommuner och det civila samhällets organisationer i arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (dnr Ku2016/01622/LS).

Regeringen bedömer att den verksamhet som det civila samhällets organisationer och kommuner skapar är nödvändig för att det förebyggande arbetet ska ha framgång och gör därför statsbidraget till förebyggande verksamheter mot våldsbejakande extremism mer långsiktigt genom att förlänga det till 2025. Detta är en del av regeringens satsning för ett Sverige som håller ihop (utg.omr. 17 avsnitt 2.6.1). Under 2016 har regeringen tillfört sammanlagt 15,5 miljoner kronor för statsbidrag till verksamhet som värnar demokratin (dnr Ku2016/01622/LS).

Regeringen förstärker vidare arbetet med att säkerställa att inga offentliga medel ska kunna gå till organisationer som förespråkar antidemokratiska värderingar. Det pågår t.ex. en intern översyn av hur demokratikriterier är formulerade i olika förordningar och uppdrag till myndigheter övervägs. Vidare har regeringen tillsatt en utredning som ska se över statens stöd till trossamfund (dir. 2016:62). Dessa åtgärder

tillsammans med de övriga förebyggande insatser som redovisats i detta avsnitt gör att regeringen anser att riksdagens tillkännagivanden om att identifiera samfund och organisationer som inte bör få stöd från det allmänna och att stärka och stödja organisationer som vill motverka radikaliserings är tillgodosett. Tillkännagivandena får därmed anses slutbehandlade.

Riksdagen har gett regeringen tillkänna att det är viktigt att i digitala miljöer där det förekommer våldsförhållande budskap som utgör verktyg i rekrytering till extremistiska organisationer och konstellationer sprida positiva motbudskap om demokrati och våra grundläggande värden (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, mom. 7 Förhindra radikaliserings och rekrytering i digitala miljöer). Internationellt driver flera länder inom EU vikten av att via internet sprida motbudskap för att utmana extremistiska och våldsbejakande budskap och propaganda. Regeringens bedömning är att det bästa sättet att bemöta sådan propaganda är med kunskap. Statens medieråd har tagit fram ett digitalt utbildningsmaterial om medie- och informationskunnighet, MIK för mig, som syftar till att stärka barn och unga mot antidemokratiska och våldsbejakande budskap. Materialet finns tillgängligt på myndighetens webbplats. Samtidigt står vi inför utmaningar när det gäller extremistisk och våldsbejakande propaganda som kräver nya analyser och kartläggningar.

Det finns ingen samlad bild över innehållet i eller mängden av den extremistiska propaganda eller de hot och hat som olika våldsbejakande extremistiska grupperingar eller individer sprider i Sverige. Nya kartläggningar och analyser av hur den extremistiska propagandan ser ut i Sverige är en förutsättning för att göra de förebyggande verktygen mer träffsäkra och proaktiva samt för att överväga åtgärder om t.ex. positiva motbudskap. För att fortsatt, effektivt och långsiktigt kunna förebygga våldsbejakande budskap som olika grupper och individer sprider via internet och sociala medier behöver propagandan först kartläggas till utseende och form. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har därför fått i uppdrag av regeringen att göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda (dnr Ku2016/01373/D). Resultaten av dessa analyser ska spridas till olika yrkesgrupper och till det civila samhällets organisationer i samverkan med bl.a. den nationella samordnaren. Uppdraget ska slutrapporteras den 6 mars

2019. Med dessa åtgärder anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om att förhindra radikaliserings och rekrytering i digitala miljöer är tillgodosett. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

Riksdagen har också tillkännagivit för regeringen att det är viktigt att myndigheter och kommuner har beredskap för att hantera avhoppare som fortfarande förespråkar våldsbejakande ideologier eller som återvänder och misstänks ha begått grova brott utomlands (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, mom. 9 Beredskap för att hantera avhoppare). Regeringen bedömer att myndigheterna och kommunerna har fått verktyg och riktlinjer för att utveckla sin beredskap och sitt förebyggande arbete i relation till dessa individer, dels genom den nationella samordnarens kunskapsöversikt, dels genom Socialstyrelsens, Statens Institutionsstyrelses och Kriminalvårdens rapporter och kunskapsstöd till sina personalgrupper (se avsnitt 9.8.2, Arbete med individer för att de ska lämna våldsbejakande extremistiska rörelser). Nya uppdrag till dessa myndigheter övervägs därutöver om behov finns. Med dessa åtgärder anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om beredskap för att hantera avhoppare är tillgodosett. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

Med dessa nya uppdrag under 2016 och 2017 förstärker regeringen det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism ytterligare.

Värna det demokratiska samtalet mot hot och hat

Regeringen ser med oro på tendenser mot ett mer splittrat samhälle där människor med olika bakgrund, värderingsmönster och livsstilar i allt mindre utsträckning möts och kommunicerar med varandra. Samtidigt hårdnar samhälls- och debattklimatet. Därför förlängs och förstärks nu det breda arbetet för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat. Som aviserades i föregående års budgetproposition kommer regeringen under 2017 att presentera en handlingsplan för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat. Arbetet med handlingsplanen prioriteras också i regeringens budgetförslag för 2017. Med handlingsplanen inleds ett strategiskt och systematiskt arbete för att förebygga utsatthet för hot och hat i det offentliga rummet och hos centrala aktörer som deltar i det offentliga samtalet som förtroendevalda, journa-

lister och kulturskapare. Handlingsplanen är en del av regeringens satsning för ett Sverige som håller ihop.

Kunskap om utsattheten lägger grunden för ett effektivt förebyggande arbete. Regeringen fortsätter därför arbetet med att samla in kunskap på området. För att motverka normalisering av hot och hat ska det finnas rutiner för att förebygga och hantera utsatthet och berörda ska ha kännedom om dessa. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tilldelats medel för att stärka den lokala nivån i att förebygga utsatthet för hot och hat hos förtroendevalda. Vidare är rättsväsendets åtgärder av stor vikt (se vidare utg.omr. 4). Polismyndighetens utvecklingsarbete för att förstärka sin förmåga att bekämpa brott som hotar grundläggande fri- och rättigheter är fortsatt prioriterat.

Det är genom det breda förebyggande arbetet som hot och hat inte ges möjlighet att gro och få fäste. Medie- och informationskunnighet är ett viktigt verktyg för att stärka barn och ungdomar mot antidemokratiska och våldsbejakande budskap och propaganda. Regeringen gör därför inom ramen för Ett Sverige som håller ihop en satsning på Statens medieråds arbete med att stärka barns och ungas medie- och informationskunnighet. För att förebygga utsatthet i det offentliga rummet behövs även ett mer systematiskt arbete mot näthat. Kommande lagförslag i syfte att säkerställa ett starkt och väl avvägt skydd för den personliga integriteten och polisiära insatser på området måste förenas med ett strategiskt förebyggande arbete mot näthat. Regeringen avser därför att återkomma med insatser för att förebygga näthat.

9.11 Resultatredovisning för Justitiekanslern och Datainspektionen

9.11.1 Mål för Justitiekanslern och Datainspektionen

Justitiekanslern har som mål att vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. Myndigheten ska med hög kvalitet och effektivitet bevaka statens rätt. Justitiekanslern ska medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

Datainspektionen har som mål att upptäcka och förebygga hot mot den personliga integriteten. Verksamheten ska främst inriktas på områden som bedöms vara särskilt känsliga ur ett integritetsperspektiv, nya företeelser och användningsområden av teknik samt områden där risken för missbruk eller felaktig användning bedöms vara särskilt stor.

En samlad resultatbedömning görs för Justitiekanslern respektive Datainspektionen utifrån hur väl de har uppfyllt de uppgifter som åligger dem.

9.11.2 Resultat

Justitiekanslerns verksamhet

Antalet inkomna ärenden till Justitiekanslern uppgick 2015 till ca 7 800, vilket är en minskning jämfört med 2014 då antalet inkomna ärenden översteg 10 000. Minskningen förklaras främst av att det under föregående år inkom ovanligt många ersättningsanspråk av en viss typ. I stort sett samtliga av dessa ärenden avgjordes under 2014. Under 2015 inkom endast ca 170 sådana ersättningsanspråk vilka samtliga avgjordes under året. Antalet avgjorda ärenden var högre jämfört med antalet inkomna ärenden vilket innebar att balanserna fortsatte att minska. Det är framförallt balanserna inom den skadereglerande verksamheten som har arbetats av.

Under 2015 har myndigheten fortsatt att utveckla sina arbetsrutiner för att skapa ett bättre arbetsklimat samt för att ytterligare effektivisera och kvalitetssäkra verksamheten. De mål för handläggningstider som myndigheten har satt upp för olika typer av ärenden har i allt väsentligt uppnåtts.

Under 2015 handlade myndigheten ca 1 250 tillsynsärenden. Antalet inkomna tillsynsärenden minskade med ca 4 procent jämfört med 2014. Justitiekanslern har under 2015 genomfört fem inspektioner. Dessa skedde vid Länsstyrelsen i Jämtlands län, Åklagarkammaren i Östersund, Kronofogdemyndigheten i Helsingborg, Centrala etikprövningsnämnden och Kungliga biblioteket.

Det allmänna intrycket från inspektionerna var att de inspekterade verksamheterna, med ett undantag, fungerade väl eller mycket väl. Beträffande en av myndigheterna konstaterade Justitiekanslern att diarieföringen, trots på-

pekanden i samband med tidigare granskningar, av myndighetens ärendeförteckningar enligt 29 § myndighetsförordningen, fortfarande var bristfällig och belyste vissa fortsatta förbättringsområden. Beträffande de övriga fyra myndigheterna gjorde Justitiekanslern påpekanden om vissa brister i bl.a. handläggningen, diarieföringen och akthållningen.

Arbetet med att värna tryck- och yttrandefriheten har främst skett genom att pröva inkomna anmälningar om brott mot tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Antalet inkomna ärenden på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området har under 2015 minskat avsevärt jämfört med 2014. Detta beror till stor del beror på den stora mängd anmälningar som inkom med anledning av publiceringar på webbplatsen www.lexbase.se.

Liksom tidigare år har en stor del av anmälningarna under 2015 avsett publiceringar som inte omfattas av grundlagsskydd. Det gäller ofta uttalanden på hemsidor och bloggar där webbplatsen inte omfattats av den s.k. databasregeln i 1 kap. 9 § YGL. Ärendena ska då hanteras av allmän åklagare och inte av Justitiekanslern.

Under 2015 inkom ca 3 100 skadeståndsärenden till Justitiekanslern, vilket är en minskning med knappt 50 procent jämfört med 2014. Minskningen i förhållande till föregående år beror på att det under 2014 inkom en ovanligt stor mängd ersättningsanspråk som en följd av Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens granskning. Totalt avsåg cirka två tredjedelar ersättningsanspråk enligt lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Myndigheten avgjorde omkring 2 400 sådana ärenden under 2015. Ersättning beviljades i ca 90 procent av fallen.

Antalet inkomna ärenden om rättshjälp ökade något under 2015 och uppgick till ca 2 600 ärenden. Justitiekanslern har under året överklagat beslut i närmare 40 rättshjälpsärenden.

Datainspektionens verksamhet

Datainspektionen har under året arbetat för att säkra individens rätt till integritet genom sin tillsyn över behandlingen av personuppgifter samt tillsyn och tillståndsgivning inom kreditupplysnings- och inkassoverksamhet.

Tillsyn över behandlingen av personuppgifter

Under 2015 har Datainspektionen inriktat verksamheten på områden som bedömts vara särskilt känsliga ur ett integritetsperspektiv, nya företeelser och användningsområden av teknik samt områden där risken för missbruk eller felaktig användning bedömts vara särskilt stor.

Datainspektionen har under året bl.a. granskat Polismyndighetens behandling av personuppgifter och Migrationsverkets personuppgiftsbehandling i samband med verkets hantering av visumansökningar. Under året avslutades också en omfattande granskning av hur landets landsting och regioner arbetar med behovs- och riskanalyser för att förhindra obefogad och okontrollerad spridning av patientuppgifter. Tillsyn har även genomförts av arbetsgivares behandling av personuppgifter om anställda.

Antalet inledda tillsynsärenden uppgick till 53 stycken vilket är en minskning jämfört med 2014. Antalet avslutade ärenden uppgick till 87 stycken vilket också det är en minskning jämfört med föregående år. En förklaring är att Datainspektionen under 2015 handlagt ett osedvanligt stort antal remisser och delningar, vilket försvårat möjligheterna att avdela tillräckliga resurser till nya tillsynsaktiviteter. Härtill kommer att myndigheten under 2015 lagt större resurser på tillsyn enligt kameraövervakningslagen (2013:460) än föregående år.

Datainspektionen har under 2015 fortsatt arbetet med att värna den personliga integriteten i samband med utvecklingen av e-förvaltning inom stat, kommun och landsting. Arbetet bestod i inspektioner, remissyttranden, samverkan och information.

Datainspektionen har under 2015 bedrivit en aktiv informationsverksamhet i syfte att synliggöra integritetsfrågorna i samhället. Antalet prenumeranter på myndighetens tidning och pressmeddelanden har ökat. Press, radio och TV har fortsatt visat ett stort intresse för Datainspektionens områden. Myndigheten har medvetet styrt över fler frågor av enklare karaktär till webbplatsen vilket har medfört att förfrågningar per mejl och telefon från allmänheten har minskat.

I likhet med tidigare år har myndigheten under 2015 fortsatt att arrangera utbildningar för bl.a. personuppgiftsombud, genomfört informationsinsatser vid seminarier och konferenser samt besvarat frågor genom myndighetens upplysningstjänst.

Myndighetens arbete med remisser och deltagande i kommittéer har ökat kraftigt under de senaste åren och tar nu en avsevärd del av myndighetens resurser i anspråk.

Datainspektionen har bedrivit en aktiv samverkan med andra myndigheter och organisationer. Syftet med samverkan har varit att åstadkomma samsyn i integritetsfrågor, att utbyta information om handläggning av ärenden och klargöra gränser mellan myndigheternas tillsynsansvar. Under året har samverkan skett med bl.a. Post- och telestyrelsen, Myndigheten för samhällskydd och beredskap samt med Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten. Datainspektionen har också samverkat med Finansinspektionen i syfte att samordna tillämpningen av god inkassosed och informera om tillsynsaktiviteter av verksamheter som även står under Finansinspektionens tillsyn.

Datainspektionen bedriver också en aktiv internationell samverkan. Antalet timmar som lades på internationell verksamhet under 2015 har minskat något jämfört med 2014. En förklaring är att det arbete som bedrivits med EU:s dataskyddsreglering nu i större utsträckning blivit en nationell verksamhet. Arbetet med deltagande i EU:s tillsyn över och utveckling av dataskyddsdirektivet har dock fortsatt vara en viktig del av det internationella arbetet under 2015. Myndigheten deltar därutöver bl.a. i tillsynen över den centrala stödfunktionen i Schengens informationssystem (SIS) samt i den EU-gemensamma tillsynsmyndigheten för Europol (Joint Supervisory Body of Europol, JSB). Vidare deltar Datainspektionen i Customs Joint Supervisory Authority (JSA Customs) som har till uppgift att granska behandlingen av personuppgifter i tullinformationssystemet Customs Information Systems (CIS).

*Tillsyn och tillståndsgivning inom**kreditupplysnings- och inkassoverksamhet*

Under 2015 avslutade Datainspektionen sex tillsynsärenden enligt kreditupplysningslagen. Tillsynsverksamheten på kreditupplysningsområdet har under 2015 bl.a. inriktats på att kartlägga kreditupplysningsföretagens bevakningstjänster, att upprätthålla de förelägganden som inspektionen meddelade kreditupplysningsföretag under 2011 och att agera när klagomål från allmänheten pekat på brister i kreditupplysningsföretags verksamhet i det enskilda fallet.

En ändamålsenlig inkassoverksamhet och en väl fungerande tillsyn över inkassoföretagen är viktig, inte minst mot bakgrund av inkassoföretagens ofta centrala roll i relation till personer med skuldproblem. När det gäller Datainspektionens arbete med tillsyn enligt inkassolagen har antalet påbörjade tillsynsärenden minskat från 38 stycken 2014 till 21 stycken 2015. Antalet avslutade ärenden minskade under samma period från 41 till 18. Minskningen är ett resultat av att myndigheten har ändrat sin strategi på området så att fokus flyttats från nya tillståndshavare till färre aktörer som bedriver verksamhet av betydande omfattning och verksamhet där det finns anledning att misstänka brister i rutiner. En annan förklaring är myndighetens kompetensförsörjning vilket inneburit att vissa planerade tillsynsaktiviteter på inkassoområdet inte kunnat genomföras. Datainspektionens avsikt är att tillsynsverksamheten under kommande år ska ligga på en högre nivå än under 2015.

Tillsyn enligt kameraövervakningslagen

Genom kameraövervakningslagen som trädde i kraft den 1 juli 2013 har Datainspektionen ett centralt tillsynsansvar för all kameraövervakning i samhället. För att tillvarata allmänna intressen har myndigheten också i uppgift att överklaga länsstyrelsernas beslut om kameraövervakning.

Under året har myndigheten genomfört den första bredare granskningen på området sedan kameraövervakningslagen trädde i kraft. Vidare har Datainspektionen under 2015 mottagit och granskat 726 beslut från länsstyrelserna i tillståndsärenden, en nedgång med ca 10 procent sedan föregående år. Under samma period tog myndigheten emot 117 beslut från länsstyrelserna i andra ärenden gällande kameraövervakning. Under 2015 har Datainspektionen överklagat 44 länsstyrelsebeslut om tillstånd till kameraövervakning till förvaltningsrätt.

9.11.3 Analys och slutsatser

Justitiekanslern

Regeringen bedömer att Justitiekanslern har uppfyllt de mål som regeringen har satt upp för verksamheten. Det är av vikt att myndigheten fortsätter med det arbete som bedrivs för att vidareutveckla verksamheten.

Datainspektionen

Regeringen bedömer att Datainspektionen har uppfyllt de mål som regeringen har satt upp för verksamheten. Med utgångspunkt i ett omfattande uppdrag och ett föränderligt och växande arbetsfält har Datainspektionen gjort väl avvägda prioriteringar i sin verksamhet under året.

9.12 Mål för mänskliga rättigheter

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1, utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:62).

9.13 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de strukturella åtgärder som bidragit till målet att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Målet berör många politikområden. Omhändertagandet av särskilda konventionsåtaganden redovisas under respektive utgiftsområde. Barnrättspolitikerna redovisas t.ex. under utgiftsområde 9 avsnitt 8, regerings politik mot diskriminering samt jämställdhetspolitiken under utgiftsområde 13 avsnitt 4 respektive avsnitt 5 och funktionshinderspolitiken under utgiftsområde 9 avsnitt 6.

Utgångspunkten för målet är att den svenska rättsordningen ska stå i överensstämmelse med de konventioner som Sverige har anslutit sig till och att konventionsåtagandena ska beaktas, i enlighet med principen om fördragskonform tolkning, vid tillämpningen av svensk rätt inom hela den offentliga verksamheten, såväl inom stat som inom kommuner och landsting. Det innebär att det är en central uppgift för regeringen att säkerställa att Sveriges internationella åtaganden efterlevs i alla delar av landet, i alla delar av offentlig sektor såväl nationellt som regionalt och kommunalt. Resultatredovisningen tar därför avstamp bl.a. i de synpunkter och rekommendationer som Sverige har fått från internationella granskningsorgan efterföljt av resultatet av de i huvudsak strukturella åtgärder som vidtagits för att säkerställa full respekt för

Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

9.13.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- samordning och systematisering av arbetet med att säkerställa respekten för de mänskliga rättigheterna på nationell nivå,
- kunskapen om och integreringen av frågor om mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet och civilsamhället, och
- utvecklingen av arbetet med mänskliga rättigheter inom EU.

Bedömningsunderlaget utgörs främst av rapporter från givna regeringsuppdrag samt rapportering från internationella granskningsorgan, Europarådet och EU.

9.13.2 Resultat

Synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan

I början av 2015 genomförde FN:s råd för mänskliga rättigheter en granskning av Sverige inom ramen för Universal Periodic Review (UPR). UPR-granskningen är inte kopplad till en särskild konvention vilket innebär att alla frågor med bäring på mänskliga rättigheter kan lyftas under granskningen. Sverige mottog 208 rekommendationer och accepterade 154. Resultatet av detta innebär att Sverige accepterat att bl.a. arbeta med att:

- inrätta en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter i enlighet med Parisprinciperna,
- utveckla arbetet mot diskriminering genom att bredda Diskrimineringsombudsmannens (DO) mandat, stärka relevant lagstiftning och vidta andra åtgärder mot diskriminering (se vidare under utg.omr. 13 avsnitt 4),
- förstärka arbetet mot rasism genom att bl.a. anta en nationell plan mot rasism och hatbrott (se vidare under utg.omr. 13 avsnitt 4),

- säkerställa ett effektivt skydd för de nationella minoriteterna och överväga ytterligare åtgärder för att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter samt specifika åtgärder för att skydda och främja romernas ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (se vidare under avsnitt 10),
- genomföra en fördjupad dialog med Sameetinget och stärka samernas självbestämmande samt ge samerna möjlighet att bli konsulterade i frågor som berör dem (se vidare under avsnitt 6),
- vidta konkreta åtgärder i syfte att minska löneskillnader mellan män och kvinnor och fortsätta det förebyggande arbetet för att förhindra våld mot kvinnor (se vidare under utg.omr. 13 avsnitt 5),
- förbättra situationen för personer med funktionsnedsättning avseende tillgänglighet och delaktighet, bl.a. avseende tillgång till anställning (se vidare under utg.omr. 9 avsnitt 6), och
- säkerställa att frihetsberövade personer bereds tillgång till grundläggande rätts-säkerhetsgarantier enligt internationell standard.

Därutöver accepterade Sverige inte rekommendationen om att införa tortyr som ett särskilt brott i den svenska brottslagstiftningen med hänvisning till att beredning pågår av frågan.

I maj 2015 besöktes Sverige av Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT). Kommittén rekommenderade Sverige att bl.a. minska restriktionsanvändningen i häkten, att vidta åtgärder mot den isolering som restriktionerna många gånger leder till och att införa obligatoriska hälsoundersökningar av frihetsberövade. Den 25 maj 2016 lämnade Sverige en uppföljande rapport till CPT.

I februari 2016 granskades Sverige av FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor gällande efterlevnaden av konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW). Kommittén rekommenderade bl.a. att Sverige säkerställer att konventionen implementeras i den nationella rättsordningen och att den är direkt tillämplig i nationella domstolar, att Sverige implementerar sina internationella åtaganden gällande asylsökande och flyktingar och att riksdagen vidtar

nödvändiga åtgärder i syfte att implementera rekommendationerna (se även utg.omr. 13 avsnitt 5).

I mars 2016 granskades Sverige av FN:s kommitté för mänskliga rättigheter gällande den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). Sverige rekommenderades bl.a. att säkerställa att konventionen får full effekt i den nationella rättsordningen, etablera en oberoende institution för mänskliga rättigheter, utvidga diskrimineringskyddet till alla samhällsområden och stärka rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

I juni 2016 granskades Sverige av FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK). Kommittén rekommenderade bl.a. Sverige att inkorporera ESK-konventionen, att ratificera tilläggsprotokollet till konventionen, ge utsatta EU-medborgare tillgång till hälsovård och socialt bistånd, säkerställa att det samiska folket får möjlighet att ge sitt samtycke till alla beslut som rör dem samt att säkerställa kommunernas tillämpning av de mänskliga rättigheterna.

Rekommendationerna analyseras rutinmässigt i syfte att se över vilka åtgärder som behöver vidtas för att de ska kunna efterlevas. I syfte att bidra till samordning och systematisering av arbetet med mänskliga rättigheter har regeringen under 2015 fortsatt implementeringen av en förbättrad intern ordning för internationell konventionsgranskning. Arbetet bygger i hög grad på transparens och samråd med civilsamhället.

Den 1 juni 2016 lämnade Sverige en rapport till Europarådets rådgivande kommitté som övervakar efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för de nationella minoriteterna samt en rapport till Europarådets expertkommitté för den Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk som övervakar efterlevnaden av stadgan. I rapporterna lyfter Sverige särskilt fram rätten till språk och kultur samt utbildningsfrågor.

Ett samordnat och systematiskt arbete för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna

En rad åtgärder har vidtagits för ett samordnat och systematiskt arbete inom offentlig verksamhet, men också gällande civilsamhället. Åt-

gärderna innefattar bl.a. den förbättrade ordningen för konventionsgranskning, men också olika kunskapshöjande åtgärder.

Förstärkt kompetens om mänskliga rättigheter

Regeringen har under 2015 fortsatt att stärka kompetensen om mänskliga rättigheter hos statligt anställda genom det särskilda uppdraget till Uppsala universitet (dnr A2014/03095/DISK). Uppdraget har hittills bl.a. resulterat i etablerade samverkansformer och ett övergripande program för kompetensutveckling inklusive en webbaserad utbildning.

Stärkt arbete för mänskliga rättigheter på regional och kommunal nivå

Överenskommelsen med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om att stärka arbetet för de mänskliga rättigheterna på kommunal nivå har fortgått under 2015 (dnr A2014/02289/DISK och A2011/04602/DISK). Inom ramen för uppdraget genomför SKL en handlingsplan för ett stärkt arbete för mänskliga rättigheter i kommuner och landsting. De övergripande målen för handlingsplanen är att utveckla arbetet med att stärka respekten för mänskliga rättigheter samt utveckla och öka kunskapen om hur mänskliga rättigheter kan omsättas i praktiken. Insatserna syftar till varaktiga förändringar i kommuners och landstings styrsystem. Målgruppen är framför allt ledande förtroendevalda och nyckelpersoner inom förvaltningen.

Länsstyrelserna har utifrån sitt uppdrag om att i sin verksamhet belysa, analysera och beakta mänskliga rättigheter redovisat sina insatser i årsredovisningen. Dessa har resulterat i att länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter utvecklats, men nivån mellan olika länsstyrelser skiljer sig fortfarande åt. Regeringen arbetar aktivt med berörda länsstyrelser för att utveckla resultaten inom deras ansvarsområde när det gäller mänskliga rättigheter.

Samordning av länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter

I syfte att utveckla arbetet har regeringen gett Länsstyrelsen i Dalarna ett treårigt uppdrag att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter (dnr A2014/01944/DISK). Regeringen har också tydliggjort i regleringsbrevet för 2016 att det åligger varje länsstyrelse att i årsredovisningen redovisa de åtgärder som har vidtagits för att samordna och utveckla arbetet för mänskliga

rättigheter. Uppdraget har bl.a. resulterat i att alla länsstyrelser har samlats kring uppdragets innehåll. Vidare har det resulterat i att länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter återupptagits. Nätverket har bl.a. påbörjat arbetet med att ta fram en gemensam vägledning för ett rättighetsbaserat arbetssätt där grundprincipen är att ge företräde åt lösningar som beaktar Sveriges åtaganden om mänskliga rättigheter. Syftet med arbetssättet är att det ska bidra till ett systematiskt förhållningssätt gällande mänskliga rättigheter.

Mänskliga rättigheter i utbildningar

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har 2015 redovisat uppdraget om att kartlägga hur frågor om mänskliga rättigheter beaktas i utbildningar som leder till vissa examina samt redovisa goda exempel på detta (dnr U2015/05653/UH). UKÄ:s sammanvägda intryck är att undervisningen om mänskliga rättigheter fungerar väl.

Folkbildningsrådet har i enlighet med uppdrag (dnr A2014/01286/DISK) fortsatt sin utbildningssatsning om mänskliga rättigheter inom folkbildningen. Satsningen är uppdelad i tre faser och den första var riktad mot att stärka ledningsgruppers kompetens i dessa frågor. Fas två har påbörjats under 2015 och syftar till att stärka lärares och cirkelledares kompetens kring mänskliga rättigheter. Åtta projekt tilldelades medel i början av året, och slutrapportering sker 2017.

Sammantaget avsatte regeringen under 2015 ca 12 miljoner kronor för ovan nämnda uppdrag.

Grundläggande rättigheter inom EU

Europeiska kommissionen rapporterar årligen om tillämpningen av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. I april lämnades den sjätte rapporten av vilken det bl.a. framgår att kommissionen avser att säkra en hög nivå av skydd av de grundläggande rättigheterna i EU. Eftersom stadgan är bindande för medlemsländerna vid tillämpningen av unionsrätten kontrollerar kommissionen att den följs. Rådet har i juni antagit rådsslutsatser bl.a. om vikten av att göra stadgan mer känd exempelvis genom olika webb-verktyg, konferenser och årlig kollokvium. Slutsatserna tar även upp ett antal områden där stadgan har betydelse, såsom säker-

het, rasism, asyl och migration samt barns rättigheter.

Av Lissabonfördraget följer att EU ska ansluta sig till Europakonventionen. I april 2013 nåddes en överenskommelse mellan EU och Europarådets medlemsstater på förhandlarnivå som innebar ett utkast till anslutningsavtal. EU-domstolen har emellertid i ett yttrande slagit fast att anslutningsavtalet inte fullt ut är förenligt med EU-fördragen. Förhandlingarna har därefter återupptagits inom EU. Sveriges övergripande målsättning är att anslutningen ska komma till stånd så snart som möjligt och att den ska bidra till att stärka såväl den enskildes ställning som Europakonventionen och Europadomstolen.

Allmänna rådet beslutade i december 2014 att inrätta en årlig dialog i rådet för att främja och värna rättsstaten i EU, parallellt med kommissionens ansvar som väktare av fördragen och tillämpning av sitt ramverk för att undanröja hot mot rättsstaten. Dialogen ska baseras på objektivitet, icke-diskriminering och likabehandling av alla medlemsstater och utformas så att de drar nytta av andra EU-institutioners och internationella organisationers instrument och expertis. Första dialogen hölls i november 2015 på temat respekten för rättsstatsprincipen i digitaliseringens tid.

9.13.3 Analys och slutsatser

Sveriges konventionsefterlevnad kan inte tas för given. De rekommendationer som Sverige har fått under året avseende Sveriges konventionsefterlevnad innebär en fingervisning om att säkerställandet av full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter är en aktuell fråga. Regeringen bedömer därför att det är viktigt att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Strukturer som värnar Sveriges konventionsåtaganden utgör en förutsättning för att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Regeringens bedömning är att det inom statlig, regional och kommunal verksamhet under en längre tid har bedrivits ett aktivt arbete avseende såväl metodutveckling och kvalitetssäkring som kompetensutveckling och utbildning. De insatser som har genomförts genom de uppdrag

som regeringen har beslutat under de senaste åren, bl.a. för att höja kunskapen och samordna arbetet för mänskliga rättigheter på nationell, regional och lokal nivå, har lagt en grund för regeringens bedömningar avseende en kommande sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna.

Arbetet med mänskliga rättigheter förutsätter även samverkan med andra länder och internationella organisationer, inte minst inom EU och FN.

9.14 Politikens inriktning

De mänskliga rättigheterna gäller alla, överallt, utan undantag. Att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter är en självklar princip som trots dess universalitet inte är verklighet ännu. Vi lever i en tid som mer än någonsin kräver att de internationella överenskommelserna och normerna om mänskliga rättigheter tas på största allvar. Arbetet med mänskliga rättigheter är inte en fråga bara för staten och kan inte hanteras i sidospår eller begränsas till kortvariga projekt och avgränsade satsningar. Arbetet måste bedrivas strukturerat och systematiskt. På samma sätt som respekt för Sveriges konventionsåtaganden är en naturlig del av riksdagens och regeringens normgivning, måste sådan respekt utgöra en genomgripande hänsyn i det reguljära arbetet hos såväl kommunala och regionala som berörda statliga myndigheter.

Arbetet med mänskliga rättigheter bör också ske i samarbete och samverkan med andra länder, aktörer och organisationer. EU är en viktig arena, liksom FN och andra multilaterala organisationer. Under 2015 antog världens stats- och regeringschefer den s.k. Agenda 2030 med 17 nya globala mål. Arbete med mänskliga rättigheter är en förutsättning för genomförandet av agendan. Regeringen har en hög ambition för genomförandet av Agenda 2030, både internationellt och nationellt. Detta gäller inte minst respekten för mänskliga rättigheter.

Regeringen kommer under hösten 2016 att till riksdagen lämna en skrivelse om regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter. Strategins innebörd är att efterlevnaden av Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter inte kan tas för given,

varken på kort eller på lång sikt. Istället måste fortsatta steg tas mot en sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna.

Ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna

För att en sammanhållen struktur för främjande och skydd av mänskliga rättigheter ska vara hållbar över tid och under skilda förhållanden måste den inkludera ett starkt rättsligt och institutionellt skydd för de mänskliga rättigheterna. Grundläggande är att svensk lagstiftning är utformad i överensstämmelse med Sveriges konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter.

En viktig del i en sammanhållen struktur är förslaget om att inrätta en nationell institution för de mänskliga rättigheterna, i enlighet med de s.k. Parisprinciperna. Riksdagen bör vara huvudman för en sådan institution.

Ett samordnat och systematiskt arbete inom offentlig verksamhet

Arbetet med att säkerställa efterlevnaden av Sveriges konventionsåtaganden berör ett stort antal aktörer inom det offentliga, på såväl statlig som regional och kommunal nivå. Detta ställer stora krav på ett systematiskt och samordnat arbete.

Regeringen har en central roll i etablerandet av ett sådant samordnat och systematiskt arbete, både genom dess myndigheter och genom samverkan med kommuner och landsting. Ett övergripande perspektiv måste upprätthållas, så att alla berörda aktörer har tydliga roller i relation till Sveriges konventionsåtaganden. Regeringen kommer att arbeta för att dessa aktörer ska ha tillgång till erforderlig och aktuell kunskap om Sveriges konventionsåtaganden och vilka krav dessa innebär för den egna verksamheten. Regeringen kommer även verka för att de initiativ som tas runt om i landet ska ha förutsättningar att bli livskraftiga och resultatet av den metodutveckling och det lärande som sker ska följas upp och spridas till andra aktörer.

Arbetet med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet

Aktörer inom det civila samhället och näringslivet spelar en stor roll för att säkerställa Sveriges konventionsefterlevnad.

Många av det civila samhällets organisationer bevakar aktivt att de mänskliga rättigheterna respekteras inom den offentliga verksamheten

samt dokumenterar och påtalar kränkningar av rättigheterna. Organisationerna kanaliseras på så vis en stor kunskap om hur de mänskliga rättigheterna tillgodoses i praktiken. Regeringen kommer därför att fortsätta arbeta för ett väl utformat system för ekonomiskt stöd till det civila samhällets arbete på området. Former för löpande samråd bör finnas när det gäller frågor som rör mänskliga rättigheter.

Regeringen kommer också att fortsätta arbetet med den handlingsplan som regeringen tagit fram för företagande och mänskliga rättigheter.

9.15 Budgetförslag

9.15.1 6:1 Allmänna val och demokrati

Tabell 9.4 Anslagsutveckling 6:1 Allmänna val och demokrati

Tusental kronor

2015	Utfall	52 732	Anslags-sparande	9 608
2016	Anslag	77 340 ¹	Utgifts-prognos	63 515
2017	Förslag	87 340		
2018	Beräknat	87 340		
2019	Beräknat	65 340		
2020	Beräknat	60 340		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för val, uppföljning och utveckling av demokratipolitiken, åtgärder för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism samt åtgärder för främjande av de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Anslaget får användas för administrationskostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Regeringens överväganden

Tabell 9.5 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:1 Allmänna val och demokrati

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	58 340	58 340	58 340	58 340
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	29 000	29 000	7 000	2 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	87 340	87 340	65 340	60 340

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 10 000 000 kronor årligen för 2017–2019 respektive 15 000 000 kronor årligen för 2020–2025. Dessa medel avser att göra statsbidraget till förebyggande verksamheter mot våldsbejakande extremism långsiktigt.

Statsbidraget kan sökas av det civila samhällets organisationer och kommuner.

Anslaget ökas vidare med 10 000 000 kronor årligen för 2017–2018 för att förlänga uppdraget till Göteborgs universitets om förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i skolorna.

Anslaget ökas även med 4 000 000 kronor årligen för 2017–2020 för kunskapsspridning, ökad kunskapsinhämtning och analys av våldsbejakande extremism.

Anslaget ökas slutligen med ytterligare 5 000 000 kronor årligen för 2017–2020 för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 12 000 000 kronor 2019 och med 22 000 000 kronor 2020.

Regeringen föreslår att 87 340 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 87 340 000 kronor, 65 340 000 kronor respektive 60 340 000 kronor.

9.15.2 6:2 Justitiekanslern

Tabell 9.6 Anslagsutveckling 6:2 Justitiekanslern

Tusental kronor

År	Utfall/Anslag/Förslag/Beräknat	Belopp	Anslags-sparande/Utgifts-prognos	Övrigt
2015	Utfall	41 002		56
2016	Anslag	40 505 ¹		39 979
2017	Förslag	48 734		
2018	Beräknat	49 707 ²		
2019	Beräknat	50 763 ³		
2020	Beräknat	51 874 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 48 737 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 48 737 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 48 737 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Justitiekanslerns förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 9.7 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:2 Justitiekanslern

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	40 505	40 505	40 505	40 505
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	1 234	2 065	2 969	3 921
Beslut	6 995	7 137	7 289	7 448
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	48 734	49 707	50 763	51 874

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

För att ge Justitiekanslern möjlighet att utöka sin extraordinära tillsyn ökas anslaget med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2017. Utgiftsområde 4 Rättsväsendet, anslaget 1:1 *Polismyndigheten* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 48 734 000 kronor anvisas under anslaget 6:2 *Justitiekanslern* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 49 707 000 kronor, 50 763 000 kronor för respektive 51 874 000 kronor.

9.15.3 6:3 Datainspektionen

Tabell 9.8 Anslagsutveckling 6:3 Datainspektionen

Tusental kronor

2015	Utfall	45 587	Anslags- sparande	-240
2016	Anslag	48 689 ¹	Utgifts- prognos	47 753
2017	Förslag	54 354		
2018	Beräknat	55 479 ²		
2019	Beräknat	56 675 ³		
2020	Beräknat	57 908 ⁴		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 54 357 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 54 357 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 54 357 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Datainspektionens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 9.9 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:3 Datainspektionen

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	48 689	48 689	48 689	48 689
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	673	1 692	2 778	3 898
Beslut	4 992	5 098	5 208	5 321
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	54 354	55 479	56 675	57 908

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Anslaget ökas fr.o.m. 2017 med 5 000 000 kronor för Datainspektionens tillkommande arbetsutgifter med anledning av EU:s dataskyddsförordning. Utgiftsområde 4 Rättsväsendet, anslagen 1:1 *Polismyndigheten*, 1:3 *Åklagarmyndigheten*, 1:5 *Sveriges Domstolar*, 1:6 *Kriminalvården* och 1:16 *Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten*, minskas som en följd av detta med 1 000 000 kronor vardera.

Regeringen föreslår att 54 354 000 kronor anvisas under anslaget 6:3 *Datainspektionen* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 55 479 000 kronor, 56 675 000 kronor respektive 57 908 000 kronor.

9.15.4 6:4 Svensk författningssamling

Tabell 9.10 Anslagsutveckling 6:4 Svensk författningssamling

Tusental kronor

2015	Utfall	1 106	Anslags- sparande	194
2016	Anslag	1 300 ¹	Utgifts- prognos	1 200
2017	Förslag	1 300		
2018	Beräknat	1 300		
2019	Beräknat	1 300		
2020	Beräknat	1 300		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för den kostnadsfria tilldelningen av Svensk författningssamling till kommuner, landstings- och kommunbibliotek samt för det planerade elektroniska kungörandet av lagar och förordningar.

Kompletterande information

I författningssamlingsförordningen (1976:725) finns bestämmelser om den kostnadsfria tilldelningen av Svensk författningssamling.

Regeringens överväganden

Tabell 9.11 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:4 Svensk författningssamling

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	1 300	1 300	1 300	1 300
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	1 300	1 300	1 300	1 300

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Riksdagen har beslutat om elektroniskt kungörande av författningar (prop. 2015/16:157, bet. 2015/16:KU26, rskr. 2015/16:251). Ett arbete pågår inom Regeringskansliet för att möjliggöra elektroniskt kungörande.

Regeringen föreslår att 1 300 000 kronor anvisas under anslaget 6:4 *Svensk författningssamling* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 1 300 000 kronor för respektive år.

9.15.5 6:5 Valmyndigheten

Tabell 9.12 Anslagsutveckling 6:5 Valmyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	18 163	-415
2016	Anslag	21 285 ¹	20 999
2017	Förslag	19 588	
2018	Beräknat	19 968 ²	
2019	Beräknat	20 385 ³	
2020	Beräknat	20 832 ⁴	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 19 590 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 19 589 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 19 589 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Valmyndighetens verksamhet.

Regeringens överväganden

Tabell 9.13 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:5 Valmyndigheten

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	19 285	19 285	19 285	19 285
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	694	1 080	1 505	1 962
Beslut	-391	-398	-406	-415
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	19 588	19 968	20 385	20 832

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Anslaget minskas med 393 000 kronor fr.o.m. 2017 för att bidra till finansiering av en nationell digital infrastruktur. Se även avsnitt 4.5.1 under utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Regeringen föreslår att 19 588 000 kronor anvisas under anslaget 6:5 *Valmyndigheten* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 19 968 000 kronor, 20 385 000 kronor respektive 20 832 000 kronor.

9.15.6 6:6 Stöd till politiska partier

Tabell 9.14 Anslagsutveckling 6:6 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	170 881	319
2016	Anslag	172 200 ¹	172 200
2017	Förslag	172 200	
2018	Beräknat	172 200	
2019	Beräknat	172 200	
2020	Beräknat	172 200	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till politiska partier. Enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier lämnas stöd till politiskt parti som deltagit i val till riksdagen dels

som ett partistöd, dels som ett kanslistöd för ett år i taget räknat fr.o.m. den 15 oktober. Partistödet lämnas som ett mandatbidrag.

besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 172 200 000 kronor 2018.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 6:6 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 172 200 000 kronor 2018.

Skälen för regeringens förslag: Enligt lagen (2006:999) om ekonomiadministrativa bestämmelser för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen krävs bemyndigande för beslut om bl.a. bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter under senare budgetår än det år budgeten avser, vilket gäller för stödet till politiska partier.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 6:6 *Stöd till politiska partier*

Tabell 9.15 Beställningsbemyndigande för anslaget 6:6 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018
Ingående åtaganden	127 848	129 098	171 200	
Nya åtaganden	171 200	171 200	172 200	
Infriade åtaganden	-127 848	-129 098	-171 200	-172 200
Utestående åtaganden	129 098	171 200	172 200	
Erhållet/förslaget bemyndigande	171 200	171 200	172 200	

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringens överväganden

Tabell 9.16 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 6:6 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	171 200	171 200	171 200	171 200
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	1 000	1 000	1 000	1 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	172 200	172 200	172 200	172 200

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2017.

Regeringen föreslår att 172 200 000 kronor anvisas under anslaget 6:6 *Stöd till politiska partier* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 172 200 000 kronor årligen.

10 Nationella minoriteter

10.1 Omfattning

Området omfattar frågor om skydd och stöd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken som finansieras från anslag 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* respektive 7:2 *Åtgärder för den nationella minoriteten romer*. Verksamhet som rör de nationella minoriteterna bedrivs även inom t.ex. områdena utbildnings-, språk- och samepolitik.

10.2 Utgiftsutveckling

Tabell 10.1 Utgiftsutveckling inom området Nationella minoriteter

Milljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Nationella minoriteter</i>							
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	101	103	101	103	103	103	103
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	16	15	14	15	15	15	2
Summa Nationella minoriteter	117	117	116	117	117	117	104

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

10.3 Mål

Målet för politiken avseende nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:83).

Målet ska följas upp inom följande delområden (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272):

- diskriminering och utsatthet,
- inflytande och delaktighet, och
- språk och kulturell identitet.

10.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de åtgärder som bidragit till målet att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. I avsnittet saknas delvis könsuppdelad statistik.

10.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- kommuners, landstings och myndigheters efterlevnad av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och Sveriges internationella åtaganden inom området,
- informations- och kunskapshöjande insatser för att förstärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter,
- Diskrimineringsombudsmannens (DO) och andra aktörers arbete mot diskriminering och utsatthet,
- utvecklingen av samråd med och inflytande för de nationella minoriteterna,
- språk- och kulturaktiviteter för och av de nationella minoriteterna, och
- insatser för att stärka de nationella minoritetsspråken.

Bedömningarna utgår främst från Sametingets och Länsstyrelsen i Stockholms läns rapport Nationella minoriteter – minoritetspolitikens utveckling 2015, som fortsättningsvis benämns Uppföljningsrapport 2015. Uppföljningsrapporten för 2015 har särskilt riktats in på barn från de nationella minoriteterna och deras rätt till språk inom förskola och skola. Vidare utgår bedömningarna från återrapporteringar av uppdrag och Länsstyrelsen i Stockholms läns årliga rapport om strategin för romsk inkludering (Strategin för romsk inkludering – Lägesrapport 2015). Slutbetänkandet och delrapporter från Kommissionen mot antiziganism har också beaktats.

10.4.2 Resultat

Efterlevnaden av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och Sveriges åtaganden

I syfte att ta ytterligare steg i arbetet med att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter beslutade regeringen den 1 september 2016 om direktiv till en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn och analys av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt angränsande frågor (dir. 2016:73).

Insatser av kommuner och landsting

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk tillförsäkrar samtliga fem nationella minoriteter i Sverige särskilda rättigheter. Dessa rättigheter anger en miniminivå för arbetet med minoritetspolitiken.

Därutöver har kommuner och landsting efter ansökan hos regeringen möjlighet att få ingå i ett förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska, som innebär vissa utökade rättigheter för tornedalingar, samer och sverigefinnar. För de merkostnader som detta innebär beviljas kommuner och landsting statsbidrag. Antalet kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena uppgår 2016 till 75 kommuner och 14 landsting (tabell 10.2). Totalt avsattes ca 79 miljoner kronor per år 2015 och 2016 för statsbidrag till kommuner och landsting i förvaltningsområden.

Tabell 10.2 Antal anslutna kommuner och landsting till förvaltningsområde

	2014	2015	2016
Antal kommuner	68	75	75
Antal landsting	13	14	14

Från den 1 februari 2015 anslöts ytterligare sju kommuner till förvaltningsområdena. Inga nya kommuner anslöts inför 2016. Under 2016 har åtta nya ansökningar inkommit om att ingå i ett eller flera förvaltningsområden inför 2017.

Den största delen av statsbidragen till kommuner och landsting har under 2015 använts till samordning och språk- och kulturaktiviteter. Cirka 13 procent har använts till merkostnader inom förskoleverksamhet och 11 procent till service och omvårdnad inom äldreomsorgen. Fördelningen är likvärdig med föregående år.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Samedstämman avlämnade den 1 februari 2016 en rapport avseende regeringsuppdraget att utvärdera och analysera användningen av statsbidraget för förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska (dnr Ku2015/01867/DISK). I denna konstaterar myndigheterna att det råder stora skillnader i hur kommuner tolkar och tillämpar föreskrifterna på området.

Statliga myndigheters insatser

Under 2015 har Folkhälsomyndigheten, Institutet för språk och folkminnen, Statens kulturråd, länsstyrelserna, Sameskolstyrelsen, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Socialstyrelsen, Universitets- och högskolerådet, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och Försäkringskassan haft särskilda uppdrag i form av riktade insatser för de nationella minoriteterna i enlighet med myndigheternas regleringsbrev och instruktioner. Detta har bl.a. resulterat i att frågorna på olika sätt integrerats i respektive myndighets verksamhet och att möjligheterna till inflytande och delaktighet stärkts. Exempelvis har Pensionsmyndigheten, Skatteverket och Försäkringskassan tillsammans med Arbetsförmedlingen under 2015 inbjudit till och genomfört möten med alla minoritetsgrupper i syfte att fånga upp önskemål och synpunkter gällande hur de samråd som myndigheterna genomför ska utformas.

Socialstyrelsen har, som resultat av ett regeringsuppdrag under 2015 om rätt till äldre-

omsorg, avlämnat en rapport som pekar på problem i form av bristande kunskap om lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk hos såväl anställda som hos folkvalda samt brist på information på minoritetsspråken. Regeringen har därför gett Socialstyrelsen i uppdrag att under 2016 komplettera publikationen *Din rätt till vård och omsorg* – en vägvisare för äldre samt översätta skriften till finska, meänkieli och samiska. Vidare ska Socialstyrelsen verka för att informationen sprids till berörda kommuner. Uppdraget ska redovisas under oktober 2016.

Regeringen beviljade under 2016 Nordens Valfärdscenter medel för att genomföra en studie om hur livssituationen för samer med funktionsnedsättning och deras anhöriga i de samiska förvaltningskommunerna ser ut. Studien ska slutredovisas i januari 2017.

Efterlevnaden av Sveriges internationella åtaganden

Den 1 juni 2016 lämnade Sverige en rapport till Europarådets rådgivande kommitté som övervakar efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för de nationella minoriteterna samt en rapport till Europarådets expertkommitté för den Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk som övervakar efterlevnaden av stadgan. I rapporterna lyfter Sverige särskilt fram rätten till språk och kultur samt de utmaningar som finns bl.a. på utbildningsområdet. Rapporterna redogör för den utveckling som har skett sedan de senaste rapporteringstillfällena och identifierar de områden där behovet av insatser kvarstår.

Informations- och kunskaphöjande insatser för att förstärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter

Samtliga kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena har på olika sätt informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter (Uppföljningsrapport 2015).

Länsstyrelsen i Stockholms län och Samedstämman har under 2015 vidtagit ett flertal åtgärder för att höja kunskapen och bidra till erfarenhetsutbyte. Bland annat har samtliga länsstyrelser bjudits in till en uppstartskonferens

med anledning av det gemensamma uppdrag länsstyrelserna har inom området. Länsstyrelsen och Sametinget har också fortsatt samordningen av ett nätverk för statliga myndigheter som bedöms vara särskilt relevanta för implementeringen av minoritetspolitiken. Därutöver har myndigheterna genomfört ett flertal kommunbesök. Ett viktigt verktyg för att sprida kunskap om de nationella minoriteterna och Sveriges minoritetsåtaganden är webbplatsen *minoritet.se*. Under 2015 avsattes 1,2 miljoner kronor för att finansiera webbplatsen (dnr A2014/04438/DISK). Besöksantalet har fortsatt att öka avsevärt och uppgick 2015 till 148 500 besökare, jämfört med 104 000 besökare 2014.

Inom ramen för strategin för romsk inkludering har Länsstyrelsen i Stockholms län 2012–2015 finansierat ett nationellt nätverk för kommuner som arbetar med romsk inkludering.

Diskriminering och utsatthet

Förekomsten av diskriminering och hatbrott

Antalet anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO) om diskriminering av judar, romer, samer, sverigefinnar eller tornedalingar har under 2015 varit relativt konstant. I likhet med tidigare år bedöms att merparten av anmälningarna rör diskriminering av romer och DO konstaterar att det förekommer en utbredd diskriminering av romer. Ärendena är dock bevismässigt svåra eftersom det ofta rör sig om korta händelseförlopp utan vittnen.

Knappt hälften av kommunerna inom förvaltningsområdena har utbildat sin personal om diskrimineringsfrågor, vilket är likvärdigt med föregående år. För landstingen är motsvarande siffra 64 procent, en ökning med 33 procentenheter från föregående år.

Kommissionen mot antiziganism har i juni 2016 lämnat sitt slutbetänkande till regeringen (SOU 2016:44). I detta och andra rapporter som tagits fram under 2015 (dnr Ku2015/00416/DISK) framgår bl.a. att det finns ett samband mellan de historiska övergrepp som beskrivs i *Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet* (Ds 2014:8) och romers utsatta situation i dag i det svenska samhället. Kommissionen menar att det negativa förhållningssätt som har präglat många av de statliga och kommunala åtgärderna gällande romer fortlever och

påverkar romers tillgång till de mänskliga rättigheterna än i dag.

Slutredovisningen från Folkhälsomyndigheten avseende uppdraget om en fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation och hälsa (dnr A2012/02102/DISK) visar bl.a. att romska flickor och kvinnor överlag upplever att de blir sämre bemötta av olika aktörer i samhället. Studien visar också att de hyser lägre förtroende för olika samhällsfunktioner, att de har sämre ekonomi och något sämre hälsa samt oftare är utsatta för våld eller hot om våld än övriga befolkningen. Romska flickor och kvinnor har också en sämre förankring i samhället och mer ohälsosamma levnadsvanor jämfört med befolkningen i stort.

Insatser för att motverka utsatthet och diskriminering

Regeringen har inom ramen för Samling mot rasism genomfört dialogmöten med företrädare för den judiska och romska minoriteten samt med företrädare för samerna. Vid mötena diskuterades den rasism som riktas mot grupperna och hur den bäst kan mötas. Underlaget från mötena har bl.a. legat till grund för den kommande nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

De utsedda pilotkommunerna inom ramen för strategin för romsk inkludering har haft ett särskilt ansvar att säkerställa romers rättigheter.

Arbetsförmedlingens uppdrag att stödja romers etablering och motverka hinder på arbetsmarknaden (dnr A2012/01386/DISK) har resulterat i att kundresurser med inriktning mot den nationella minoriteten romer, som fungerat som en länk mellan arbetssökande romer och arbetsförmedlare, bidragit till ca 190 nyinskrivningar 2015. Under 2014 var motsvarande siffra ca 120 nyinskrivningar. Under 2015 har kundresurserna bidragit till att ca 120 personer har kommit ut i arbete, mot ca 90 personer under 2014. Arbetsförmedlingen konstaterar att det råder skillnader mellan kvinnor och män avseende hur många som kommer ut i olika insatser. I det uppdrag som beslutats till Arbetsförmedlingen 2016 (dnr Ku2016/00654/DISK) ingår därför bl.a. att stärka arbetet för att förbättra kvinnors möjligheter att ta del av insatserna. I uppdraget ingår även att säkerställa att det i myndigheten finns för verksamheten nödvändiga kunskaper om romer som nationell minoritet. Under 2015 har

ca 2 600 personer internt och 8 900 personer externt tagit del av en särskilt riktad webb-utbildning i detta syfte.

Socialstyrelsens uppdrag att se till att lämplig uppdragsutbildning tas fram och görs tillgänglig för att utbilda personer med romsk språk- och kulturkompetens (brobyggare) för arbete inom socialtjänsten och inom hälso- och sjukvården (dnr A2014/01285/DISK) har hittills gett positiva resultat. Flera kommuner upplever att brobyggarna har hjälpt till att lösa situationer på individnivå på ett bättre sätt och bidragit till att fler romer får tillit till myndigheterna. Uppdraget slutredovisades i september 2016.

Statens skolverk har inom ramen för sitt uppdrag inom strategin för romsk inkludering (dnr A2012/01387/DISK) under 2015 fortsatt tillhandahålla uppdragsutbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens inom skola och förskola.

Under 2015 har Statskontoret genomfört en utvärdering av brobyggerverksamheten inom områdena utbildning, socialtjänst och arbete som bl.a. visar att verksamheten inom skolan har lett till att:

- öka kunskapen bland personalen inom den kommunala förvaltningen och hos den romska minoriteten,
- många elever som fått stöd av brobyggare tycks ha förbättrat sin studiesituation och har lättare att fullfölja skolutbildningen, och
- enskilda individer har fått ett bättre stöd från lärare än de hade tidigare för att kunna tillgodose sina rättigheter.

Statskontorets samlade bedömning av brobyggerverksamheten är att den har bidragit till romsk inkludering och att högskoleutbildningen har höjt de kommunala brobyggarnas kompetens och medverkat till att de arbetar mer professionellt. Sammantaget har ca 5 miljoner kronor avsatts för brobyggerverksamheten under 2015. Regeringen har därför beslutat att verksamheten ska fortsätta under 2016 (dnr Ku2016/00995/DISK).

I mars 2016 presenterade Socialstyrelsen ett utbildningsmaterial riktat till personal inom socialtjänsten som stöd i bemötandet och i ett inkluderande arbetssätt, med särskilt fokus på den romska gruppen (dnr Ku2016/00697/DISK). För att säkerställa att

materialet används på lokal nivå beslutade regeringen i maj 2016 att Socialstyrelsen med utgångspunkt i detta ska genomföra en utbildningsinsats riktad till socialtjänsten (dnr Ku2016/01242/DISK).

För att se till att de metoder och arbetssätt som har tagits fram i arbetet med romsk inkludering 2012–2015 sprids ytterligare har regeringen 2016, efter en utlysning till samtliga kommuner, fattat beslut om bidrag till fem nya kommuner som under två år ska utveckla kommunala modeller för romsk inkludering.

Kommissionen mot antiziganism har lämnat sin slutredovisning Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44) till regeringen i juni 2016. I denna lämnas ett antal rekommendationer till regeringen med utgångspunkt från kommissionens övergripande slutsats om att det i stor utsträckning saknas styrning och kontinuitet i politiken på området och i initiativ från andra aktörer. Inom ramen för sitt arbete har kommissionen genomfört kunskapshöjande insatser för att förebygga och motverka antiziganism. Bland annat har kommissionen genomfört en stor spridning av ett utbildningsmaterial med lärarhandledning som utgår från regeringens vitbok. Insatsen har riktats till skolor och andra berörda delar av samhället i hela Sverige.

Diskrimineringsombudsmannen har inom ramen för myndighetens prioriterade område ”lika rättigheter och möjligheter för judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar” under 2015 framför allt arbetat med samers och romers rättigheter på olika sätt.

Inflytande och delaktighet

I 88 procent av kommunerna och 91 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har de nationella minoriteterna getts möjlighet till inflytande genom formaliserade samråd. I likhet med tidigare år har störst positiv utveckling skett bland landstingen där 14 procentenheter fler än tidigare har getts möjlighet till samråd.

I 71 procent av kommunerna och 82 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har dialogen med minoriteterna, som även kan omfatta annat än formaliserade samråd, varit avgörande för beslut och inriktning på verksamheten.

För att stödja och underlätta verksamheten för de organisationer som företräder de nationella minoriteterna beviljas statsbidrag. Av de 13 organisationer som under 2015 ansökte om statsbidrag beviljades 9 bidrag om totalt 4,6 miljoner kronor.

Inom förvaltningsområdena ger 38 procent av kommunerna och 55 procent av landstingen någon form av ersättning till representanter för de nationella minoriteterna som medverkar i samråd. För kommunerna är situationen i princip likvärdig med föregående år medan den andel av landstingen som gett ersättning ökat med 17 procentenheter jämfört med 2014.

Samtliga myndigheter som har fått uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering har på olika sätt involverat romer i sitt arbete. Av Länsstyrelsens slutrapport framgår att den romska delaktigheten har varit tydlig i alla pilotkommuners organisation, men sett olika ut. Formerna för deltagande har varierat från information till inflytande, delvis i relation till vilka aktiviteter det handlat om. Utvecklingen av strukturer för dialog och inflytande för romer är främst synlig i de kommuner som ingått i projektet med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om att utveckla systematiska och kvalitativa samråd. Dessa kommuner har uppfattat SKL:s projekt som mycket positivt, vilket också romer i kommunerna bekräftar.

I maj 2016 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att förbättra förutsättningarna för romers engagemang i det civila samhället och för romska organisationers deltagande i samhällslivet, däribland i arbetet för romsk inkludering. Mot bakgrund av vad bl.a. Folkhälsomyndighetens studie visat om hur romska flickor och kvinnor upplever sin hälsosituation och livssituation, har MUCF fått i uppdrag att fördela bidrag till organisationer inom det civila samhället för olika hälsofrämjande insatser riktade till romer. Myndigheten ska i genomförandet av uppdraget särskilt uppmuntra romska flickors och kvinnors deltagande (dnr Ku2016/01243/DISK).

Språk och kultur

Tillgången till de nationella minoriteternas språk och kultur

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametingets uppföljning under 2015 visar att de flesta kommunerna inom förvaltningsområdena har kartlagt behovet av service inom förskola och äldreomsorg på minoritetsspråk och av personal som behärskar språken. Kommuner som ingår i förvaltningsområdena kartlägger också behoven av modersmål inom förskolan och skolan i större utsträckning än kommuner utanför förvaltningsområdena, men framför allt för de språk som ingår i det berörda förvaltningsområdet. Jiddisch erbjuds som modersmålsundervisning i mycket liten utsträckning.

Vidare framgår att kommuner inom förvaltningsområdena kommit längre gällande t.ex. modersmålsundervisning och modersmål i förskola och förskoleklass jämfört med många kommuner utanför förvaltningsområdena. Endast ett fåtal kommuner utanför förvaltningsområdena har tillgodosett efterfrågan på modersmål i förskolan och i förskoleklass. Samtidigt finns det vissa kommuner inom förvaltningsområdena som inte erbjuder sådan förskoleverksamhet på de nationella minoritetsspråken som de enligt lag är skyldiga att tillhandahålla. Bristen på språkkunnig personal framkommer som en av orsakerna (Uppföljningsrapport 2015).

Uppföljningsrapporten visar också att efterfrågan på modersmål på de nationella minoritetsspråken i förskolan ökat något under 2015 i kommuner som ingår i förvaltningsområdena för finska och samiska. Utanför förvaltningsområdena har behovet ökat endast i ett fåtal kommuner.

Även inom skolan finns skillnader mellan kommuner som ingår i och som inte ingår i ett eller flera förvaltningsområden gällande tillgången till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken. Kommuner som ingår i förvaltningsområdena för finska och samiska uppger att de erbjuder modersmålsundervisning och att utbudet motsvarar den efterfrågan som finns, något färre kommuner i förvaltningsområdet för meänkieli uppger det samma. I de fall som kommuner utanför förvaltningsområdena erbjuder modersmålsundervisning är det oftast på finska. Modersmålsundervisning i romani chib erbjuds i lika stor

utsträckning i kommuner som ingår i något förvaltningsområde som i de som inte gör det. Inom ramen för strategin för romsk inkludering har dock romska företrädare inom ramen för Länsstyrelsen i Stockholms läns samråd framfört att kommunerna är dåliga på att tillhandahålla modersmålsundervisning i de kommuner de haft kännedom om. I de fall det finns tillgång till modersmåls lärare förekommer det ofta att det inte är rätt varietet som erbjuds. Vidare saknas det modersmåls lärare i flera av varieteterna av romani chib. De romska företrädarna efterfrågar såväl ökad kunskap om bestämmelser kring modersmålsundervisning i kommunerna som tillgång till modersmåls lärare i fler varieteter.

Inom skolan har antalet som ansökt om modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken ökat under 2015, framför allt i kommuner som ingår i ett eller flera förvaltningsområden.

Insatser för att stärka de nationella minoriteternas språk och kultur

Liksom föregående år har samtliga kommuner och en majoritet av landstingen i förvaltningsområdena genomfört insatser för att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur under 2015. Samtliga kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena har också på olika sätt informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter. Informationen har getts på alla berörda minoritetsspråk och på svenska.

Statens skolverk (Skolverket) har genomfört ett flertal olika åtgärder för att höja kunskapen om de nationella minoriteterna. Inom ramen för Skolverkets uppdrag (dnr Ku2015/01721/DISK) har myndigheten arbetat för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk. Skolverket har även arbetat fram kursplaner i ämnet modersmål för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib som första respektive andra språk. Sammantaget tilldelades Skolverket ca 1,2 miljoner kronor.

Sameskolstyrelsen har, enligt regleringsbrev för 2015, vidtagit åtgärder för den integrerade samiska undervisningen. Sammanlagt avsattes 1 miljon kronor för uppdraget. Under 2015 har detta resulterat i att integrerad samisk undervisning finns tillgänglig i 14 kommuner, vilket är något färre än under 2014. Flertalet av de 14 kommunerna har dock ökat antalet under-

visningstimmar vilket innebär att den samiska undervisningen når fler elever än tidigare år.

Statens kulturråd (Kulturrådet) har genom de riktade stöden till nationella minoriteters kulturverksamhet fördelat 8,3 miljoner kronor under 2015. Genom stöd till planerad utgivning av litteratur och produktionsbidrag till kulturtidskrifter har 1,7 miljoner kronor fördelats till utgivning med bäring på nationella minoriteters språk och kultur (utg.omr. 17, anslag 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* ap. 1). Kulturrådets bidragsgivning har bl.a. främjat drift av teatrar och bibliotek, genomförandet av kulturfestivaler, konserter och utställningar samt utgivning av litteratur och kulturtidskrifter. Uppföljning från 2015 visar också att det verksamhetsstöd som fördelats utgör den finansiella grundstommen för centrala kulturstrukturer inom respektive minoritetsgrupp (se även Nationella minoriteters kultur inom utg.omr. 17, avsnitt 3.4.2).

Vidare har Institutet för språk och folkminnen under 2015 fördelat 3,5 miljoner kronor till 24 olika projekt för revitalisering av minoritetsspråken. Totalt inkom 44 ansökningar 2015 om 6,4 miljoner kronor. Språkprojekt som riktats till barn och ungdomar samt läsfrämjande har prioriterats.

Inom ramen för strategin för romsk inkludering har pilotkommunerna genomfört ett flertal olika åtgärder för den romska minoritetens språk och kultur. Bl.a. har barnböcker som speglar romers vardag och språk tagits fram och spridits till förskolor och bibliotek.

Forum för levande historias utställning Vi är romer, som delfinansierats av regeringen, avslutades i december 2015 (dnr Ku2016/00546/DISK). Över 500 workshoppar och ca 130 fortbildningar av elever, tjänstemän och andra besökare har genomförts. En utvärdering av utställningen visar att den bl.a. har bidragit till att bemöta och motverka stereotyper och präglats av dialog. Vandringsutställningen planeras nu att fortsätta på andra håll i landet.

10.4.3 Analys och slutsatser

Regeringens bedömning är att utvecklingen av arbetet med att säkerställa efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter i förvaltningsområdena har gått i positiv riktning under de senaste åren. I många avseenden finns ett tydligt ansvarstagande för att säkerställa efter-

levnaden av rättigheterna inom förvaltningsområdena. Samtidigt finns tydliga indikationer på att den positiva utvecklingen stannat av både inom och utom förvaltningsområdena, t.ex. fungerar statsbidraget och förvaltningsområdenas utvecklingsarbete inte fullt ut tillfredsställande. Det råder bl.a. stora skillnader i hur kommuner tolkar och tillämpar föreskrifterna på området. Det finns också betydande brister såväl inom som utom förvaltningsområdena och på samtliga nivåer i samhället, särskilt i fråga om möjligheten att lära sig, använda och utveckla sitt minoritetsspråk. En samordning av insatserna inom politikområdet är nödvändig för att fortsatt utveckling ska vara möjlig.

Sammantaget har nationell och internationell uppföljning tydligt visat på ett antal utmaningar och att det finns starka skäl för att genomföra en samlad genomlysning och översyn av minoritetspolitiken med avstamp i utvecklingen på området. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att den nu beslutade översynen En förstärkt minoritetspolitik – översyn av lagen om minoriteter och minoritetsspråk (dir. 2016:73) tillsammans med andra åtgärder är nödvändig för att säkerställa en fortsatt positiv utveckling. Med tanke på dessa pågående processer beslutade regeringen att inför 2016 inte ansluta ytterligare kommuner till förvaltningsområdena för finska, samiska och meänkieli.

Vidare bedömer regeringen att samråden med de nationella minoriteterna har stor betydelse och att de har fått ett större genomslag under senare år, vilket i sin tur resulterat i en djupare kunskap och förståelse för de nationella minoriteternas förutsättningar och behov hos det allmänna. Samtidigt måste det regelbundet säkerställas att de olika former som används är ändamålsenliga och att det finns en reell möjlighet till inflytande och delaktighet. Erfarenheterna från arbetet med strategin för romsk inkludering visar att romsk delaktighet i arbetet är en framgångsfaktor. Integreringen av de nationella minoriteternas rättigheter inom ordinarie strukturer i det allmänna har också gått framåt såväl inom minoritetspolitiken i stort som inom ramen för strategin för romsk inkludering.

De uppdrag som olika myndigheter har haft bedöms på ett tydligt sätt ha bidragit till, och i vissa fall även varit en avgörande faktor för, minoritetspolitikens genomslag och utveckling.

Därutöver bedömer regeringen att arbetet med romsk inkludering har utvecklats positivt. Länsstyrelsen i Stockholms läns slutredovisning om arbetet med romsk inkludering 2012–2015 (dnr Ku2016/00940/DISK) visar att arbetet under 2015 resulterat i ett mer rättighetsbaserat arbetssätt vilket har varit en framgångsfaktor.

Myndigheter har tagit fram kunskap och verktyg som underlag och stöd för genomförandet av strategin för romsk inkludering. Pilotkommunerna har under strategins första fyra år utvecklat strukturer som ligger till grund för ett mer långsiktigt arbete med romsk inkludering. Spridningen av dessa arbetssätt och erfarenheter har bidragit till att fler kommunala initiativ tagits. Verksamheten med brobyggare inom olika områden har varit en framgångsfaktor. Romskt deltagande har varit av central betydelse för att nå framgång i arbetet.

Kommissionen mot antiziganism har med sina insatser bidragit till att uppmärksamma och öka kunskapen om antiziganismen och dess konsekvenser i Sverige och på så sätt kompletterat arbetet med romsk inkludering.

10.5 Politikens inriktning

Sverige ska säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter, särskilt i ljuset av de internationella åtagandena på området. För att uppnå detta krävs olika åtgärder. En central del är att upprätthålla grundskyddet i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och säkerställa de nationella minoriteternas möjlighet till inflytande.

Regeringen tar fortsatta steg för att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter nu och i framtiden genom att bl.a. se över hur förvaltningsområdenas roll kan tydliggöras och hur ordningen med statsbidrag ska se ut. Regeringen avser därför att avvakta anslutning av ytterligare kommuner till förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska.

För att barn ska få reell tillgång till sitt språk kommer regeringen även att analysera vilka behov som finns i fråga om förskoleverksamhet eller annan pedagogisk omsorg på de nationella minoritetsspråken i syfte att identifiera metoder för verksamhetsutveckling eller stöd till huvudmän.

Att våga, vilja och kunna tala sitt språk är för många centralt för identiteten som en del av en nationell minoritet. I detta behöver staten ta ett större ansvar. Regeringen kommer därför att förlänga det befintliga statsbidraget för deltagande i insatser för att förstärka tillgången på lärare i minoritetsspråk (se vidare under utg.omr. 16 avsnitt 9.2.5).

Regeringen kommer också fortsätta att genomföra särskilda insatser för att utveckla, fördjupa och sprida arbetet inom ramen för strategin för romsk inkludering. Regeringen avser att vidareutveckla redan pågående insatser inom områdena arbete, utbildning, hälsa och social omsorg, men samtidigt mer tydligt stödja arbetet inom andra områden såsom kultur och språk, liksom romers situation på bostadsmarknaden. Insatserna bör också än tydligare utgå från de mänskliga rättigheterna, något som visat sig vara en framgångsfaktor i arbetet på lokal nivå.

Regeringens utgångspunkt är att uppmärksamma konsekvenserna av antiziganismen i samhället i det fortsatta arbetet. Regeringen kommer att ta ställning till de förslag som Kommissionen mot antiziganism i sitt slutbetänkande har lämnat till regeringen i juni 2016 (SOU 2016:44). Därutöver ingår även regeringens arbete mot antiziganism i den kommande nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (se vidare under utg.omr. 13 avsnitt 4.6).

Regeringen anser att det även fortsättningsvis är viktigt att verka för att romer involveras i arbetet. Den brobyggerverksamhet som genomförs inom flera samhällsområden är ett exempel på detta och bör utvecklas vidare. Det är också angeläget att förbättra romers möjligheter att organisera sig och delta i arbetet med romsk inkludering och i samhället i stort. Det gäller inte minst romska flickor och kvinnor vars kompetens måste tas tillvara i arbetet så att strategins insatser även kommer dem till del.

Regeringens beslut om bidrag till de fem kommuner som avser att utveckla kommunala modeller för romsk inkludering är en viktig del i det kommande arbetet med att säkerställa att kunskap och erfarenheter från arbetet sprids ytterligare.

Arbetet med att tillgodose riksdagens tillkännagivande om fortsatta satsningar för bekämpandet av antiziganism och för romsk

inkludering (bet. 2014/15:KU16, rskr. 2014/15:156) kommer därmed att fortsätta.

10.6 Budgetförslag

10.6.1 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tabell 10.3 Anslagsutveckling 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tusental kronor

2015	Utfall	101 292	Anslags- sparande	1 625
2016	Anslag	102 917 ¹	Utgifts- prognos	101 440
2017	Förslag	102 917		
2018	Beräknat	102 917		
2019	Beräknat	102 917		
2020	Beräknat	102 917		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för de nationella minoriteterna enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och enligt språklagen (2009:900) samt enligt Sveriges minoritetsåtaganden. Anslaget får även användas för Länsstyrelsen i Stockholms läns och Sametingets utgifter för det nationella samordningsansvaret för minoritetspolitiken samt för uppföljning enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Därutöver får anslaget användas för utgifter för statsbidrag enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk till kommuner och landsting inom förvaltningsområdena för finska, meänkeli och samiska samt för utgifter för statsbidrag för verksamhet som främjar regeringens minoritetspolitik.

Regeringens överväganden

Tabell 10.4 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	102 917	102 917	102 917	102 917
Förändring till följd av:				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	102 917	102 917	102 917	102 917

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 102 917 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 102 917 000 kronor respektive år.

10.6.2 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tabell 10.5 Anslagsutveckling 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tusental kronor

2015	Utfall	16 064	Anslags-sparande	436
2016	Anslag	14 500 ¹	Utgifts-prognos	14 292
2017	Förslag	14 500		
2018	Beräknat	14 500		
2019	Beräknat	14 500		
2020	Beräknat	1 500		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete och samordning för att främja den nationella minoriteten romers rättigheter och livsvillkor. Anslaget får även användas för utgifter för utbildnings- och arbetsmarknadsåtgärder för den nationella minoriteten romer.

Regeringens överväganden

Tabell 10.6 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	14 500	14 500	14 500	14 500
Förändring till följd av:				
Beslut				-13 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	14 500	14 500	14 500	1 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 13 000 000 kronor fr.o.m. 2020.

Regeringen föreslår att 14 500 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 14 500 000 kronor, 14 500 000 kronor respektive 1 500 000 per år.

11 Medier

11.1 Omfattning

Avsnittet omfattar Myndigheten för press, radio och tv samt presstöd. Medieområdet är delat mellan utgiftsområdena 1 Rikets styrelse och 17 Kultur, medier och trossamfund och fritid. I den del av budgetpropositionen som behandlar det senare utgiftsområdet återfinns en mer utförlig beskrivning och analys av medieområdet.

11.2 Budgetförslag

11.2.1 8:1 Presstöd

Tabell 11.1 Anslagsutveckling 8:1 Presstöd

Tusental kronor

2015	Utfall	486 733	Anslags- sparande	80 386
2016	Anslag	567 119 ¹	Utgifts- prognos	536 190
2017	Förslag	567 119		
2018	Beräknat	567 119		
2019	Beräknat	567 119		
2020	Beräknat	567 119		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till presstöd och utvecklingsstöd.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 8:1 *Presstöd* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2018 och 2019.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har beslutat om ett utvecklingsstöd för tryckta allmänna nyhetstidningar i syfte att ge förutsättningar för en långsiktig utveckling av elektroniska publiceringstjänster. För att möjliggöra för presstödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv att fatta beslut om utvecklingsstöd till fleråriga utvecklingsprojekt bör regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 8:1 *Presstöd* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2018 och 2019.

Tabell 11.2 Beställningsbemyndigande för anslaget 8:1 Presstödet

Tusental kronor

	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019
Ingående åtaganden		70 000		
Nya åtaganden	70 000	35 000		
Infriade åtaganden		-35 000	-35 000	-35 000
Utestående åtaganden	70 000	70 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	70 000	70 000		

Regeringens överväganden**Tabell 11.3 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 8:1 Presstödet**

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	567 119	567 119	567 119	567 119
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	567 119	567 119	567 119	567 119

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 567 119 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Presstödet* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 567 119 000 kronor för respektive år.

11.2.2 8:2 Myndigheten för press, radio och tv**Tabell 11.4 Anslagsutveckling 8:2 Myndigheten för press, radio och tv**

Tusental kronor

År	Utfall	Utveckling	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	Utfall	27 971	-588	
2016	Anslag	33 893 ¹		32 827
2017	Förslag	33 648		
2018	Beräknat	34 025 ²		
2019	Beräknat	34 706 ³		
2020	Beräknat	35 472 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 33 439 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 33 440 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 33 440 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för press, radio och tv:s förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 11.5 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 8:2 Myndigheten för press, radio och tv

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	33 893	33 893	33 893	33 893
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	374	974	1 671	2 456
Beslut	-618	-841	-858	-877
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	-1	-1	0	0
Förslag/beräknat anslag	33 648	34 025	34 706	35 472

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Delar av verksamheten vid Myndigheten för press, radio och tv finansieras genom att medel anvisas från rundradiokontot till statens budgets inkomstsida. För 2017 föreslås att 8 700 000 kronor delfinansierar myndighetens verksamhet.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 609 000 kronor för 2017 och ca 820 000 kronor fr.o.m. 2018.

Regeringen föreslår att 33 648 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Myndigheten för press, radio och tv* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 34 025 000 kronor, 34 706 000 kronor respektive 35 472 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 11.6 Offentligrättslig verksamhet – Avgifter för analog kommersiell radio

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	130 097	–	–	–
Prognos 2016 ¹	124 488	–	–	–
Budget 2017 ¹	106 288	–	–	–

¹För 2016 anges det belopp som Myndigheten för press, radio och tv har fastställt avgifterna till och inkluderar inbetalning av engångsbelopp för tre tillstånd. Beloppet har inte räknats upp för 2017 eftersom avgiften beräknas utifrån förändringar i KPI för oktober månad. Några engångsinbetalningar har inte beräknats inflyta under 2017.

För närvarande finns 103 sändningstillstånd för analog kommersiell radio som löper fram till den 31 juli 2018.

Tabell 11.7 Offentligrättslig verksamhet – Särskild avgift och viten

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	1 400	–	–	–
Prognos 2016 ¹		–	–	–
Budget 2017 ¹		–	–	–

¹ Att lämna en prognos och budget för särskilda avgifter och viten är inte möjligt då dessa är beroende av framtida beslut av granskningsnämnden för radio och tv samt domstolsutslag.

Myndigheten för press, radio och tv ansvarar för inkassering och eventuell indrivning av särskild avgift enligt radio- och tv-lagen (2010:696). Under 2015 inkasserades sammanlagt 1 400 000 kronor i särskilda avgifter.

Tabell 11.8 Offentligrättslig verksamhet – Avgifter för ansökan om tillstånd att sända tv och digital kommersiell radio

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	–	22	22	0
Prognos 2016	–	280	280	0
Budget 2017	–	0	0	0

Möjligheten att utlysa och meddela tillstånd för marksänd tv är beroende av hur stort frekvensutrymme som fördelats för sådana sändningar. Hur många tillstånd som kan meddelas är också beroende av hur det tillgängliga utrymmet fördelats mellan olika tjänster och tekniska lösningar. Myndigheten har under 2016 utlyst 3 nationella sändningstillstånd för marksända programtjänster samt tillstånd för regionala och lokala programtjänster. Myndigheten har tagit emot 8 ansökningar.

Tabell 11.9 Offentligrättslig verksamhet – Utgivningsbevis för webbsidor m.m.

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	–	240	743	-503
Prognos 2016	–	200	570	-370
Budget 2017	–	200	570	-370

Myndigheten för press, radio och tv ansvarar för att utfärda utgivningsbevis för webbsidor m.m. Verksamheten är delvis avgiftsfinansierad. Under 2015 inflöt 240 000 kronor i ansökningsavgifter. Målet är att avgifterna ska täcka 35 procent av kostnaderna för verksamheten. De inkomna avgifterna 2015 täckte ca 32 procent av kostnaderna.

11.3 Höjda stödnivåer för endags-tidningar

Ärendet och dess beredning: I december 2011 fick en parlamentariskt sammansatt kommitté i uppdrag att göra en översyn av presstödet och lämna förslag till hur ett framtida stödsystem kan utformas (dir. 2011:112).

Kommittén, som antog namnet Presstöds-kommittén, överlämnade i september 2013 slutbetänkandet Översyn av det statliga stödet till dagspressen (SOU 2013:66). Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Kulturdepartementet (Ku2013/01810/MF).

Riksdagen beslutade med anledning av regeringens proposition Statens stöd till dagspressen (prop. 2014/15:88) att som sin mening tillkännage vad konstitutionsutskottet anfört om Presstöds-kommitténs övriga förslag (bet. 2014/15:KU12 mom. 8, rskr. 2014/15:195) som rör frågan om ökat driftsstöd för lågfrekventa tidningar. Regeringen har därefter i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1 avsnitt 11.3) lämnat förslag om förändrade stödnivåer för lågfrekventa tidningar i form av jämnare stödtrappa för endags- och tvådagartidningar samt en höjning av stödnivåerna för tvådagartidningar. Efter riksdagens beslut (bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:104) och Europeiska kommissionens godkännande beslutade regeringen den 10

december 2015 om ändring i presstödsförordningen (1990:524). Genom förordningsändringen trädde förändringarna i kraft den 1 januari 2016.

Av redogörelsen för behandlingen av riksdagens skrivelser (bet. 2015/16:KU21, rskr. 2015/16:275) framgår att konstitutionsutskottet anser att utskottets tillkännagivande om ett ökat driftsstöd för lågfrekventa dagstidningar inte är tillgodosett fullt ut och delar därför inte regeringens bedömning som redovisas i skrivelse 2015/16:75 att tillkännagivandet är slutbehandlat. Utskottet förutsätter att regeringen så snart som möjligt återkommer i frågan, t.ex. i budgetpropositionen.

Regeringens förslag: Stödbeloppet för tidningar som kommer ut en gång per vecka höjs.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Presstöds-kommittén föreslår att stödnivåerna höjs med 10 procent för endagstidningar.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Göteborgs universitet*, tillstyrker förslaget. *Pres(s)gruppen* och *Sveriges Fådagartidningar* påpekar att en uppräknings av driftsstödet måste genomföras oavsett övriga förslag. Sveriges Fådagartidningar instämmer i att det behövs ökade incitament för att stimulera dagstidningar att gå från endagsutgivning till tvådagars utgivning, men anser att den föreslagna höjningen knappt kompenserar för den urgröning som skett av presstödet senaste åren. *Presstödsnämnden* har inga invändningar mot att stödbeloppen ändras. *Skånska Dagbladet* anser att stödet till lågfrekventa tidningar är oproportionerligt högt. *Konkurrensverket* avstyrker förslaget och anser att det ur konkurrens-hänseende i stället hade varit önskvärt med en större neddragning av driftsstödet, för att på sikt successivt avskaffa det helt.

Skälen för regeringens förslag: Presstödet regleras i presstödsförordningen (1990:524), vars bestämmelser i stor utsträckning är bundna med riksdagen. I 2 kap. 4 § presstödsförordningen finns bestämmelser om det allmänna driftsstödet till lågfrekventa tidningar som utkommer en gång per vecka. Driftsstödet är uppbyggt som en stödtrappa med olika stödbelopp beroende på nivån på den sålda upplagan.

Riksdagen har tillkännagivit som sin mening vad konstitutionsutskottet anfört om att inom ramen för det befintliga anslaget öka driftsstödet för lågfrekventa tidningar. Av tillkännagivandet framgår att de förändringar av stödet för lågfrekventa tidningar som kommittén föreslår inte bör genomföras, av samma skäl som regeringen redovisat i presstödspropositionen. Utskottet konstaterar dock samtidigt att även lågfrekventa tidningar befinner sig i en svår ekonomisk situation och att det finns skäl att öka stödet även för dessa. Hur en sådan ökning närmare bör utformas får enligt utskottet utredas vidare.

I betänkandet 2015/16:KU1 välkomnade utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen om höjda stödnivåer för dagstidningar som kommer ut två gånger per vecka och en jämnare stödtrappa för dagstidningar som kommer ut en eller två gånger per vecka (nämnda bet. s. 51). Utskottet konstaterade dock att riksdagens tillkännagivande om ett ökat driftsstöd för lågfrekventa dagstidningar rör både endags- och tvådagarsstidningar, att regeringens förslag om en jämnare stödtrappa för endagsstidningar i sig inte innebär ett ökat driftsstöd för dessa tidningar och att tillkännagivandet därmed inte är tillgodosett fullt ut (nämnda bet. s. 59 f.).

Regeringen noterar att det i betänkandet 2015/16:KU21 anges att utskottet fortfarande inte anser att tillkännagivandet är fullt ut tillgodosett.

Tidningar med utgivning en eller två dagar i veckan har kommit att spela en allt större roll för nyhetsförmedling och opinionsbildning i olika delar av landet. Samtidigt är stödintensiteten för endagsstidningar högre än för andra kategorier av tidningar och det tidigare beräknade ekonomiska utrymmet på anslaget har använts för andra prioriterade förändringar när det gäller stöd till dagstidningar.

Nuvarande stödnivåer har varit oförändrade sedan 2009, någon indexuppräknings har inte skett. Även endagsstidningar befinner sig i en ekonomiskt svår situation och har betydelse för lokal bevakning, granskning och nyhetsförmedling. Regeringen bedömer, till skillnad från *Konkurrensverket*, att det finns behov av höjda stödnivåer även för endagsstidningar.

Stödbeloppen för tvådagarsstidningar har sedan tidigare höjts med 10 procent bl.a. för att öka incitamenten för tidningar att gå från endagsutgivning till tvådagarsutgivning och

bättre spegla de skilda förutsättningarna för utgivning av endags- respektive tvådagarsstidningar. För att behålla incitamenten för tidningar att öka utgivningsfrekvensen bör stödbeloppen för endagsstidningar lämpligen höjas med 5 procent. Liksom tidigare får driftsstödet dock inte överstiga 75 procent av de rörelsekostnader som är förknippade med utgivningen av den stödberättigade tidningen.

Tabell 11.10 Förslag till förändrad stödtrappa för endagsstidningar

Såld upplaga	Nuvarande stödbelopp	Nytt stödbelopp (avrundat till jämna tusental)
Minst 9 000	5 260 000 kr	5 523 000 kr
Minst 8 000	4 701 000 kr	4 936 000 kr
Minst 7 000	4 141 000 kr	4 348 000 kr
Minst 6 000	3 862 000 kr	4 055 000 kr
Minst 5 000	3 582 000 kr	3 761 000 kr
Minst 4 000	3 246 000 kr	3 408 000 kr
Minst 3 000	2 910 000 kr	3 056 000 kr
Minst 2 000	2 239 000 kr	2 351 000 kr
Minst 1 500	1 679 000 kr	1 763 000 kr
Minst 750 ¹	högst 1 679 000 kr	högst 1 763 000 kr

¹ Gäller tidningar huvudsakligen på samiska eller meänkieli.

Genomförandet av förslaget och konsekvenser

Enligt regeringen bör förslaget lämpligen genomföras den 1 januari 2017. Presstödsförordningens giltighetstid är begränsad till den 31 december 2019.

Förändringen innebär inga negativa konsekvenser för några andra driftsstödstitidningar. I stället får endagsstidningar en höjning av det allmänna driftsstödet med 5 procent i förhållande till nuvarande beräkningsmodell.

Även tidningar med begränsat driftsstöd får stöd i enlighet med bidragsskalan för lågfrekventa tidningar. Förändringen innebär därmed följdändringar som påverkar också dessa tidningar. Detta innebär att det högsta stödet som kan utgå för en tidning med ett redaktionellt innehåll som till minst 25 procent är skrivet på ett av språken finska, meänkieli eller samiska och som har rätt till begränsat driftsstöd höjs till 1 763 000 kronor. Även tidningar på andra språk än svenska som uppfyller kraven på stöd enligt 2 kap. 11 § presstödsförordningen berörs av de förändrade bidragssatserna. Regeringens bedömning är att förslaget kan få positiva effekter för små företags konkurrens-

förmåga eller villkor i övrigt, för sysselsättningen och för möjligheten att nå de minoritetspolitiska målen.

Höjningen är inte av den arten att den bedöms oproportionerlig i förhållande till icke-driftsstödsberättigade tidningar. Den föreslagna förändringen beräknas innebära att statens kostnader för presstödet ökar med ca 8 miljoner kronor baserat på nuvarande upplagor och tidningar. Ökningen bedöms rymmas inom ramen för presstödsanslaget.

12 Sieps samt EU-information

12.1 Omfattning

Området omfattar myndigheten Svenska institutet för europapolitiska studiers (Sieps) verksamhet samt informations- och kommunikationsinsatser gällande samarbetet inom EU.

12.2 Utgiftsutveckling

Tabell 12.1 Utgiftsutveckling inom området Sieps samt EU-information

Milljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Sieps samt EU-information</i>							
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	18	18	17	18	18	19	19
Summa Sieps samt EU-information	18	18	17	18	18	19	19

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

12.3 Resultatredovisning

12.3.1 Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier

Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) är en myndighet vars uppgifter bl.a. är att

- ta fram forskningsbaserade analyser och annat underlag om utvecklingen av EU-samarbetet och Sveriges europapolitik och göra detta tillgängligt för beslutsfattare i den politiska beslutsprocessen i Sverige och
- tillhandahålla utbildningar i ämnen som rör EU som en del av kompetensförsörjningen i offentlig verksamhet.

Forskningsrapporter, analyser och spridning av dessa

Verksamheten vid Sieps har bedrivits inom fem övergripande ramprojekt. EU:s politiska och konstitutionella system, medlemsstaterna och europeisk integration, ekonomisk politik i Europa, EU:s inre marknad samt EU:s externa relationer. Inom varje område ryms ett antal projekt som oftast är fleråriga. Resultaten av projekten presenteras i form av rapporter och seminarier. Under 2015 har de flesta rapporterna från Sieps tagits fram inom forskningsområdena EU:s externa relationer och EU:s politiska och konstitutionella system. Sieps har publicerat 34 rapporter och anordnat 15 seminarier under 2015.

Sieps forskare blir ofta i sina expertroller tillfrågade av medier i olika aktuella frågor som gäller EU-samarbetet.

Kompetensförsörjning på EU-området

Sieps har under året erbjudit både allmänna och specialiserade utbildningar om EU-samarbetet som en del av kompetensförsörjningen i offentlig verksamhet. Därutöver erbjuder Sieps även för kunder i offentlig verksamhet anpassade EU-utbildningar som utformas i samråd med beställaren och ska täcka dennes behov av kompetensförsörjning inom EU-området.

12.3.2 Analys och slutsatser avseende Svenska institutet för europapolitiska studier

Forskningsrapporter, analyser och spridning av dessa

Sieps har under 2015 belyst olika frågor inom EU-samarbetet, bl.a. flera rapporter om aspekter av den inre marknaden liksom om EU:s utrikespolitik samt om vissa för EU centrala energipolitiska frågeställningar. Regeringen bedömer att Sieps även framgångsrikt etablerat olika kanaler för spridning av forskningsresultaten och bidragit till en god kunskapsbas om EU i Sverige.

Kompetensförsörjning på EU-området

En allmänt god kunskapsgrund om EU-samarbetet bidrar till att det kan föras ett mångfasetterat offentligt samtal kring detta. De utbildningar som Sieps genomfört har gett möjlighet till fördjupade kunskaper om EU. Enligt deltagarnas utvärderingar av utbildningarna håller de hög kvalitet.

12.3.3 Resultat avseende EU-information

Under budgetåret 2015 har medel avsatts för att informera om hur rekryteringen via uttagningsprov till EU:s institutioner går till samt vilka anställningsmöjligheter det finns inom EU:s

institutioner. Uppdraget har genomförts av Universitets- och högskolerådet (UHR).

Medel har även avsatts för att under 2015 finansiera gemensamma aktiviteter med Europeiska kommissionen och Europaparlamentet kring informationsinsatser för att bland unga öka kunskapen och förståelsen i Sverige för det Europeiska samarbetet. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) och UHR har under 2015 haft regeringens uppdrag att inom ramen för det s.k. strategiska partnerskapet samarbeta med kommissionen och Europaparlamentet för att genomföra denna verksamhet.

12.3.4 Analys och slutsatser avseende EU-information

De anställda inom EU:s institutioner och organ rekryteras från alla EU:s medlemsländer. Rekrytering av svenska medborgare till EU:s institutioner och organ behöver främjas och behovet förstärks av att en stor del av de svenska medborgare som arbetar inom dessa strukturer kommer att uppnå pensionsålder inom den kommande tioårsperioden. Insatserna från UHR för att informera om möjligheterna för svenska medborgare att få anställning i EU:s institutioner har enligt regeringens uppfattning genomförts väl.

Behovet av att öka kunskapen om EU-frågor bland vidareinformatörer som lärare, journalister samt förtroendevalda och unga är fortsatt stort vilket har visats bl.a. av utredningen om delaktighet i EU i betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10). Regeringen avser att återkomma till denna fråga.

Det är regeringens uppfattning att EU-informationssamarbetet mellan UHR, MUCF, Europeiska kommissionen och Europaparlamentet har bidragit till ökad kunskap på området.

12.4 Politikens inriktning

Svenska institutet för europapolitiska studier

Det finns ett ökande behov av initierade analyser kopplade till EU:s utveckling utifrån ett svenskt perspektiv. Efterverkningarna av den brittiska

folkomröstningen kommer på olika sätt att påverka utvecklingen av EU. Även förutsättningarna för svenska ställningstaganden i olika frågor inom EU-samarbetet påverkas. Utvecklingen inom centrala politikområden behöver belysas och analyseras. Enligt regeringens bedömning har Sieps en viktig roll att fylla i dessa sammanhang. Verksamheten bör därför i högre grad inriktas på frågor som får större betydelse för EU:s utveckling.

Utbildnings- och kommunikationsinsatser på EU-området

Mot bakgrund av slutsatserna i betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10) finns det enligt regeringens bedömning ett stort behov av att mer aktivt utveckla en god kunskapsbas om EU på nationell, regional och lokal nivå. Bland annat har Sieps utbildningsinsatser på detta område en viktig roll att fylla. Utbildningsinsatserna ska tydligt bidra till att fler relevanta aktörer och vidareinformatörer får tillgång till en bredare kunskapsbas och att det förs ett mångfasetterat offentligt samtal kring EU-samarbetet.

För att stärka svenska positioner i EU-samarbetet är det viktigt att det finns ett svenskt och ett nordiskt perspektiv i de beredningsprocesser som pågår inom olika samarbetsområden. Därför kommer även under 2017 medel att avsättas från anslaget för att främja att svenska medborgare får anställning inom EU:s institutioner, byråer och organ.

Vidare kommer samarbete att ske även under 2017 med Europeiska kommissionen och med Europaparlamentet kring informationsinsatser riktade till yngre personer i Sverige, så som framhölls i betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10).

12.5 Budgetförslag

12.5.1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tabell 12.2 Anslagsutveckling 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tusental kronor				
2015	Utfall	18 025	Anslags-sparande	-82
2016	Anslag	17 619 ¹	Utgifts-prognos	17 053
2017	Förslag	17 939		
2018	Beräknat	18 200 ²		
2019	Beräknat	18 563 ³		
2020	Beräknat	18 974 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 17 888 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 17 888 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 17 888 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Svenska institutet för europapolitiska studiers förvaltningsutgifter. Anslaget får användas för kommunikationsinsatser på EU-området. Anslaget får användas för utgifter för att medfinansiera medel från EU. Vidare får anslaget användas för att främja rekrytering av svenska medborgare till tjänster inom EU:s institutioner, byråer och organ.

Kompletterande information

Inom ramen för informationssamarbetet med Europeiska kommissionen och Europaparlamentet kan medel från anslaget användas för informationsinsatser i Sverige om EU-samarbetet som beslutas under budgetåret 2017.

Ändamålsformuleringen vad avser EU-rekryteringen har utvidgats från EU:s institutioner till att även omfatta EU:s byråer och organ.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sieps har möjlighet att ta ut avgifter för utbildningsverksamhet som myndigheten bedriver.

Tabell 12.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	1 440	2 450	-1 010
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Prognos 2016	1 500	2 500	- 1 000
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Budget 2017	1 500	2 500	-1 000
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)

Sieps får ta ut avgifter upp till full kostnads-
täckning för uppdragsverksamheten vid myndig-
heten samt disponera intäkterna i verksamheten.

Regeringens överväganden

Tabell 12.4 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	17 619	17 619	17 619	17 619
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	382	696	1 061	1 475
Beslut	-64	-116	-118	-121
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	2	1	1	1
Förslag/ beräknat anslag	17 939	18 200	18 563	18 974

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10).
Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga
förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en
pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 17 939 000 kronor
anvisas under anslaget 9:1 *Svenska institutet för
europapolitiska studier samt EU-information* för
2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget
till 18 200 000 kronor, 18 563 000 kronor
respektive 18 974 000 kronor.

Bilaga 1

Förteckning över
Sveriges
utlandsmyndigheter
samt ackrediteringar för
de Stockholmsbaserade
ambassadörerna

Bilaga 1

Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna

Innehållsförteckning

I. Beskickningar	5
II. Delegationer	6
III. Karriärkonsulat	6
IV. Stockholmsbaserade ambassadörer	7

1.1 Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna per den 1 augusti 2016

I. Beskickningar	Haag
(sidoackrediteringar inom parentes)	Hanoi
Abu Dhabi	Harare
(Kuwait, Manama)	(Lilongwe, Port Louis)
Abuja	Havanna
(Accra)	Helsingfors
Addis Abeba	Islamabad
(Djibouti)	Jakarta
Alger	(Dili)
Amman	Jerevan
Ankara	Kabul
Astana	Kampala
(Bisjkek)	(Bujumbura, Kigali)
Athen	Kairo
Bagdad	Khartoum
Baku	(Bangui, Juba, N'Djamena)
Bamako	Kiev
(Niamey, Nouakchott, Ouagadougou)	Kigali ¹⁾
Bangkok	Kinshasa
(Yangon, Vientiane)	(Brazzaville, Libreville, Malabo, Yaoundé)
Beirut (under etablering)	Kuala Lumpur
Belgrad	Köpenhamn
(Podgorica)	La Paz ¹⁾
Berlin	Lima (under etablering)
Bern	Lissabon
(Vaduz)	(Bissau, Praia)
Bogotá D.C.	London
(Caracas, La Paz, Quito)	Luanda
Brasilia	(Sao Tomé, Príncipe)
Budapest	Lusaka
Buenos Aires	Madrid
(Asunción, Montevideo)	(Andorra la Vella)
Bukarest	Manila (under etablering)
Canberra	Maputo
(Apia, Funafuti, Nuku`alofa, Suva, Honiara, Port Moresby, Port Vila, Södra Tarawa, Yaren, Wellington)	(Antananarivo, Mbabane)
Chisinau	Mexico
Damaskus	Minsk
Dar es Salaam	Monrovia
Dhaka	Moskva
Doha	Nairobi
Guatemala	(Moroni, Victoria)
(San Salvador, Tegucigalpa, San José, Managua, Panamá)	New Delhi
	(Colombo, Kathmandu, Thimphu, Malé)
	Nicosia
	Oslo
	Ottawa
	Ouagadougou ¹⁾

Paris
(Monaco)
Peking
(Ulan Bator)
Phnom Penh
Prag
Pretoria
(Gaborone, Maseru, Windhoek)
Pristina¹⁾
Pyongyang
Rabat
Reykjavik
Riga
Riyadh
(Muscat, Sana'a)
Rom
(San Marino)
Santiago de Chile
Sarajevo
Seoul
Singapore
(Bandar Seri Bagawan)
Skopje
(Pristina, Tirana)
Tallinn
Tbilisi
(Jerevan)
Teheran
Tel Aviv
Tirana¹⁾
Tokyo
(Ngerulmud, Majuro, Palikir)
Tunis (under etablering)
(Tripoli)
Vilnius
Warszawa
Washington
Wien
(Bratislava, Ljubljana)
Zagreb

II. Delegationer

Sveriges ständiga representation vid Europeiska Unionen (EU) i Bryssel

Sveriges ständiga representation vid Förenta nationerna i New York

Sveriges ständiga representation vid de internationella organisationerna i Genève

Sveriges delegation vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco) i Paris

Sveriges ständiga representation vid Europarådet i Strasbourg

Sveriges ständiga delegation vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) i Wien

Sveriges delegation vid Nato i Bryssel

III. Karriärkonsulat

a) Generalkonsulat

Hongkong
Istanbul
Jerusalem
Mariehamn
Mumbai
New York
S:t Petersburg
Shanghai

¹⁾ Beskickningen förestås av en chargé d'affaires

IV. Stockholmsbaserade ambassadörer

De åtta sändebuden har följande ackrediteringar (landets namn inom parentes):

1. Basseterre (St Christopher och Nevis), Belmopan (Belize), Bridgetown (Barbados), Castries (St Lucia), Georgetown (Guyana), Kingston (Jamaica), Kingstown (St Vincent och Grenadinerna), Nassau (Bahamas), Paramaribo (Surinam), Port-au-Prince (Haiti), Port of Spain (Trinidad och Tobago), Roseau (Dominica), Santo Domingo (Dominikanska Republiken), St George's (Grenada), St John's (Antigua och Barbuda)
2. Heliga Stolen, Valletta (Malta)
3. Asmara (Eritrea)
4. Baku (Azerbajdzjan) Asjchabad (Turkmenistan), Dusjanbe (Tadzkistan), Tasjkent, (Uzbekistan)
5. Sofia (Bulgarien)
6. Abidjan (Elfenbenskusten), Banjul (Gambia), Conakry (Guinea), Dakar (Senegal), Freetown (Sierra Leone), Lomé (Togo), Porto Novo (Benin)
7. Dublin (Irland)
8. Bryssel (Belgien), Luxemburg (Luxemburg)